Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ДҮХЭРИГ №36 (645)

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

2009 оной сентябриин 10 Четверг

№ 36 (21730)

Намарай эхин хара бишэн һарын 21 гарагай 5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

ДЭЛХЭЙН ЧЕМПИОНАДТА ИЛАБА

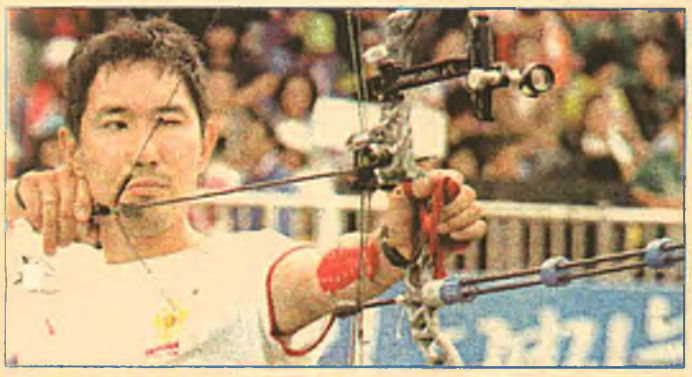

Буряадай һур харбагшад мэргэн байһанаа дахинаа гэршэлбэ. Урда Солонгосой Ульсан хотодо үнгэргэгдэһэн дэлхэйн чемпионадта алтан, мүнгэн болон хүрэл медальнуудта манай хүбүүд, басагад хүртэбэ.

Блочно түхэлэй һур номшоор эхэнэрнүүдэй Россиин суглуулагдамал команда дэлхэйн чемпионуудай нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Командын бүридэлдэ Буряадаймнай һур харбагша Виктория Бальжанова оруулагдаһан байгаа. Финалда манай басагад Урда Солонгосой шанга һур харбагшадтай уулзаа. Гурбадахи сери хүрэтэр Россиин команда аяар долоон очкогоор шүүгдэжэ ябаа.

Энэ ушарта Урда Солонгосой басагад аргагүйгөөр манай командада туһалаа. Тэдэнэй харбаһан годли һалхинда абтажа, хажуу тээшээ ниидэшоо. Ингэжэ бурханай заяагаар Россиин команда дэлхэйн чемпион болобо. Манай Виктория Бальжановатай хамта Альбина Логинова, Екатерина Коробейникова гэгшэд түрүү һуури эзэлбэ гээшэ.

Мүн эрэшүүлэй команда финалда орожо шадаһан байна. Россиин командын бүридэлдэ мүн буряад хүбүүн Данзан Халудоров оролсоо. Түрүү һуури эзэлхын тула манай команда Америкын Холбоото Штадуудай харбагшадта шүүгдэһэн байна.

Классическа түхэлэй һур номшоор эхэнэрнүүдэй дунда Россиин команда гурбадахи һуури эзэлжэ, хүрэл медальда хүртэбэ. Командын бүридэлдэ манай Наталья Эрдынеева оруулагдажа, эгээл суута харбагшаниинь байгаа.

Үглөөнэй һэрюун һэбшээнэй орон гэжэ суурхаһан Урда Солонгосто болоһон чемпионадта 64 гүрэнэй 407 һур харбагшад хабаадаа гээд хэлэхэ хэрэгтэй.

Буряадайнгаа һур харбагшадые, бүхы спортдо дуратайшуулые энэ ехэ амжалтаарнь амаршалая.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.

«ДҮХЭРИГ»
ДЭЛХЭЙ ДҮҮРЭН СУУТАЙ БОЛОХО

Эгээл түрүүшынхээ кабельна телевиденидэ «Мир-Бурятия» гэһэн каналда «Буряад үнэн» - «Дүхэриг» сониной ээлжээтэ дугаарай обзор гаража эхилхэнь. Энэ дамжуулгые редактор Оюна РАДНАЕВА найруулан зохёожо, Буряад Республикын арадай артист, Монголой соёлой отличник, Россин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Гүнзэн-Норбо Цыренович ГУНЗЫНОВ хүтэлэн ябуулдаг байха.

Сентябриин 11-дэ, пятницын үдэшэ 18 сагта дамжуулга харахыетнай уринабди.

Редакционно коллеги.

ТОБШОХОНООР

Буряад Республикын Арадай Хуралда албан ёһоор уулзалга үнгэргэгдэбэ. Хитадай Арадай Республикын автор Монголой Автономно аймагай делегаци господин Чу Бо түрүүтэй Буряад орон ерэжэ, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевичтэй уулзаба. Энэ уулзалгын үедэ хани ёһоной харилсаа холбоо бэхижүүлхэ тухай хоёр талаһаа хэлсэбэ.

* * *

Манай республикын делегаци Алас Дурна зүгэй уласхооронды экономическа хуралдааида Хабаровск хотодо хабаадаба. Алас Дурна зүгые, Буряад Республикые, Забайкалиин хизаарые болон Эрхүүгэй областние 2025 он хүрэтэр хүгжөөхэ асуудал зүбшэгдэһэн байна.

* * *

Үнгэрэгшэ субботын үдэр Улаан-Үдэ хотын һайндэр үргэн дэлисэтэйгээр тэмдэглэгдэбэ. Хүн зоной һонирхол татаһан олон хэмжээ ябуулганууд энэ үдэр эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдөө. Хотын үдэртэ зорюулагдаһан баяр ёһололой суглаан Н.Бестужевай нэрэмжэтэ Ород драмын театрай ордон соо үнгэргэгдөө.

* * *

Республикын ниислэл хотодо долоо һарын туршада гол макроэкономическа һайн дүнгүүд туйлагдаа. Тиин 2009 оной январь-июль һарануудта промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 4 процентээр дээшэлээ.

* * *

Байгша оной августын 1-нэй байдалаар, республикын аймагуудай гэр байрын-коммунальна ажахын предприятинууд зайн гал хэрэглэһэнэй түлөө 272, 9 миллион түхэригэй үри шэри ушаруулаһай. Хүдөөгэй аймагуудай дундаһаа Хяагтын, Муяын, Хойто-Байгалай, Кабанскын, Хэжэнгын аймагууд эгээл ехээр үри шэридэ оронхой.

* * *

Хүн зониие ажалаар хангалгада ехэ анхарал хандуулагдана. Жэшээлхэдэ, Баргажанай аймагта һүүлэй үедэ 147 хүнүүд ниитын ажалда хабаадуулагдана. Гадна 27 хүнүүд хубиин хэрэг эмхидхээ.

* * *

Яруунын аймагай Нарһата һуурында шэнэ котельнэ ашаглалгада тушаагдажа, ажаһуугшадые дулаагаар һайнаар хангадаг болохонь гээшэ.

* * *

Сэлэнгын аймагай олзын хэрэг эрхилэгшэд промышленнигуудай болон олзын хэрэг эрхилэгшэдэй муниципальна холбоонтой нэгэдэбэ. Республикын холбооной түрүүшын филиал энэ аймагта нээгдэбэ гээшэ.

* * *

Республикын агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй наймадахи хотын спартакиада һаяхан үнгэргэгдэжэ, тэрээндэ 150 хүн хабаадаба. Тус һалбариин хүдэлмэрилэгшэд спортивна талаар ехэ һайн бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа.

* * *

Хориин аймагай һуурин тосхонуудай түхэл шарай һайжарна. Шэнэ барилганууд бодхоогдоно. Амгаланта, Санномыск, Баруун-Хасуурта нютагуудта фельдшерско-акушерскэ пунктнууд баригдаа. Шэнэ автозаправочна станцинууд Тээгдэ ба Хори тосхондо түхеэрэгдэг.

Эльвира ДАМБАЕВА.

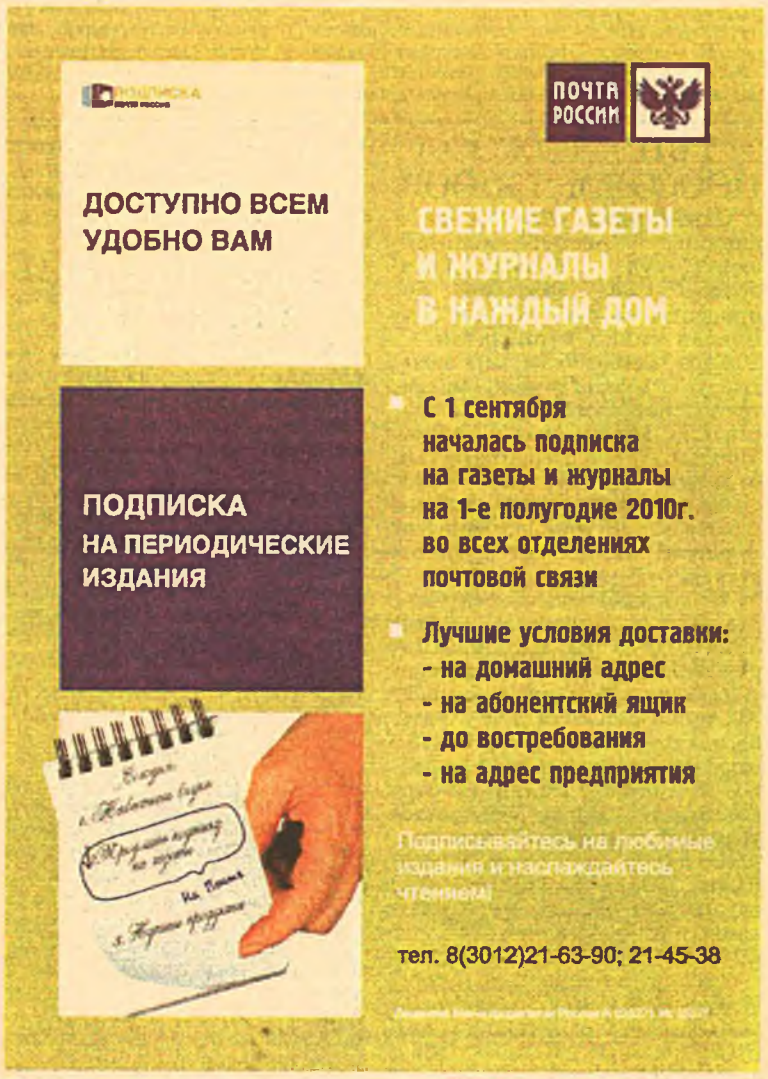

Позитивный настрой социальных работников Бурятии

Во время пребывания Президента Российской Федерации Медведева Дмитрия Анатольевича в нашей республике заместитель министра здравоохранения и социального развития Российской Федерации М.А. Топилин посетил учреждения Министерства социальной защиты населения Республики Бурятия.

В первую очередь Максим Анатольевич побывал в Улан-Удэнском доме-интернате. Он был приятно удивлен оснащенностью и хорошими условиями проживания для пожилых людей и инвалидов. Министр социальной защиты населения Республики Бурятия Наталья Хамаганова рассказала М.А. Топилину, что это стало возможным после проведения капитального ремонта и реконструкции помещений учреждения, на которые из средств республиканского бюджета было выделено более 22 млн. рублей. «На ремонт жилых секций, столовой, вестибюля, а также организацию 17 одноместных палат повышенной комфортности для постоянного и временного проживания престарелых граждан и инвалидов на платной основе, благоустройства прилегающей к дому территории... Приобретено технологическое оборудование и предметы длительного пользования на общую сумму свыше 5,6 млн.рублей. Кроме того, на средства, выделенные из Пенсионного фонда Российской Федерации, старые окна заменены на стеклопакеты», - отметила Н. Хамаганова.

Максим Анатольевич также отметил работу коллектива, благодаря усилиям которого все 360 подопечных проходят необходимые мероприятия по социальной адаптации и медико-психологической реабилитации, получают содействие в поиске и восстановлении связей с родственниками.

М.А. Топилин одобрил перспективные планы развития учреждения, основная цель которых сделать дом-интернат не только красивым, но и максимально комфортным, чтобы он полностью соответствовал статусу учреждения.

Ознакомился Максим Анатольевич и с деятельностью Реабилитационного центра для детей с ограниченными возможностями. Мамы с детьми, которые проходят здесь реабилитацию, рассказали высокопоставленному гостю о современных технологиях по оздоровлению, которые используют в своей работе специалисты Центра. Кроме того, они смогли получить исчерпывающие ответы на интересующие их вопросы.

Во время своего рабочего визита Максим Анатольевич особое внимание обратил на материально-техническую базу Центра и отметил, что интерьер помещений и оборудование Центра соответствуют самым высоким требованиям. Вместе с тем он отметил, что с учетом ввода в эксплуатацию нового медицинского блока, в котором будут представлены отделение гидротерапии, соляная пещера, сенсорная комната, кабинет УЗИ, карантинное отделение, экспресс-лаборатория, регистратура, действующая на основе усовершенствованной электронной единой базы данных детей-инвалидов, предстоит еще большая работа по оснащению и оборудованию учреждения.

В целом Максим Анатольевич дал высокую оценку организации социального обслуживания в республике, в частности, созданию и совершенствованию нормативно-правовой базы, основанной на принципах учета индивидуальных особенностей и потребностей пожилых граждан и инвалидов и работе по развитию дополнительных платных услуг.

Арюна ИМЫХЕЛОВА,
пресс-секретарь Министерства социальной защиты населения РБ.

НОВЫЙ ФИЛЬМ О ХАМБО-ЛАМЕ

В переполненном зале «Фабрики кино» с успехом прошла презентация калмыцкого фильма «Феноме́н третьего тысячелетия», посвященного хамбо-ламе Этигэлову.

Началась презентация с прочтения знаменитой молитвы хамбо-ламы Этигэлова.

- У нас большой праздник – получено благословение хамбо-ламы Дамбы Аюшеева. Праздник продолжается сегодня, на первой презентации фильма, которую решено было провести именно в Улан-Удэ, - сказал Арсланг Санджиев, московский тележурналист, ставший режиссером фильма.

В сентябре в Калмыкии начинаются праздничные мероприятия, посвященные 400-летию добровольного вхождения в состав Российского государства. Они продлятся несколько месяцев. После презентации фильма в Элисте авторы надеются показать его на Днях Калмыкии в Москве.

Автор идеи и одна из сценаристов – наша обаятельная землячка Гэсэгма Очирова, уже 16 лет она – помощник представителя Далай-ламы в России. Она выразила особую благодарность ученому и предпринимателю Петру Шаблину, первым поддержавшему идею создания фильма. При его содействии киностудия «Урга» предоставила операторов Андрея Соколова и Максима Бедного. Использованы и кадры первого фильма про феномен хамбо-ламы Этигэлова «Послание хамбо-ламы», созданного в 2005 году. И вот через четыре года появился второй фильм, созданный московскими бурятами и калмыками. Земляки, родные из бичурского села Хонхолой поздравили Гэсэгму Очирову с выходом фильма. Трогательные слова из песни с напутствиями, спетые ими, брали за душу. А участие артистов Дамбы Занданова, Мунхзула, Бадма-Ханды Аюшеевой, ансамбля БГСХА «Алтан Булаг», уютная обстановка, фуршет превратили презентацию в праздник. С большой речью выступил Матвей Чойбонов.

Накануне презентации фильм был представлен хамбо-ламе Дамбе Аюшееву. По словам Радна-ламы, высший иерарх буддизма России, сделав ряд ценных замечаний, отметил, что понять всю глубину явления Этигэлова сложно. Он ожидал, что феномен оценят в первую очередь дальние буряты. Человек так устроен, что не ценит то, что рядом.

- Сколько переживаний, к примеру, после ухода родителей, а при их жизни взрослые дети зачастую не уделяют им должного внимания - замечает Радна-лама.

Презентация организована центром «Тэнгэрийн морин».

Л.ОЧИРОВА.

На снимке Д.Цыбиковой А.Санджиев.

ЭНЭДХЭГЭЙ ЭРДЭМТЭНТЭЙ УУЛЗАЛГА

XIV Далай лама Буряад орондо 2010 оной апрель hара соо айлшалан ерэжэ магад гэжэ Энэдхэг ороной Тибетологиин талаар дээдэ шэнжэлэлгын институдай директор, философиин эрдэмэй доктор Гешэ Наванг Самтена БНЦ-дэ болоhон пресс-конференци дээрэ хэлээ.

Гешэ Наванг Самтен буддын шажанай хүгжөөлгэдэ ехэ нүлөө оруулhан байна. Тус институдай директорээр хэдэн жэл соо ажаллана.

Энэдхэг ороной айлшан Улаан-Үдэдэ «О буддийской философии духовности» болон «Проблема буддизма и науки» гэhэн темэнүүдээр лекци уншаа. Саашадаа Хальмаг ошохо түсэбтэй. «Манай институт Энэдхэг ороной Тибетологиин талаар дээдэ шэнжэлэлгын институдтай харилсажа эхилhээр 3 жэл болоо», - гэжэ Монголоведениин, буддологиин болон тибетологиин институдай директор Б.В. Базаров хэлэнэ.

«Би түрүүшынхиеэ Улаан-Үдэ ерээд, БНЦ-н номой сан соо элдэб олон урданай гар бэшэгүүдые хараhан байнаб. Харин үшөө тиихэдэ XIII Далай ламын Агван Доржиевтай харилсажа байhые харуулhан гар бэшэгүүдые түрүүшынхиеэ хаража, шэнжэлhэн байнабди», - гэжэ Гешэ Наванг Самтен хэлэнэ.

Иимэ харилсаанай дүнгүүд гэхэдэ, буддын шажанай философи шэнжэлэгдэнэ, олон терминүүд тайлбарилгада ороно, буряад ламанар Энэдхэг орондо ошожо hураха аргатай болоно. Хоёр институдай директорнүүдэй уулзалгын дүнгүүдээр саашаа яагаад харилсаха тухай хэлсээн баталагдаха.

Эржена БАТОРОВА.

Авторай фото.

ҮБhЭ ТЭЖЭЭЛ НӨӨСЭЛЭГДЭhӨӨР

Сентябриин 7-ной байдалаар, республикымнай ажахынууд бэлэдхэгдэжэ абтаха үбhэ тэжээлэй 60 процентыень гэхэ гү, али 234 мянган тонно hүрилэнхэй.

Тэрэ тоодо хамтын ажахынуудта 34 мянган тонно малай тэжээл нөөсэлэгдөө, энэнь түсэбэйнь 51 процент болоно. Тиихэдээ нуга сабшалангай гектар бүриhөө 10,7 центнер үбhэн сабшалагдаа. Илангаяа Кабанскын аймагай үбhэшэд hайнаар хүдэлжэ, түсэбөө 101 процент дүүргээ.

Нэрлэбэл, «Байкальское» гэhэн туршалга-үйлэдбэриин ажахы, «Твороговский», «Кабанский рыбзавод» гэhэн хүдөө ажахын үйлэдбэриин ажахынууд болоно. Захааминай аймагта үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэнхэй. Нэрлэгдэгшэ аймагта нэгэ жэлэй ногоо тарижа, малай тэжээл болгохо юм. Иигээд 699 гектар талмайда таригдаhан нэгэ жэлэй ногооной ургаса хуряажа эхилхэ байна. Дээрэ нэрлэгдэhэн аймагуудта үбhэ тэжээл хүсэд хүрэхэ хэмжээндэ нөөсэлэгдэхэ гэхэдэ болохо.

Зүгөөр Хоринын, Баунтын, Яруунын, Хяагтын аймагуудта малай тэжээл бэлэдхэлгэ удааруулагдана. Түнхэнэй аймагта үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө оройдоол 20,3 процентээр дүүргэнхэй.

Республикын ажахынуудта 50 гаран мянган тонно сенаж дарагдаа. Тиихэдэ Захааминай, Ивалгын, Кабанскын аймагуудта силос бэлэдхэгдэнэ.

ҮЙЛЭДБЭРИНЬ ҮРГЭДЭНЭ

Улаан-Үдын акционернэ «Молоко» бүлгэмдэ клубника холиhон ээзгэй үйлэдбэрилжэ эхилбэ. Чернослив, курага холиhон ээзгэйhээ гадуур шэнэ зүйлэй сагаан эдеэн худалдан абагшадай дунда эрилтэ ехэтэй болоод орхибо.

Республикын ажахынуудhаа заводто тушаагдаhан hүөөр дээрэ хэлэгдэhэн амтатай зүйлнүүд үйлэдбэрилэгдэнэ. Пайн шанартайгаар үйлэдбэрилэгдэhэн сагаан эдеэнэй зүйлнүүдые үни хадагалжа, холын зайда зөөжэ болохогүй, юуб гэхэдэ, бэлээр хуушардаг, гашуун болохоёо hанадаг гээшэ.

Харин Новосибирск, Красноярск, Омск болон бусад хотонуудhаа асаржа, манай эндэ наймаалагдадаг сагаан эдеэнэй зүйлнүүдтэ нэмэhэн холисонь ехэ байжа, удаан болзорто хадагалжа, наймаалха аргатай байдаг. Нютаг дээрээ үйлэдбэрилhэн hүнэй зүйлнүүдые, шэнэ ээзгэй, зөөхэйшье абажа эдихэдэ, бэе тамирта туhатай витаминуудаар элбэг байдаг. Тиихэдэ манай үйлэдбэрилэгшэд сагаан эдеэ удхэрүүлхэ, элдэб үнгөөр будаха болон бусад зүйлнүүдые хэрэглэдэггүй.

Худөө ажахын hонин

Таряа хуряалга-2009

ТАРЯАГАА ХАДАЖА ЭХИЛБЭ

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхоз» гэhэн хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооперативта 8020 гектар талмайда ороohото ургамалнуудые hуулганхай.

Энэ ажахы хадаа республика дотор таряанай үрэhэ таридаг гэжэ мэдээжэ. Пайн сортын үрэhөөр бэшэ ажахынуудые хангадаг юм. Ажахын таряашад комбайнаар сэхэ унагаажа шадахагүй таряалангай 150 гектар талмайн шэниисэ hаяхан хадаба. 2 хоногhоо ороohонойнь эдеэшэхэдэ, баалнуудые суглуулжа, ургасыень сохихо юм. Шэниисын ороohон үшөө эдеэшээдүй байна гэжэ мэргэжэлтэд хэлэнэ. Ажахыда силос, сенаж, тэжээлэй ороohо холисотой сенаж даража, дүүргэжэ байнхай. Ниитын болон үмсын малда үбhэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри дүүргэгдээ.

Дээрэ нэрлэгдэhэн ажахыда сентябриин 8-да республикын хэмжээндэ таряалангай үдэр эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдөө. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын управленинүүдэй, таhагуудай мэргэжэлтэдэндэ сугларжа, мүнөө жэлэй таряа хуряалгые ямараар үнгэргэхэ тухай hанамжануудаараа, дүй дүршэлөөрөө хубаалдаа.

Хүдөө ажахын болон эдеэ хоолой министерство энэ хэмжээ ябуулга эмхидхэжэ үнгэргөө. Энээндэ министр Ж.Д.Батуев хабаадаа. Кабанскын аймагай «Байкальское», «Твороговский» гэhэн ажахынууд таряа хуряалгын хүдэлмэридэ бэлэн болонхой. Энээнhээ гадна Прибайкалиин «Заря», «Нестеровский» гэhэн хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооперативууд иигээд таряагаа хуряажа эхилхэнь. Манай республикада 109 мянган гектар талмай ороohото ургамалнууд эзэлнэ.

Д. ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА.

Авторай зурагта: «Искра» колхоз» гэhэн хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооперативай эрхим механизатор.

Зэрэлгээтэ Зэдын аймагта

АБДАРНАЙ ХАЛИХАНЬ ГҮ, АЛТАН ТАРЯАГААР?

С.Ж.Ширеторов

Хүдөө ажахынууд хамаг ургасаяа хуряан абаха хэрэгтэ бүхы анхаралаа хандуулаад байна гээд, һаяхана Зэдын аймагаар албанай хэрэгээр ябахадаа ажаглаабди. Таряа хуряалга, малай тэжээл бэлэдхэл мүнөө ямар хэмдэ бэ гэһэн манай асуудалда Зэдын аймагай Захиргаанай Хүдөө ажахын Управленийн дарга Содном Жамбалович ШИРЕТОРОВ харюусаба:

- Зэдын аймаг таряалангуудайнгаа хэмжээгээр республика дотор түрүү зэргэдэ гээд мэдэжэ. Ургасынгаа хэмжээгээр Мухар-Шэбэрэй аймагта булигдадаг.

Байгша ондо аймагай ажахынууд 27 мянган гектар талмайда таряа тариһан байна. Түсэбэй ёһоор, нэгэ гектар газарһаа 14 центнер ургаса хуряаха даабаритайбди. Тэрэнээ заатагүй дүүргэхэбди. Борьёогой ажахы таряа хуряалгаяа захаланхай. Осорой болон Дээдэ-Үшөөтын ажахынууд мүн баһа таряа хуряалгаяа эхилхэеэ байна.

Үбһэ хуряалган түгэсхэлдөө хүрэнхэй. Байгша ондо таагүй уларилһаа боложо, үбһэ погоон багаар ургаа. Түсэбэй ёһоор, нэгэ гектар талмайһаа 20 центнер үбһэ хуряан абаха һаа, бодото дээрээ 10 центнер үбһэн сабшагдаа. 13 мянгаһаа дээшэ гектар талмайда үбһэн хуряагдаад байна. Адуу малдаа хүрэмөөр үбһэ бэлдээбди гэхэ байнаб.

- Хартаабха болон огородой эдеэ тарилгада республика руу федеральна нэмэлтэ мүнгэн шэглүүлэгдэхэ гээд, олондо мэдээсэл тараалгын хэрэгсэлнүүд, тэдэнэй тоодо манайшье сонин дуулгаа бэлэй. Зэдын аймаг тус программада орохо түсэбтэй гү?

- Буряадай Хүдөө ажахын академийн ургамал тарилгын кафедратай дутын холбоотойгоор ажалаа ябуулнабди. Кафедрые даагша профессор А.Г. Кушнарёвой хүтэлбэри доро Зэлтэрэй ажахыда хартаабха тариха тухай зүбшэн шинидхэжэ байнабди. Шэнэ программада орохо хүсэлтэйбди. Республикада мэдээжэ профессор Анатолий Григорьевичой һанамжаар, Зэдын аймаг ходоодоо нарруули һайхан уларилтай. Тиимэһээ ямаршье ургамал манай газарта тарижа болоно. Түхэрсэн жэлдэ огородой эдеэ ургуулхаар дулаан теплицнүүдыешье барихаар.

- Зэдын аймаг адуу малаар баян. Хэды толгой эбэртэ бодо мал, хонин һүрэг мүнөө аймаг дотор тоологдоноб?

- 30 мянган эбэртэ бодо мал, 38 мянган хонин аймагай хүдөө ажахынуудта болоод үмсэдэ тоологдоно. Дээдэ-Үшөөтэйн Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ СПК Монголһоо 10 мянган хони худалдан абажа, хилэ гаргаха талаар ехэ ажал мүнөө ябуулжа байна.

СОГТОЙ ЗАЛУУШУУЛ СОХОМ ХЭРЭГТЭЙ

Үшөөтэйн голой эрьедэ нэмжыһэн ургэн талаар хун сагаан хонин һүрэгэй бэлшэжэ байхыень харахада, аятай зохид. «Үндэһэн буряад заншалаа һэргээн, мал ажахыгаа хүгжөөхын тулада, залуу мэргэжэлтэд дуталдана. Теэд залуу халаан хүдөөдэ хүдэлхэ дурагүй болонхой. Ажахыгаа хэнэй гарта дамжуулха гэшэбибди?».

Д.Банзаровай нэрэмжэтэ СПК-гай түрүүлэгшын ерээдүйе хараалһан нимэ үгэнүүд шэхэндэмин сопостоһоор. Үнэхөөрөөшье, буряад хони үсхэбэрилгээ, таряа тарилгаяа хэндэ даалгахабибди гээд, Борис Ринчиновичэй һанаата ёһоонинь дэмы бэшэ. СПК-гай бүридхэлэй таряа тарилгаг «Шүлэг», барилга хэдэг «Дээдэ-Үшөөтэй» бүлгэмүүдтэ залуу мэргэжэлтэд тон хоморой.

Ушар тиимэһээ түрүүлэгшэ тэдэнние арга шадалаараа дэмжэхээ оролдоно, 15 мянган түхэригэй салин үгэнэ, шэнэ гэр барижа оруулна. «Мэргэжэлээ һайн мэдэдэг хүнүүд хаанашье хэрэгтэй – манай ажахыда зоотехник, агроном, ветеринар дуталдана. Хүдэлхөөр бэлэн залуу хүбүүдые шууд ажалда абахаб», - гээд түрүүлэгшэ мэдүүлээ бэлэй.

Мүнөө ажахы 6 мянга шахуу буряад үүлтэрэй хони үсхэбэрилнэ. Мяханай үүлтэрэй буряад хонин гаргаша багатай. Нарин ноохотой хониндо 1 центнер үбһэн хэрэгтэй болодог һаань, буряад хонин хахад центнер үбһөөр элидэг. Ноохонинь нэрүүншэгшье һаа, ковер осёо болоно. Хонин дунда зэргэдээ 65 килограмм хүрэнэ. Гэбэшье тон хүндэнь 95 килограмм болодог юм.

Зоотехник мэргэжэлтэй, бүхы наһаараа ажахыда хүдэлжэ ябаһан Виктор Самбуевич Доржиев ажахынгаа түрүү хонишон Пурбо Ильич Будожапов тухай замдаа хөөрэнэ. Буряад үүлтэрэй 600 хони үсхэбэрилдэг тухайнь, Россин нинслэлдэ үнгэрдэг «Алтан намар» гэһэн хэмжээндэ амжалтатай хабаадаһан тухайнь, Шэтын заншалта болоһон үдэлтэртэ малнуудай үзэсхэлэндэ түрүү һуурида гараһан тухайнь бахархал дүүрэнээр СПК-гай түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Эдуард Сергеевич Нимаев нэмэнэ.

Д.Банзаровай нэрэмжэтэ СПК гансашье буряад үүлтэрэй хони үсхэбэрилдэг бэшэ, казах үүлтэрэй үнеэтэй, адуун һүрэгтэй. Мянгаад гаран үнеэнэйнь хахадынь казах үүлтэрэй юм. Мяханай үүлтэрэй тэрэ үнеэдэй дунда зэргэнь 450 килограмм шэн хүрэнэ.

Ажахын аша туһаар нютагай һургуули, соёлой байшан һэльбэн шэнэлэгдээ. Гол ажахыда, ажахын хоёр байгуулгада дүн хамтадаа 120 хүн хүдэлнэ.

Борис РИНЧИНОВ

ХҮДӨӨДЭ АЖАЛГҮЙ ГЭЛСЭДЭГ, ТЭРЭ - ХУДАЛ

Буряад үүлтэрэй хони үсхэбэрилгэ үүсхэгшэдэй нэгэн, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ СПК-гай түрүүлэгшэ Борис Ринчинович Ринчинов хүдөө ажахы һэргээн хүгжөөхэ хэрэгтэ хамагай ехэ оролдолго гаргадаг бэрхэ хүтэлбэрилэгшэ гээд, Зэдын аймагта, Дээдэ-Үшөөтэ нютагтаа мэдэжэ. Мүнөөдэрэй дэлгүүрэй харилсаанай бэрхэхэн байдалда ажахыгаа шадамараар ударидахаяа, олзотой оршотой байгуулга эрхилхэеэ зорижо ябаһан хүн гээд, хөөрэлдөөнэй үедэ элирээ. Тус хөөрэлдөө -уншагшадаймнай анхаралда.

-. Д. Банзаровай нэрэмжэтэ СПК-гай бүридэлдэ ородог «Шүлэг» бүлгэм хэды шэнээн талмайда таряа тариһан байгааб? Хэзээ таряа хуряалгандаа гарахань бэ?

- 3 гектар талмайда таряа таряа һэмди. Мүнөө ургаса тухай хэлэхэнь эртэхэн. Һаядаа таряа хуряалгандаа гарахамнай. Малай тэжээл байха. 500 гектар талмайда зелёонхо тариихайбди. 7 мянган центнер үбһэ хуряагаабди.

Мүнөө сагта манай хуушан техникээр үндэр дабаа дабахагүйбди - ехэ олзо олохогүйбди гээд эли. Тиимэһээ мяхаараа олоһоп бүхы олзо оршоёо һүүлэй 7-8 жэлэй туршада «Шүлэг» бүлгэмэй ажал хэрэгтэ шэглүүлнэбди. Теэд ажахымнай оньһон техникэ хуушаранхай. Шэнэлхын тулада, мүнгэ алтан хэрэгтэй. Арга боломжын байгаа һаань, бидэ оньһон техникэ өөһэдөө абаха һэмди. Монголдо яагаад Канадын гуримаар таряа таринаб гэжэ ажаглаад ерээ һэмди. Манай газартал адли газар дээрэ тус гуримаар нэгэ гектар талмайһаа 25 центнер орооно абана. Уһалдаг гуримаар 50 центнер ургаса абана.

Бидэ жэл бүри нэгэ гектар талмайһаа 14-15 центнер орооно абанабди. Манай поли дээрэ мүнөөдөө 20-ёод гаран трактор - КА-700, ТУ-100, ДТ болон бусад хүдэлнэ. Тэдэн тон ехэ тоно түлшэ гаргашална. Канадын оньһон техникэ манай ажахыда нэбтэрүүлбэл, бидэ шэнэ техникын түлөө гаргашаяа хэдыхэн жэлэй туршада бусааха һэмди. Бэрхэшээлнүүд олон.

- Ажал хэхэдэ, хэзээдэшье алибаа нэгэн бэрхэшээл гараад ерэдэг бэзэ?

- Тон зүб. Таряа гариха – бэрхэшээл, баян ургасын байбалнь, тэрэнээ саг соонь хуряааха – мүн баһа бэрхэшээл.

Мүнөө хүдөөдэ ажал үгы гэхэ хүнүүд олон байдаг – тэрэ тон худал. Хүнүүд ажал хэжэ шадахаяа болишоо. Энэ хадаа гол бэрхэшээл гэхэ байнаб. Урдань совет үедэ залуу халаан техникэ дээрэ хүдэлхэеэ совхоздо үлэдэг байгаа. Харин мүнөө манай техникэ хэндэшье хэрэггүй. Манай ажахы залуушуулые ном үзүүлхэеэ хүдөө ажахын академи эльгээгээ бэлэй. Теэд тэдэн хүдөө руу бусанагүй. Нэгэ хэдыхэн һара хүдэлжэ үзөөд тэрьедэшэнэ. Хүдөөгэй хүнэй хараа бодол хубилаа. Ажал хэжэ, амаа тоһодохо гэһэн үгэ хэншье ойлгохоёо һананагүй.

Бага гаргашатай - үсөөн хүдэлмэришэнтэй мүртөө олзо ехэтэй үйлэдбэри байгуулха гэжэ бидэ хүсэнэбди. Саг хурдаар хүгжэнэ, оньһон түхеэрэлгэнүүд мүндэлнэ. Теэд нүгөө талаһаа бидэ хүн зоной түлөө харюусалгатай байха ёһотойбди. Хүн мэргэжэлтэй болохын тулада мэргэжэлээ һайнаар шудалха, дүрилэлтэй болохо ёһотой. Харин мүнөө залуу халаан харюусалга гэһэн ойлгосотой таниг бэшэ. Юундэшьеб хүнгэнөөр хуу юумэ абаха дуратай. Гоё автоунаа унахын, гоё гэр-байратай байхын тулада, хүдэлхэ хэрэгтэй гээд ойлгоногүй. Хүнгэнөөр хуу юумэтэй болохоёо һанана. Гүрэн түрын шэнэдхэн хубилалтын хойшолонгууд мүнөө элиржэ байна гэхэ байнаб. Залуу халаамнай хэзээн нэгэтэ хараа бодолоо хубилгаха аабза гээд найдан үлэе.

Тус хуудаһа Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА бэлдэбэ.
Авторай фото-зурагуud.

Оньһон техникэ огтолон хуушараа

В.С.Доржиев ачун талаһаа

Э.С.Нимаев

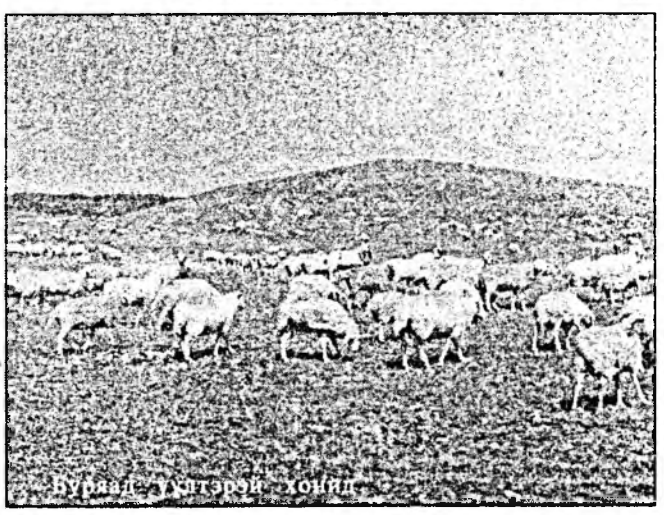
Буряад үүлтэрэй хонин

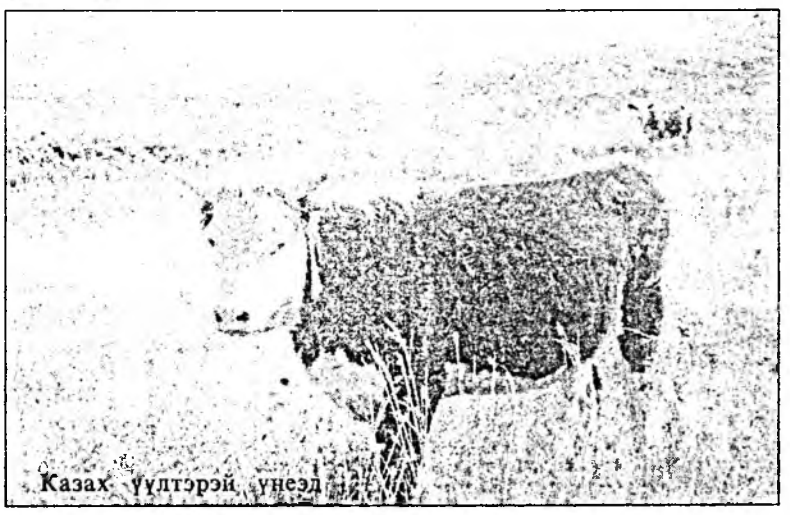
Казах үүлтэрэй үнеэд

Засагай дээдын зургаануудта

БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:

ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2009 оной августын 31 — сентябриин 4

Августын 31-дэ Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Владимирович Наговицын Правительствын гэшүүдтэй, республикын гүйсэдхэхы засагай зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй түсэблэлгын зүблөө үнгэргөө.

Түсэблэлгын зүблөөн дээрэ Экономикын министр республикада ажалаар хангалга тухай, салин үгэлгэ тухай мэдээсээ. Буряадай барилгын болон гэр байрын коммунальна ажахын министр дулаа дамжуулгада бэлэдхэл хэр зэргэ ябуулагдааб гэжэ дуулгаа. Республикын транспортын, энергетикын болон харгын ажахын министр - республикын харгы зahабарилга тухай мэдээсээ. Республикын эрдэм ухаанай болон hуралсалай министр hуралсалай шэнэ хahада hургуулинуудай хэр зэргэ бэлэн байhан тухай дуулгаа. Буряадай эдеэ хоолой болон хүдөө ажахын министр малай тэжээл бэлэдхэлгэ хэр зэргэ ябуулагданаб гэжэ мэдээсээ.

ВСГТУ-гай спортын байшан нээлгын баяр ёhололдо **Вячеслав Наговицын** хабаадаа. Удаань республикын олондо мэдээсэл тараадаг сурбалжалагшадтай пресс-конференци үнгэргөө. Тэрэшэлэн холын хойто аймагуудта эд хэрэгсэлнүүдые зөөхэ хэрэгтэ гүрэнэй дэмжэлгэ тухай, Арадай Хуралай сентябриин сессидэ хараалагдаха "2009 оной бюджедтэ хубилалтануудые оруулха тухай" хуулиин түлэб тухай хөөрэлдөө эрхилээ.

Сентябриин 1-дэ Буряадай Президент Ивалгын аймагай Кокорино hуурында шэнэ hургуули нээлгын баярта, шатараар Россин чемпионат нээлгын ёhололдо хабаадаа. Удаань албанай хэрэгээр уулзалгануудта Буряад орон ба Германи хоёрой хооронды холбоо байгуулха тухай, олониитын газарта пивэ уухые хорихо тухай хуулиин түлэб тухай хөөрэлдөө.

Сентябриин 2-то Вячеслав Наговицын эрэмдэг бэтэй зоной хэрэгүүдээр Советэй ээлжээтэ зүблөө үнгэргөө. Удаань Баргажанай аймагай Баянголой дунда hургуули зahабарилга тухай, мүн Захааминай аймагта дулаа дамжуулгын шэнэ хahада бэлэдхэл тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ. Республикын 2010 оной бюджедээр хараалагдahан бог шорой болбосоруулгын станци болон завод барилга тухай хөөрэлдөө эрхилээ.

Сентябриин 3-да Вячеслав Наговицын Москвагай болон Бухы Руссин үнэн алдартын шажантанай Патриарх Кириллтэй уулзажа хөөрэлдөө.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгдэхи орлогшо Иннокентий Матвеевич Егоров үнгэрhэн долоон хоногто Буряадай Президентын эрхилдэг түсэблэлгын зүблөөндэ хабаадаа, Арадай Хуралай сентябриин сесси дээрэ "2009 оной бюджедтэ хубилалтануудые оруулха тухай" республикын хуулиин түлэб тухай республикын толгойлогшотой зүбшэн хэлсээ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Евгеньевич Чепик Буряадай Президентын эрхилдэг түсэблэлгын зүблөөндэ хабаадаа, холын хойто аймагууд руу эд бараа зөөхэ хэрэгтэ гүрэнэй дэмжэлгэ үзүүлхэ тухай асуудал зүбшэн шинидхэлсээ. Прибайкалиин аймагай Турка hуурында эмнэлгын газар бариха тухай зүблөөндэ хабаадаа.

Инфраструктурые хүгжөлгөөр Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Фоменкын хүтэлбэриддэг министерствэнүүд болон албан зургаануудта миграционно политикын талаар правительствын комиссиин зүблөөнүүдтэ хабаадаа, республикын больницын дэргэдэ хирургиин шэнэ байшан барилга тухай, Баянголой hургуули барилга тухай, бог шорой болбосоруулгын завод тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Гвибалович Бальжиров социальна шэглэлээр хүдэлдэг эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй зүблөө үнгэргөө.

Сентябриин 1-дэ соёлой хүшөөнүүдые аршалан хамгаалгын талаар республикын албанай хүтэлбэрилэгшэтэй албан ёhоной уулзалга эрхилээ. Ивалгын аймагай Кокорино hуурында шэнэ hургуули нээлгын баяр ёhололдо хабаадаа.

Сентябриин 2-то эрэмдэг бэтэй үхибүүдтэ зорюулhан спортивна hургуули бариха тухай асуудал хараалаа.

Сентябриин 3-да ажалай салин түлбэрнин хэмжээ тодоруулhан зүблөө эрхилээ.

Сентябриин 4-дэ Буряадта Монголой үдэрнүүдые үнгэргөлгэдэ бэлэдхэл ябуулаа.

Россин Федерацийн Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын бүрин эрхэтэ түлөөлэгтэ эмхиин мэргэжэлтэд Сергей Владимирович Лысцевэй хүтэлбэри доро Буряадта Москвагай үдэрнүүдые эмхидхэлгэдэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулаа.

Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрилэгшэ Петр Лукич Носков Буряадай Президентын түсэблэлгын зүблөөндэ хабаадаа. Тэрэнэй хүтэлбэрилжэ байhан зургаануудта Буряадай Президентын болон Правительствын ажал хэрэг олондо мэдээсэхэ талаар ажал ябуулаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын мэдээсэлэй албан.

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

Зүблэхэ зүйл:

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай хороонуудай 2009 оной августын 31-hээ сентябриин 4 хүрэтэр дүүргэhэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл

(элидхэлшэд: хороонуудай түрүүлэгшэнэр)

07.09 9.00 Бага танхим

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2009 оной августын 31-hээ сентябриин 4 хүрэтэр бэелүүлhэн хэмжээ ябуулганууд тухай Эмхидхэлэй таhагай мэдээсэл (элидхэлшэ А.Ф. Гусятинский)

3. Буряад Республикын Арадай Хуралай хиналтын документнүүдые гүйсэдхэлгын ябаса тухай Эмхидхэлэй таhагай мэдээсэл (элидхэлшэ А.Ф. Гусятинский)

4. Буряад Республикын хуулинуудые федеральна хуули ёhонуудтай зохилдуулгын хойноhоо хинаха тухай

(элидхэлшэ А.Ф. Гусятинский)

5. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2009 оной сентябриин 7-hоо 11 хүрэтэр түсэблэhэн хэмжээ ябуулганууд тухай (элидхэлшэ: А.Ф. Гусятинский)

6. Хуули ёhоной управлениин 2009 оной августын 31-hээ сентябриин 4 хүрэтэр хугасаада хэhэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэ А.И. Ускова)

7. Мэдээсэлэй-шэнжэлэлгын управлениин 2009 оной августын 31-hээ сентябриин 4 хүрэтэр хэhэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэ Э.Б. Намдакова)

8. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2009 оной августын 31-hээ сентябриин 4 хүрэтэр ажал ябуулга тухай республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ толилогдоhон материалнуудай шэнжэлэл тухай

(элидхэлшэ К.А. Соболев)

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджедэй, налогуудай болон финансын талаар хороон (Түрүүлэгшэнь Ц-Д.Э. Доржиев)

Зүблэхэ зүйл:

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ арбан нэгэдэхи сесси дээрэ зүбшэгдэхэ асуудалнуud

09.09 14.00 Бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (Түрүүлэгшэнь В.А. Павлов)

Зүблэхэ зүйл:

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ арбан нэгэдэхи сесси дээрэ зүбшэгдэхэ асуудалнуud

09.09 10.00 Бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэhэтэнэй асуудалнуудай, залуушуулай политикын, ниитын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон (Түрүүлэгшэнь В.Р. Булдаев)

Зүблэхэ зүйл:

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ арбан нэгэдэхи сесси дээрэ зүбшэгдэхэ асуудалнуud

10.09 10.00 212 каб.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (Түрүүлэгшэнь А.Т. Стопичев)

Зүблэхэ зүйл:

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ арбан нэгэдэхи сесси дээрэ зүбшэгдэхэ асуудалнуud

08.09 10.00 Бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалиин нөөсэнүүдые хэрэглэлгын болон оршон тойронхиие хамгаалалгын талаар хороон (Түрүүлэгшэнь В.Г. Ирильдеев)

Зүблэхэ зүйл:

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ арбан нэгэдэхи сесси дээрэ зүбшэгдэхэ асуудалнууд

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

08.09 14.00 Бага танхим

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЫЕ ЭРХИЛЭГШЫН - АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЫН УЯЛГАНУУДЫЕ САГ ЗУУРА ДҮҮРГЭГШЭ В.Г.ТАРХОВОЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИЛГЫН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Зүблэхэ зүйл:

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2009 оной сентябриин 7-hоо 11 хүрэтэр түсэблэhэн хэмжээ ябуулганууд тухай

07.09 13.30 Бага танхим

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай хиналтын документнүүдые гүйсэдхэлгын бандал тухай

3. Элдэб асуудалнууд

Буряад Республикын Арадай Хуралай хороонуудта

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөhэдын хүтэлбэриин, хуули ёhоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (Түрүүлэгшэнь А.С. Скосырская)

Зүблэхэ зүйл:

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ

ТҮСЭБЛЭhЭН ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУД

2009 оной сентябриин 7-hоо 11 хүрэтэр

"Буряад Республикын Арадай Хуралай Регламентда хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

07.09 14.00 323 каб.

Зүблэхэ зүйл:

"hүнгуулиин хуули зохёолгын асуудалнуудаар Буряад Республикын зарим хуули ёhонуудта хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

08.09 15.00 323 каб.

Зүблэхэ зүйл:

"Буряад Республикада административна комиссинууд тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

10.09 10.00 323 каб.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшын хүтэлбэри доро түсэблэлгын зүблөөн

11.09 10.00 326 каб.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (Түрүүлэгшэнь В.А. Павлов)

"Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ оршодог газартай хабаатай кадастрова хүдэлмэриин түлөө сэн баталалга тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

07.00 10.00 119 каб.

Зүблэхэ зүйл:

"Буряад Республикада багаар худалдадаг дэлгүүр эмхидхэлгэ тухай" Буряад Республикын Хуулиин 4-дэхи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

08.09 10.00 119 каб.

Зүблэхэ зүйл:

"Буряад Республикада багаар архи худалдалгые зүбшөөлгын эмхи гурим тухай" Буряад Республикын Хуулиин 5-дахи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

10.09 10.00 119 каб.

Зүблэхэ зүйл:

"Газар тухай зарим хуули ёhонуудта хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

11.09 10.00 119 каб.

Зүблэхэ зүйл:

Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат З.Л. Цыбигмитовэй дурадхаhан "Буряад Республикада архи багаар худалдалгые зүбшөөлгын эмхи гурим тухай" Буряад Республикын Хуулиин 5-дахи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

11.09 14.00 119 каб.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэhэтэнэй асуудалнуудай, залуушуулай политикын, ниитын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон (Түрүүлэгшэнь В.Р. Булдаев)

Зүблэхэ зүйл:

"Буряад Республикын зарим хуули ёhонуудта хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

08.09 15.00 210 каб.

Зүблэхэ зүйл:

"Номой сангай худэлмэри тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Репсубликын хуулиин түлэб тухай

09.09 10.00 210 каб.

Зүблэхэ зүйл:

"Буряад Республикын гүрэнэй үндэhэтэнэй политика тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

09.09 14.00 212 каб.

Зүблэхэ зүйл:

"Бэеын тамир хүгжөөлгэ болон спорт тухай" Буряад Республикын Хуули бэелүүлгын ябаса тухай

11.09 10.00 212 каб.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (Түрүүлэгшэнь А.Т. Стопичев)

Зүблэхэ зүйл:

1. "hуралсал тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

2. "Уушханай хадхаляаhаа Буряад Республикын хүн зониие хамгаалга тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуулиин түлэб тухай

Зүблэхэ зүйл:

"Буряад Республикада тулюур байдалда ороhон үхибүүдые үргэжэ үгэхэ, амаруулха, элүүржүүлхэ тухай, мүн нютагай өөhэдын хүтэлбэриин муниципальна байгуулгануудта гүрэнэй зарим үүргэ даалгаха тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуулиин түлэб тухай

10.09 10.00 218 каб.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаалиин ноосэнүүдые хэрэглэлгын болон оршон тойронхиие хамгаалалгын талаар хороон (Түрүүлэгшэнь В.Г. Ирильдеев)

Зүблэхэ зүйл:

1. Буряад Республикын хото барилгын устав тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

07.09 10.00

3. "Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ модо абалгын пункт эмхидхэлгэ тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

Зүблэхэ зүйл:

"Буряад Республикада технопарк тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

07.09 14.00 203 каб.

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АЖАЛ ЯБУУЛГЫЕ ОЛОНДО МЭДЭЭСЭЛГЭ

Арадай Хуралай ажал ябуулгые республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ мэдээсэлгын шэнжэлэл бэлдэлгэ

11.09

Буряад Республикын Арадай Хуралай хороонуудай зүблөө олондо мэдээсэлгэ

Долоон хоногой туршада

Мүрысөөнүүдэй дансануудые бэлдэлгэ,

Долоон хоногой туршада

hайндэрнүүдтэ амаршалганууде бэлдэлгэ

Долоон хоногой туршада

Буряад Республикын Арадай Хуралай сайт шэнэлэлгэ

Бүхы хугасаада

V. РЕСПУБЛИКЫН ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУД

Буряад Республикын Правительствын Президиумэй ээлжээтэ бэшэ зүблөөндэ Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудай хабаадалга

VI. УЛАСХООРОНДЫН ХОЛБООН

Хитадай Үбэр Монголой засагай түлөөлэгшэдтэй хани барисаанай уулзалгада Арадай Хуралай депутадуудай хабаадалга

VII. ЭРХЭТЭДЫЕ ХҮЛЕЭН АБАЛГА

М.М. Гершевич - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ

09.09 9.00 - 12.00 каб.118/327

А.Т. Стопичев - Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хорооной түрүүлэгшэ

08.09 14.00 - 17.00 каб. 118/218

VIII. КОМАНДИРОВКОНУУД

В.Р. Булдаев - Хяагтын аймаг, Хитадай Дотор Монголой делегациие угтан абалга

07.09

А.Т. Стопичев - Загарайн аймаг, hүнгуулиин тойрогто хүдэлмэрилгэ

11.09

Тус хуудаhа Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА хэблэлдэ бэлдэбэ.

Байгалай эрдэм һуралсалай олимпиада

Байгал далай дээрэ Росси доторһоо оюутад сугларжа, бүхэроссин олимпиада үнгэрбэ. Хэмжээ ябуулга сентябриин 6-һаа эхилээд, 9 хүрэтэр болоо.

Тус үйлэ хэрэг Россин Федерациин һуралсалай болон эрдэмэй министерство, һуралсалай талаар федеральна агентство, Буряад Республикын экономикын талаар министерство, Буряад Республикын һуралсалай болон эрдэмэй талаар министерство, Буряад Республикын аяншалгын талаар республиканска агентство, Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университедэй "Социальна болон технологическа сервис" гэжэ кафедра эмхидхэбэд.

Олимпиадада Омско, Амурска, Южно-Уральска, Буряадай гүрэнэй университедүүдэй бүлэгүүд хабаадаа.

Хэмжээ ябуулгын нээлгэнэй үдэр хабаадагшадта амаршалгын үгэнүүдээр эрдэмэй ажал хүдэлмэриин талаар проректор, профессор И.Г.Сизов болон "Социальна болон технологическа сервис" гэжэ кафедрые даагша Н.И.Хамнаева хандабад.

Хабаадагшад аяншалгада хабаатай түлэбүүдые зохёоһон байһанаа комиссида дурадхаа. Тиин тэдэнэр конкурснуудта хабаадажа, аяншалгын болон сервисэй талаар эрдэм мэдэсэеэ харуулаа.

Олимпиада Максимиха гэжэ Байгалай бааза дээрэхи "Ровесник" гэжэ лагерьта үнгэрөө.

Янжама КИМ.

БУРЯАД КИНО

ТҮЛБЭРИГҮЙГӨӨР ХАРУУЛАГДАА

"Энэ дайн тухай кино намда ехэ һонирхолтой байгаа. Хүдөө нютагай буряад зоной дайнай үеын ажабайдал тон тодоор режиссер харуулжа шадаа", - гэжэ Нина Ринчиновна Батуева хэлэнэ.

Һаяхана "Сагаан Морин" гэһэн кинотеатр соо "Горький можжевельник" гэһэн кино харуулаа. Тус кино мэдээжэ буряад кинорежиссер Барас Халзанов 1985 ондо буулгаһан байна. Энэ кино "Золотая лента бурятского кинематографа" гэһэн хотын һайндэртэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулгые нээгээ.

"Би хотын кинотеатр соо түрүүшынхиеэ иимэ урданай буряад кино харааб. Тиин урданайшье һаа, ехэ шанартай кино. Мүнөө үеын залуу актернууд тэрэ үеын киногой "ододһоо" олон юумэндэ һураха байна", - гэжэ Оюна Цыренова хэлэнэ.

"Горький можжевельник" гэһэн кино соо Петр Абашеев, Майдари Жапхандаев, Бэликто Дашиёв, Александр Барлуков, Марина Степанова, Баярто Дамбаев гэгшэд наадаһан байна.

Барас Халзановтай Буряад драмын театрай артистка Марта Зоригтуева ажаллаһан байна.

"Барас Халзанов хадаа манай буряад бэлигтэй режиссер юм. Тэрээнтэй ажаллахада, ехэ һонирхолтой байгаа. Би "Нет чужой земли" ба "Сон в начале тумана" гэһэн кинонууд соонь буулгагдаһан байнаб", - гэжэ Марта Зоригтуева хэлэнэ.

"Урданай кино телевизорээр харахада, юрын байна. Бидэ тэрээндэ һураһан байнабди. Харин манай буряад кино театр соо харахада, ондоо юм. Тус кино соо дайнай үеын хүбүүд, басагад түрэл нютагтаа яагаад ажамидаржа, армида хамһалдажа байһаниие хараабди. Эндэ һууһан залуушуулда тон һонирхолтой кино гэжэ һананаб", - гэжэ Улаан - Удын 32- дохи һургуулиин һурагша Алина Климова хэлэнэ.

Барас Цыретарович Халзанов хадаа Сэлэнгын аймагай Жаргаланта нютагта түрэһэн юм. "Красная Селенга", "Буряад-Монголой унэн" гэһэн сонинууд соо шүлэгүүдынь гарадаг байгаа. Һургуулияа дүүргээд, Д.Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдта буряад хэлэ бэшэгэй факультедтэ һурахаяа ороо. Энэ үедэ киногоор һонирхожо эхилээ, киносценари бэшэжэ туршадаг болоһон байна. Хоердохи курсын һүүлээр Москва ошожо, ВГИК- тэ һурахаяа ороо. Эндэ мэдээжэ Александр Столперой һурагша байһан.

"Белая лошадь" гэһэн кино дипломно ажалынь боложо үгөө. Һүүлээрнь өөрынгөө сценаряар "Последний угон" гэһэн кино буулгаа. Тус кино Буряад орондо буулгагдаһан байна. Эндэ Буряад драмын театрай артистнар наадаа. 1967 ондо дээдэ һургуулияа дүүргэжэ, Свердловск хотын киностудида ажаллахаяа ороо. Эндэ олонхи кинонуудаа буулгаһан байна. Эдэнэй тоодо "Кочующий фронт", "Открытие", "Горький можжевельник", "В ночь лунного затмения", "Нет чужой земли" болон "Батожабай" гэһэн документальна кино.

Буряад киногой неделиин нээлгын үедэ мүнөө үеын "Улан - Удэнская история" гэһэн киногой режиссер Есугей Сындуев үгэ хэлээ.

Хотын һайндэрэй найрлаха үдэрнүүдтэ "Сагаан Морин", "Фабрика", ДК "Рассвет" гэһэн кинотеатрнууд соо Баир Дышеновэй "Улыбка Будды", Есугей Сындуевай "Улан -Удэнская история", Владимир Басовай "Золотой дом" гэһэн кинонууд харуулагдаа. Харин үшөө тиихэдэ "Алтаргана", "Старообрядцы", "Дарма Хамбо", "Колыбель моя, Джида" баримтата кинонууд гараа. Эдэ бүгэдэ сеансnуудта хотынхид болон хотын айлшад түлбэригүйгөөр орожо хараха аргатай байгаа.

Эржена БАТОРОВА.

Росси дотор эгээл мэдээжэ фантаст Сергей Лукьяненко һаяхана Улаан-Удэ ерэжэ, хотын журналистнуудтай, номой сангай уншагшадтай уулзаба.

Сергей Лукьяненкын зохеолнуудые хүндэлэн сэгнэгшэб гэжэ хэлэхэ аргагүйшье һаа, мэдээжэ зохеолнуудынь "Ночной дозор", "Дневной дозор", "Искатели неба", "Конкуренты" уншаһан байнаб.

Үндэһэтэнэй номой сангай конференц- зал соо олон залуушуул хүндэтэ айлшаниие хүлеэжэ байба. Одоошье уран зохеолшон номой сангай уншагшадай урда гаража ерэбэ. Бэеэрээ томохон, урдаһаань харахада, даруу зантай, дүшөөд наһатай эрэ хүн байба.

Мэдээжэ. айлшаниие сугларагшадтай Буряад Республикын соелой министр Тимур Цыбиков болон Үндэһэтэнай номой сангай директор Жанна Ильина танилсуулба. Тэдэнэр Сергей Лукьяненкын уран зохеолнууд, ажал ябуулга тухайнь хөөрэбэ.

"Олон асуудалнуудые һурангүйгөөр Сергей Улаан - Удэ ерэхэеэ зүбшөөрэл үгөө. Буряад Республика ерэжэ хараха дуратайгаа мэдүүлһэн байна. Тэрээнтэй хэлсээн үнгэрһэн жэлэй октябрь һараһаа эхилһэн байна. Тиин манай урилгаар одоошье мүнөө маанадтай байжа, һонирхоһон асуудалнуудта харюусахаар бэлэн байна", - гэжэ Үндэһэтэнэй номой сангай директор Жанна Ильина хэлэнэ.

Сергей Лукьяненко Буряад орон тухай түрүүшын һанамжануудаараа хубаалдаад, сугларагшад асуудалнуудые һуража эхилбэ.

Уншагшад ехэнхидээ уран зохеолшоной номууд тухай һураа. Дэлгэрэнгы харюунуудынь һонирхолтой үйлэ ябуулганууддаар, домогуудаар баян байгаа.

"Ночной дозор" "Дневной дозор" хоер уран зохеолнуудынь кино болон кинотеатрнуудта гараһан байна. Тиин үшөө ямар зохеолнуудынь кино болохоб гэһэн асуудал нэгэ уншагша һураа.

Сергей Лукьяненко автограф үгэнэ

ФАНТАСТ ЗОХЁОЛШОН УЛААН- УДЭДЭ

"Дэлхэйн кризисһээ боложо, олон юумэмни бүтээгүй. Жэшээнь, "Лабиринт отражений" гэһэн роман үшөө удаан кино болохогүй. Харин минии ондоо "Мальчик и тьма" гэһэн зохеол һаяар онтохон болохо, тэрэниие телевизорээр хараха аргатайт", - гэжэ Сергей Лукьяненко хэлэнэ.

Олон уншагшад уран зохеолшон яагаад иимэ мэдээжэ болоһон, юунһээ эхилһэн бэ гэжэ һонирхоһон байна. Энэ асуудал уулзалганууд дээрэ ходо һурадаг гэжэ мэдэхээр байба.

"Би олон дахин энэ асуудалда харюусаашье һаа, хэншье харюудам этигэнэгүй. Харин нэрэшье иимэ байгаа. Яагаад зохеолнуудые бэшэжэ эхилээбиб гэхэдэ, 18 наһатайдаа нэгэтэ гэртээ һуужа байтараа, ном уншахаяа һанааб. Харин уншахаяа һанаһан зохеолнууд олдоогүй. Тиигээд өөртөө һонирхолтой зохеол өөрөө бэшээд туршахам гэзд һанаһан байгааб. Тиин нэгэ үдэшөөр нэгэ дэбтэр дүүрэн зохеолнуудые бэшээд орхеоб. Тэрэнэй удаа нүхэдтөө уншахыень үгөөб. Нүхэдни һонирхолтой байна гэхэдэнь, хэблэлдэ үгэһэн байнаб", - гэжэ Сергей Лукьяненко хэлэнэ.

Иигэжэ тэрэ уран зохеолшоной үргэн харгыда гараһан байна. Эмшэн мэргэжэлтэйшье һаа, тэрэ хүнүүдые эмшэлжэ нэгэшье туршаагүй юм.

Мэдээжэ буряад поэт Матвей Чойбонов уран зохеолшод гүрэнэй талаһаа ямар дэмжэлгэ хүлеэхэ аргатайб гэжэ асуудал һураба.

"Росси дотор уран зохеолшод хүндэ байдалда ороод байна гэжэ мэдээжэ. Харин фантастическа зохеолнуудые бэшэдэг уран зохеолшодай байдал дээрэ байна гэжэ һананаб. Юундэб гэхэдэ, эдэнэрэй номуудые хүнүүд худалдажа абана, һонирхоно", - гэжэ айлшан хэлэбэ.

Уулзалгын түгэсхэлдэ автограф абаха дуратайшуул сугларжа, уран зохеолшониие тойробо. Сергей Лукьяненко бултандань автограф үгөө.

Эржена БАТОРОВА.
Авторай фото.

ЗАЛУУШУУЛ - НИИСЛЭЛЭЙ ШЭМЭГ

«Молодежь — пульс столицы» гэһэн форум Улаан- Удэдэ сентябриин 1- һээ 5 болотор үнгэрбэ. Тус хэмжээ ябуулгын нээлгын үедэ «Вдохновение», «Угол зрения», «Квартал дэнс» гэһэн хатарай ансамблынуд, «Тэмуджин» гэһэн Буряадай багшанарай колледжын бүлгэм, спортивна федерациннуудай түлөөлэгшэд элдэбын номернуудые харуулжа, залуушуулые баярлуулаа.

Тиин үшөө энэ үдэр тус хэмжээ ябуулгые хүтэлэгшэ Сергей Брыков харагшадтай конкурснуудые, хатарай, хүгжэмэй, зурагай нэмэл хэшээлнүүдые үнгэргөө. «Квартал дэнс» гэһэн бүлгэмэй хабаадагшад хүтэлэгшын хатарай хэшээл үнгэргэхэдэнь хамһалдажа, харагшадые хатаржа һургаа.

«Би эгэшэтэеэ тус форумой нээлгын концерт харахаяа ерээб. Ехэ һонирхолтой байна. Хатарай конкурсдо хабаадажа, эмхидхэгшэдһээ бэлэгтэ хүртөөб», - гэжэ Улаан- Удын 32- дохи һургуулиин һурагша Валентина Вамеева хэлэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хэшээлэй үедэ.

Эржена БАТОРОВА.
Авторай фото.

Суута үльгэршэнэй архивhаа

МИНДАhАН ДЭЭРЭhЭЭ БУУЛГАГДАА

Рэгзэн Эрдынеевич Эрдынеев мүнөө үеын ехэ үльгэршэн байhан. Эгэтын-Адаг нютагтай.

Олондо мэдээжэ, гансашье Эхэ орондоо бэшэ, харишье хэлэhэн аман зохёолойнь зүйлнүүд Франци, Монгол, Хитад гүрэнүүдтэ мэдээжэ юм.

Мүнөө таанадай анхаралда урдань хэблэгдээгүй шүлэгынь, буряад бэhэнүүд болон хадагууд тухай хоорэhэн зүйлнүүдыень магнитофоной миндаhан дээрэhээ буулгажа бэшэбэбди.

В.Ш.ГУНГАРОВ,
хэлэ бэшэгэй дид доктор.

ЭХЭ НЮТАГАЙМ ДОМОГ

Иихэжэ түрэhэн эхэ иютаг
Эгэтэм байгаал,
Эжы, баабайм үргэжэ
тэнжээhэн
Энэл бэем мүнөө байгаал,
Элинсэг хулинсагайм аажам
hуудалынь
Эшэгы гэртээ малшад байгаал,
Эндээ хаана суурхан байдаг
Эрхэ зоригтон hуудаг байгаал,
Үдэ, Эгэтын уhанайнь тунгалаг,
Үрэжэл hайтай булагууд
байгаал,
Үнгын шубуудай үндэгэлэн
жэргэхэдэнь,
Үзэсхэлэн губаа хүгжэм
байгаа,
Үльгэр түүхын hонирхомо
гоёнь
Үбгэд, хүгшэдынь сэсэн
байгаал,
Үзэг бэшэгынь өөрэ шэнжэтэй
Үндэhэн хэлэндээ найруулhан
байгаал,
Аажам Эгэтын зэнхымэ талань
hара нараар бадардаг байгаал,
Ая гангаар ногоормо губидаа
Адуу малыпь бэлшэдэг байгаал,
Арбан нэгэн эсэгын домогтон
Анханhаа ородтой анда
байгаал,
Алишье ороной hонирхомо
зүйлые
Асаржа болоhон мүн байгаал,
Баабай, эжын байра буусада
Бүхөөр зоohон сэргэ байгаал,
Багадаа наададаг Борхон толгой
Бухын малтаhан добуун
байгаал,
Баруун хадын хоргодолсодог
шулуун
Бабжа Баатарай хэрэм байгаал,
Байгаа юумын хубилдаг
туладань
Баhал тэдэнь үзэгдэл байгаал,
Уула хадын оройн орьёл
Уял эрдэниин шулуун байгаал,
Уужам талын агаар hайхан
Олон модотой ургамал байгаал,
Улад зониинь угаа тэниглэн
Урда саrhаа амгалан байгаал,
Уран дархадайнь оюун
бэлигээр
Онсо нангин бүтээлнүүд
байгаал,
Хатуу бэрхэтэй таажа
мэдэлгыень
Хуули баригшад туршадаг
байгаал,
Харатай мэргээр удхыень
гаргажа,
Хадааhан сэсэн тайлбарилhан
байгаал,
Хаанаhаашьеб гараhан гал
түймэрынь
Хариин хилэ дабаhан байгаал,
Халха монголой галай нэсэлгые
Хадааhан сэсэн торгоohон
байгаал,
Монгол буряадай хилын
найрта
Байха бүхэ илаhан байгаал,
Мянган моридой урилдаан
байда
Манай сагаан гараhан байгаал,
Молон баабайн хэлэhэн
үгэнүүд
Мэдэхэ хүнэй зугаада байгаал,
Мүнхэдөө мартаhан мүнгэн
хутагань
Мүнөө үзэсхэлэндэ
хадагалаатай байгаал,
Гол толгой нэрэтэй байhаниинь
Хоёр хотын тэньчин байгаал,
Гортиг харгын юртэн
hэлгэхэдэнь,
Хаанашье аяншад ушардаг
байгаал,
Гурбан голой бэлшэр тушаа
Газар уhаниинь таатай байгаал,
Гушаад хүнэй нэгэдэн
үсхэhэниинь
Гоёор түбхинэhэн hуурин
болоол.

Эгэтын-Адаг.

БУРЯАД БЭhЭНҮҮД

Хабhа тулама хажа мүнгэн бэhэн гэлсэдэг байhан. Ямар байгааб гэхэдэ, дүрүү тухай үргэн булгайр дээрэ, хажама болгожо тэбхэр-тэбхэр гэхэ юм гү, гонзогор-гонзогор гэхэ юм гү, шиирын хайрсагай тухайгаар хэhэн мүнгэн табууд, тэрэнь хоорондоо үлхөөтэй, дээрэнь мүнгэн элдэбын үнгэтэй - сагаан, шара, хүхэ, ногоон гэхэ мэтэ (глазурь түрхиhэн) толбуурилганууд байха юм.

Утаhан бэhэн гурбан янза байдаг.

Нэгэдэхинь, **Янжан утаhан бэhэн,** торгон утаhан бэhэн, торгон утаhаар хэгдэhэн, элдэб үнгөөр hолонготуулан оёжо нэхэhэн байдаг. Хитад ороnhоо гарадаг байгаа.

Хоёрдохинь, **дурдам утаhан бэhэн** гэдэг байгаа.

Гурбадахинь, **казан утаhан бэhэн** гэлсэдэг байгаа. Хазаагуудай олон янзын ниитклэр нэхэжэ хэhэн бэhэнүүд.

ХАДАГУУД

Эгээл ехэнь **баранзата хадаг,** хоёр алда шахуу хадаг байгаа. Хоёр-гурбан хүн тэлээд барижа, ехэ гэгээн ламанарта, ноёдто баридаг байhан. Энэ хадаг ехэнхидээ шара, сагаан, хүхэ үнгэтэй юм.

Аюша хадаг, ехэ Аюшань нэгэ алда шажам гэхээр ута байгаа.

Бага Аюшань 1,5 м. хахад.

Шэршэ хадаг богонихон хахад метр жирэй юрын хадаг.

Гаршан хадаг улааншье, хүхэшье, ногооншье үнгэтэй байдаг, ламанууд хоорондоо ехэ үргэлсэдэг байhан.

В.Ш.ГУНГАРОВ
Р.ЭРДЫНЕЕВhЭЭ
буулгажа бэшэбэ.

1990 оной июнь.

...И СНОВА ТУРНИР ИМЕНИ НАМЖИЛА НИМБУЕВА

Поэт Намжил Нимбуев, бесспорно, явление в бурятской поэзии. Он ушел из жизни, когда ему было немногим более 20 лет. Вечно юный он живет в своих стихах. Стихи не умирают. Длинную песню его поэзии подхватывают все новые и новые люди: стихи Намжила Нимбуева по возрасту годятся уже в "деды" своим нынешним читателям, новые поэты учатся лаконичности и емкости его стихотворных строк, его взрывной эмоциональности, будоражащей и волнующей сердце и душу. В этом году проходит второй международный поэтический турнир по традициям Древнего Востока имени Намжила Нимбуева.

На конкурс поступили стихи около ста поэтов из Бурятии, Тувы, Якутии, Монголии, Китая и городов России. Итоги первого отборочного тура были подведены к дню рождения поэта и 11 июня в Еравне, в поэтическом саду камней, были названы имена финалистов. Это стало главной интригой праздника.

Становится традицией отмечать день рождения Намжила Нимбуева на его малой родине - в краю "синего детства", воспетом им. Земляки очень хорошо подготовились к приему почетных гостей из Улан-Удэ, продумали обширную программу праздника. После церемонии встречи с голубыми хадаками, с белой пищей хозяева провели экскурсию по поэтическому саду камней, который любовно заложили в 2003 году, рассказали о каждом поэте-земляке, чьи стихи высечены на граните. Белоснежные глыбы на фоне молодой зелени травы и высаженных здесь саженцев очень красивы и словно свидетельствуют о вечности бытия, о непрерываемой связи поколений. Школьники прочитали стихи поэтов Шираба Нимбуева, Бата Цэрэндэлэгэй, Намжила Нимбуева, Цокто Номтоева, Санжи Банзаракцаева, Кима Цыденова, Цыденжаба Бадмаева.Поэтический сад камней становится любимым местом стоянки на туристической и паломнической тропе в Еравнинском районе. Здесь особая энергетика, способная заряжать и вдохновлять.

После этого литературно-краеведческая экспедиция отправилась к местам родовых кочевий Нимбуевых. Во время остановки на горе Ойдоп Гунн-эжи директор Усть-Эгитуйского Дома культуры Бутидма Юмжитова поведала о легендах долины Маракты, овеянных подвигами Бабжа Барас батора. С этой смотровой площадки как на ладони просторы еравнинских степей и лесов, голубыми глазницами озер.

У подножия скалистой горы Нимбу Боршогор, названной в честь прадеда Намжила Нимбуева, на тоонто семьи поэта состоялось театрализованное представление "В гостях у Нимбуевых". Удивительно яркое действо со стихами, песнями, танцами было показано зрителям. Здесь прекрасные творческие коллективы - Усть-Эгитуйский народный театр, хореографический ансамбль "Ая ганга". Супружеская пара Юмжитовых - Бутидма Цыдендамбаевна и Цыдып Цыренжапович - показали все свое творческое мастерство и организаторские способности. Замечательный сценарий написал режиссер народного театра Алдар Бадмажапов. Естественный природный ландшафт, дополненный белоснежной юртой возле старинной изгороди-шургэ, оседланные кони, сложенные для дымокура сухие коровьи лепешки-аргал были лучшей декорацией показанного представления. Девочки в белоснежных платьях в своем танце словно живые лебеди. Как выразительно читает актер Усть-Эгитуйского народного театра Жаргал Спиридонов - в его исполнении собравшиеся прослушали "Тархайн хубуун Зархай" Шираба Нимбуева. На праздник приехали библиотекари со всего района, они принимали активное участие в конкурсе чтецов - было видно, что они хорошо знают и любят поэзию Намжила Нимбуева.

В белоснежной юрте была представлена выставка, которую подготовила поселенческая библиотека. Заведующая библиотекой Долгор Гатабон среди разных изданий и публикаций с гордостью показывает рукописный журнал, который сделал Намжил на день рождения своему другу - конечно же, это трогательное издание в единственном экземпляре - раритет. Недаром на этом празднике глава АМО "Усть-Эгитуйское" Баир Цыдыпов сообщил о том, что депутаты на сессии приняли решение о новом статусе библиотеки и отныне она стала библиотекой-музеем имени Шираба и Намжила Нимбуевых.

11финалистов поэтического турнира по традициям Древнего Востока имени Намжила Нимбуева из Монголии, Китая (Внутренняя Монголия), Саха Якутии и Тывы приедут в столицу Бурятии на заключительный тур, который пройдет 2 октября в Государственном Бурятском академическом театре драмы им. Х.Намсараева (билеты можно приобрести в кассе театра и у распространителей. Тел. для справок - 301729).

Бурятию будут представлять пять поэтов из Бурятии. На финальном конкурсе поэты напишут стихи на тему, которую задаст жюри. А в жюри - известные поэты из Монголии, Тывы, Якутии, Бурятии. Главным событием финала поэтического турнира станет вручение гран-при - бронзовой статуэтки "Аистенок", которую создал талантливый бурятский скульптор Даши Намдаков. По традиции семья Нимбуевых вручит свой именной приз "Нефритовое яблоко".

Для многочисленных почитателей таланта Намжила Нимбуева это событие станет прекрасным подарком, еще одной встречей с его удивительными стихами и Поэзией.

Серафима ОЧИРОВА.
НА СНИМКЕ: сестра поэта Л.Ш.Нимбуева.

ҮЛЗЫТЭ НАЙМАН ТЭМДЭГҮҮД

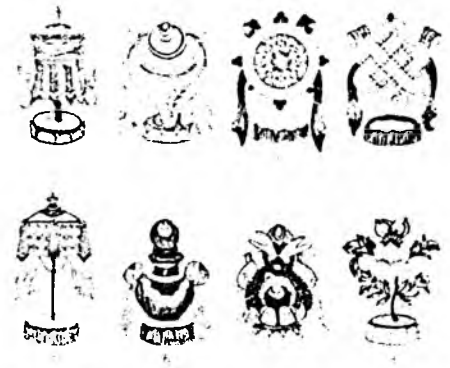

1. ЭРДЭНИИН САГААН ШҮХЭР

Ринчин - дүгдэн түгдөөрөө,
Нисваанисуун халагуун
монголоороо
Үлзытэ найман тэмдэгүүдэй
Эхин боложо (эхилhээр)
мүнхэрhөөр,
Эрдэниин сагаан шүхэр
Эхэ буряадтам мүндэлhөөр,
Амитадай нүгэлтэ
хүсэлнүүдыень
Арилгажа бэеhээнь саража,
hэргэг хододоо ябахыень -
hэрюун hүүдэр асардаг,
Эрдэниин сагаан шүхэртэ
Зальбарнам сэдьхэлhээ
Ум ма ни пад ми хум.

2. АЛТАН ЗАГАhАН

Амгалан оршогшо
Алтан загаhан
Аза жаргалангай
«Замбуу» голдо амидаржа,
Шэжэр алтаар хуягланхай
Сабшалаагүй хоёр
нюдөөрөө
Хёрхо hэргэгээр шэртэжэ,
Амитан бүхэниие
Аюул зоболонhоо аршалан
Алгасажа ябахыень
хэшээнэл.
Ум ма ни пад ми хум.

3. БАЯН БУМБА

Хамаг бүхы амитадай
Зол заяанай эрдэнеэр
бүтээгдэhэн,
Хайрата манай ами
наhыемнай утадхахаар,
Хэдынэйш сагта мүнхын
аршаанаар
Хэтэдээ дүүрэнээр билтаржа,
Хэндэшье жаргалые хүсэн
заяагша,
Зондо туhаяа хүргэхөөр —
Ехэ Эрдэниин баян бумба.
Ерэhэн, ошоhониие арюудхан
сэбэрлэгшэ,
Ехэ Эрдэниин баян бумба.
Ум ма ни пад ми хум.

4. САГААН ЛЁНХОБО СЭСЭГ

Үрэ бүтээл ехэтэйгээр
Үрэ зүрхэндэ хүрэтэр,
Үнэрэй hайхан хүсөөр
Үрэ нимгэн болгоожо,
Үнэншэ шударгы хүпүүдэй
Үнэн хүсэлые бэедээ
шэнгээжэ,
Үйлэ муутай хараалые,
Үнэhэн хүхэ бузарые
зайсуулжа,
Нирваанда абарагдахын hүлдэ-
тэмдэг -
Сог жабхалангай лёнхобо
сэсэг.
Ум ма ни пад ми хум.

5. САГААН БҮРЕЭ

Баруун талые баримталан,
Зүб талые дүнгэлсэн,
Баран амитадые
баярлуулан —
Үлзы hайханай hүлдэ тэмдэг,
Дүрбэн зүг, найман хизаар руу
Ирагуу hайхан аялгаа
зэдэлүүлжэ,
Хүн бүхэнэй нүгэлөө
наманшалхые
Хүндэлжэ бурхадые гуйгша,
Хүсэ ехэтэй сагаан дунгар -
Ирагуу сууряатай сагаан
бүреэ.
Ум ма ни пад ми хум.

6. ҮЛЗЫ УТАhАН

Хара сагаанай илгаагүй,
Хатуу зөөлэниие хамаагүй,
Мүргэлэй алтан утаhаар
үлхөөтэй,
Дүрбэлжэн дүрсөөр
холбогдон уяатай,
Оюун сэдьхэлэй хани
барисаае —
Одото амгалан жаргалые
түхөөжэ,
Оршолон юртэмсые бүхэлэн
орёоhон,
Түбэд нэрээрээ бал - бэ гэгдэн,
Хуушан монголоор жилцай
утасан,
Энхэ жаргалай үлзы утаhан.
Ум ма ни пад ми хум.

7. ДЭЭДЭ ДУВААЗА

Амитан бүгэдые аршалан
хамгаалхаар
Абаралгын үндэр ордоной
оройдо
Ашата буянгаа үйлэдэхын
зохёогдоод,
Агуу сэдьхэлээр хоёрлон
мандуулагдаhан,
Жаргалай түлөө жаахашье
удаархагүй
Шамдан жүдхэдэг жалцан-
дувааза,
Шанха дээрэhээ шармайн
бууха,
Шамай намай абаран
hуудаг лэ.
Шанга эрилтэ бултанда
табидаг —
Илгагсануу чимэг энхэрэлээр
дүүрэн.
Ум ма ни пад ми хум.

8. АЛТАН ХҮРДЭ

Алтан дэлхэй голоо тойроно,
Алтан хүрдэ адли тойроно.
Эсэсгүй мүнхэ боди заяанда
Энхэргэн хододоо хүртөөдэг,
Аюулта дайсаниие hүрөөрөө
дарадаг,
Аригуун сэбэрээр бултанаа
Алтан хүрдэ эсэгүй
Маша ехэ буянтаяа
Мянган сахаригта
гороолуулнал
Ум ма ни пад ми хум.

Даша-Нима ХАЛХАРОВ.

Тооно
№36 (645)
Буряад үнэн
Дүхэриг
10.09.2009
№36 (21730)

АГЫН ТОЙРОГОЙ ФРОНТОВИК-ЗОХЁОЛШОДОЙ БҮТЭЭЛНҮҮД

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Илалта туйлаһаар 65 жэлэй ойдо зорюулагдаһан буряад уран зохёолой гурбан боти ном хэблэгдэбэ.

- Дайнда ябаһан Агын уран зохёолшодой хүдэлмэринүүд эндэ барлагдаа, - гэжэ проектын автор БАТОР ТУМУНОВ хэлэнэ. – Нэгэдэхи боти ном соонь буряад уран зохёолой үндэһэ һуури табилсаһан Жамьян Балданжабоной, Жамсо Тумуновай зохёолнууд оруулагдаа. Харин хоёрдохи боти соонь Даширабдан Батожабай, Арсалан Жамбалон гэгшэдэй зохёолнууд хэблэгдэнхэй. Харин гурбадахи ном соонь Шираб-Сэнгэ Бадлуев болон Чимит-Рэгзэн Намжилов гэгшэдэй уран зохёолнууд барлагдаа.

Агын округой захиргаан нютагайнгаа уран зохёолшодой бүтээлнүүдые гурбан боти ном болгожо, хэблэлгэдэ мүнгөөр туһалаа. Тиигэжэ нютагайнгаа уран зохёолшодой дурасхаалыень мүнхэлбэ гээшэ. Эдэ гурбан ном баһал республиканска типографида эрхим шанартайгаар, мянган хэһэгээр хэблэгдээ. Агын округой номой сангуудта бии болонхой. 2010 оной майн 9-дэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадта болон тэдэнэй түрэлхидтэ эдэ номууд бэлэг болгон барюулагдаха.

Эдэ боти-номуудта хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор Саян Балданов оролто үгэ бэшэһэн юм. Мүнөө энэ оролто үгыень дурадхая.

Эльвира ДАМБАЕВА.

Түрэл Буряад оронойнмнай мэдээжэ уран зохёолшод Жамьян Балданжабон, Жамсо Тумунов, Даша-Рабдан Батожабай, Чимит-Рэгзэн Намжилов, Шираб-Сэнгэ Бадлуев, Арсалан Жамбалон гэгшэд дайнай эхинһээ эсэс хүрэтэрнь ябалсажа, хархис муухай фашистнарые, япон самурайнуудые бута сохилсоһон габьяатай байха юм.

Эдэ зохёолшодой дундаһаа эгээл һайнаар үргэн олон уншагшадта мэдэхэ болоһон, дайнай халуун дүлэн соогуур габшагай габьяа гаргаһан зохёолшон гэхэдэ, **Жамсо Тумунович Тумунов** болоно. Тэрэ үшөө 1930-аад оной һүүл багта «Сэсэгмаа», «Шоолой», «Хилэ дээрэ» гэһэн зүжэг зохёолнуудые бэшэжэ, нэрэ солоёо нэрлүүлһэн юм. Гэбэшье Жамсо Тумуновай дайнай үедэ бэшэһэн «Талын бүргэд», «Лейтенант Саханаев», «Эсэгэ хүбүүн хоёр», «Веда», «Халуун зүрхэн» гэһэн рассказуудынь, «Балтикын долгин», «Баруун зүг тээшэ» гэхэ мэтэ шүлэгүүдынь уран зохёолшын нэрэ соло үшөөшье дээшэнь үргэһэн байна. Жамсо Тумунов бэшэ буряад уран зохёолшодто орходоо дайн тухай үнэн зүбөөр бэшэдэг байһан юм. Юуб гэхэдэ, тэрэ дайнай дүлэн соогуур ябалсаһан, дайн дажар гээшэ юун гээшэб гэжэ һайн мэдэхэ байгаа һэн. Буряад прозын дайнай үеын зохёолнууд гэхэ болоо һаа, булта шахуу Жамсо Тумуновай зохёолнууд болоно. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай һүүлээр Жамсо Тумунов 1949 ондо Буряадай түрүүшын роман бэшэжэ, буряад литературада романай жанрай эхи табиһан аргагүй ехэ габьяатай. Гэхэтэй хамта, уран зохёолшо «Нойрһоо һэриһэн тала» гэһэн романаараа түрэл литературынгаа хүгжэлтын шэнэ шэглэл эхилһэн байна. Жамсо Тумуновай зохёолнууд арбаад гаран хари хэлэнүүд дээрэ хэблэгдэнхэй.

Жамьян Балданжабоной зохёолнууд аяар 1930-аад оной эхеэр бии боложо эхилһэн юм. Гэбэшье тэрэнэй буряад литературын алтан жасада орохо зохёолынь хадаа «Сэнхир хаданууд» гэһэн гүнзэгы удхатай, уран хурса найруулгатай романиинь болоно. Энэ роман соогоо уран зохёолшо удха түгэлдэр Суранзанай, Аюр гэхэ мэтэ хүдөө нютагай хүдэр зоной үнэншэмэ зүбөөр зохёогдоһон образуудые байгуулһан байна. Энэ романһаа гадуур тэрэнэй бэшэһэн олон тоото рассказууд, шүлэгүүд буряад литератураяа баяжуулһан, үргэн олон уншагшадай шэхэнэй шэмэг, сээжын баяр болоһон байха юм.

Бүхы буряад нютагуудаар ба Россин гүрэнэй хилын саагуур алдаршаһан, холо ниидэдэг бомбардировщигой летчик ябаһан, буряад арадай уран зохёолшо **Даша-Рабдан Батожабайн** зохёолнууд буряад литературын алтан жасада орохоороол оронхой. Тэрэнэй шүлэгүүд, рассказууд болон повестьнууд, романууд манай буряад литературын хүгжэлтэдэ аргагүй ехэ нэмэри оруулһан байна. Даша-Рабдан Батожабайн «Төөригдэһэн хуби заяан» гэһэн роман-трилоги аяар 1960-аад оной эхеэр бэшэгдээшье һаа, мүнөө хүрэтэр буряад литературада ори гансаараа орьёл шэнги тобойһон зандаа. Тэрэнэй «Уулын бүргэд» гэһэн роман, «Галта мүрэн», «Дойбод сохилго» гэхэ мэтэ зүжэгүүдынь олон тоото уншагшадай урма баяр, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэһөөр зандаа. Аяар Японой город Токиоһоо агуу хото Лондон хүрэтэр, тэндэһээнь Санкт-Петербург, Буряад, Монгол, Түгэд оронуудай онсо байдал уран гоёор бэшэһэн, агуу бэлигтэй Даша-Рабдан Батожабай буряад уран зохёолшодой дунда гансаараа ха юм.

Шираб-Сэнгэ Бадлуевай ашата габьяа арад зоной дунда үнинэй алдаршанхай. Роман-дилоги бэшэдэг буряад уран зохёолшодой дунда тэрэ түрүү зэргэдэ ябалсана. Тэрэнэй «Хүнэй шарай», «Түхэреэн жэл» гэһэн роман-дилогиин геройнууд болохо ажалша бэрхэ Базардаан ба ахир муухан түрүүлэгшэ Азаргаев гэгшэдэй образууд уран гоё найруулгаараа, удха түгэлдэр хэбээрээ буряад литературын эрхим образуудай тоодо оронхой. Шираб-Сэнгэ Бадлуевай рассказууд болон туужанууд буряад литературын хүгжэлтэдэ ехэхэн нэмэри оруулһан байна.

Чимит-Рэгзэн Намжилов Арсалан Жамбалон хоёр бурханай үгэһэн буян хэшэгтэй, бэлиг талаантай уран шүлэгшэд юм. Чимит-Рэгзэн Намжиловай «Эхын зүрхэн» гэһэн ба бэшэшье поэмэнүүд, олон тоото шүлэгүүд болон дуунууд арад зоной дунда үргэнөөр дэлгэрһэн, дуулагдажа ябадаг байха юм.

Арсалан Жамбалоной Эхэ орон, инаг дуран, арад зоной ажабайдал, эхэ байгаали гэхэ мэтэ тухай бэшэһэн олон олон зохёолнууд удха унгяараа, уран найруулгаараа арад зонойнгоо ёһо заншалтай, ухаан бодолтой, сэдьхэл мэдэрэлтэй нягта холбоотой. Уран шүлэгшын үсөөн бэшэ дуунууд нютаг нугаар дэлгэржэ, дуулагдажа, дурдагдажа ябадаг зандаа.

Юрэнхыдөө агууехэ Агын тойрогой фронтовик-зохёолшодой зохёолнууд, тэдэнэй зохёохы ажал хүдэлмэри буряад арадаймнай литературын, соёл культурын хүгжэлтэдэ аргагүй ехэ удха шанартай гээшэ. Тэдэнэй хэһэн хэрэг, гаргаһан габьяа, зохёоһон зохёолнууд гансашье буряад литературын бэшэ, мүн баһа Россин литературын, бүхы дэлхэйн арадуудай литературын түүхэдэ мүнхэ һуурияа эзэлһэниинь элитэ гээшэ.

Саян БАЛДАНОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор,
Буряадай гүрэнэй университедэй профессор.

Агуу Илалтын 65 жэлэй ойдо

Бата Микишкеевич Дамчеев 1922 ондо Захааминай аймагай Хужир нютагта түрэһэн. Санагын дунда һургуули дүүргээд байхадань, 1942 ондо сэрэгэй албанда Бата Дамчеев абтаа. 1942 оной эхеэр Бата Дамчеев снайпер-разведчигэй һургуулида абагтажа, бултанһаа хёрхо нюдэтэй, мэргэн байһандаа шалгарба.

Бата ДАМЧЕЕВЭЙ баатаршалга

1942 оной июльһаа ноябрь болотор немецүүдэй алдар суута 6-дахи арми генерал-полковник Ф.Паулюсай хүтэлбэри доро Сталинград хото булимтаран абахаяа добтолбо. Тусгаар нөөсэлэлгын (резервенный) 321-дэхи стрелково дивизиин снайпер-разведчик Бата Дамчеев түрүүшынгээ тагнуулда гараба.

Мэргэн, шуумар, зүрхэтэй Бата Дамчеев генерал Василий Иванович Чуйковой 62-дохи армиин 23-дахи гвардейскэ стрелково дивизиин мэдэлдэ абтаба. Тус дивизи 1942 оной август һарада Сталинградай эгээ шанга байлдаанай баруун талада орошобо. Осиновка һуурин дотор Дамчеев танкнуудые дүтэ хүргөөд, тэһэ бута буудажа һалгааба, «Шэн зоригой» медаляар шагнагдаба. Уданшьегүй тэрэ Дамчеев «Близнецы» гэһэн түмэр харгыгаар немецүүдэй Сталинград добтолхо харгые тэһэлбэ, энэ дайшалхы хэрэгэй түлөө «Дайшалхы габьягай түлөө» хоёрдохи медаляар шагнагдаба. Вислэ мүрэниие гаталжа ябаһаар, Дамчеев шархатаба. Госпитальһоо гараад, 14 разведчик-снайпернүүдые хүтэлбэрилжэ, амидыгаар штабай немецүүдые барижа, тэдэнһээ тон хэрэгтэй мэдээсэл сэрэгшын абаад, түмэр харгые тэһэлжэ, немецүүдэй буу һомоной склад тэһэлбэ. Иигэжэ 1944 ондо «Алдар Солын» гурбадахи зэргын орденоор шагнагдаба. 1945 ондо Познань городто томо тон удха шанартай граната хаяжа, хүүргэ тэһэлжэ, «Сэрэгшын Алдар Солын» хоёрдохи зэргын орденоор шагнагдаба.

Уданшьегүй энэ алдарта снайпер тухай «Правда», «Красное знамя» иигэжэ бэшэнэ. Байгал шадарай бурят-снайпер Бата Дамчеев 10 амиды «хэлэ», 190 фашистые хюдаа, «Шэнэ зоригой» 2 медаль, «Дайшалхы габьягай» медаляар, «Сталин хамгаалгын», «Варшава сүлөөлэлгын», «Берлин абалгын» медальнуудаар, «СССР-эй разведчик», «Эрхим снайпер» гэһэн тэмдэгээр шагнагданхай гэжэ гвардиин ахалагша лейтенант 23-дахи тусгаар разведкын командир Гречкин бэшэнэ.

Алдарта Герой 1946 ондо нютагаа бусажа ерээд, Санагын сомоной Соведэй түрүүлэгшээр һайнаар ажаллаһыень поэт, багша Аюша Доноев - минии хани нүхэр - ехэ магтажа хэлэгшэ һэн. Эндэ ажаллахадаа, РСФСР-эй, Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан.

Санага суутай нютагһаа гараһан Б.М.Дамчеевэй дурасхаалда спортоор Бүхэроссин мүрысөөнүүд болоһоор.

В. БАТОРОВ,
ара талын ветеран.

ГАЛДА ШАТАНГҮЙ ГАРАА һЭМДИ

Дурасхаал

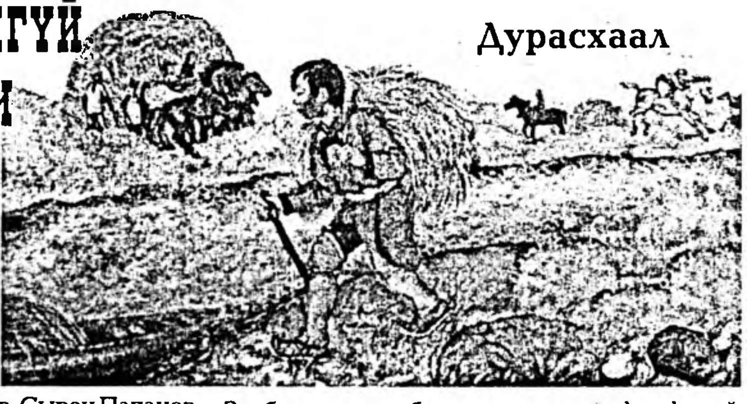

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай түлэг дундаа ябажа байха үедэ. 1944 оной зун үбһэ хуряалгын халуун хаһада Түнхэнэй аймагай «Путь Ленина» ажахын Охор Шэбэрэй отделениин нэгэ звено Мүнхэ Толгойн хормой дорохоно оршодог һингарга гэжэ газарта үбһэ бэлдэхэеэ ошоо һэмди. Тэдэнэй тоодо Рэгзэн Зурбаев, Сырен Папанов, Дулма Балданова зургаа наһатай Володя хүбүүнтэеэ, Дулма Жигжитова тэрэл наһанай Володитоёо, Дэлгэр Бирбаева, тогоошоноор Дэжэд Зодбоева, 12-13 наһанай үхибүүд - Сэбэг-Ошор, Габсул, Шойсорон, Бата-Ошор, Папаа, Шагдар-Жап гэгшэд унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүй, үглөөнэй 5 сагһаа һүниин 12 - 1 болотор хүдэлжэ, түрэл ажахынгаа адуу малда бүдүүн хоол һайн шанартайгаар бэлдэжэ, абаһан түсэбөө үлүү дүүргэлсэжэ, хоёр нормо обёос, талханда хүртэлсэдэг байгаабди.

Бидэ, дайнай үеын үхибүүд, хооһо нойтоор, унтаха нойргүй ябалсажа, ехэ хүнүүдэй хэхэ ажалые хэлсэжэ, Илалта шэрээлсэһэн байнабди. Тэрэ үеын үхибүүд 11-12 наһанһаань хажуур гартаа барижа, үбһэ ногоо сабшалсажа, ажалай амтые багаһаань һайнаар таниһан байгаа еһотойбди. Түрүүшын үдэр сабшалан дээрээ хүрэжэ ерээд, һургааг отолжо шэрэжэ асараад, үбһэ сабшажа, отогоо бодхоо һэмди даа. Отогоо үбһөөр хушахадаа, 30-40 сантиметр зузаагаар хушаад, орой дээрэнь үбһэ табингүй, 50-60 см үлөөгөө һэмди, гал түлихэдэ, үрхэ боложо, утаан дээшээ гарадаг байгаа. Долоон үдэр соо ажаллаад байхадаа, 13 һүр сомоо соможо, ажахы соогоо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр түрүү һуури эзэлжэ, отогоймнай орой дээрэ бригадир Б.Д. Гомбоев улаан туг хиидхүүлһэн. Маанадта хоёр нормо обёос, талха үгөө бэлэй. Звеногой түрүү хажууршан Дулма Балданова үдэр бүри нормоёо үлүүлэн дүүргэжэ, 1-1,5 кг талханда хүртэлсэдэг байгаа. Тиимэ шэгнүүртэй талханда сомоо сомоолоод хүртэдэг байгаа бшуу даа.

> *Урдынгаа сагые һанаад, Ухаа зүрхэмни уярна*

Бидэ, үхибүүд, 300-400 грамм талханда хүртэлсэдэг һэмди. Хоёр 6 наһатай Володинууд бухал шэрэжэ, 200-300 г. абадаг һэн. Бидэ, үхибүүд, үдэртөө сайлаха үедөө жэмэс, мангир түүжэ, хотоёо дүүргэдэг бэлэйбди. Минии эсэгэ Жалсан Охор-Шэбэр нютагай түрүү ангуушадай нэгэн байһан туладань би арбан наһанһаа буу барижа, буудажа һураа һэм. Үбһэндэ ябахадаа, нэгэ сэмгэтэй 16-дахи калибрай буутай ябадаг байгааб. Хаа-яа нэгэ нугаһа барижа, уетэн нүхэдөө баясуулдаг байһанаа һанадагби.

Нэгэ үдэр үдэшын 8-9-нөөр хура бороон багаар ороошье һаа, үбһэн норожо, сомоо сомогдохоёо болиһон байгаа. Тогоошон Дэжэд Зодбоева үдэшэ бүри ажахынгаа тоһо - һүнэй заводто ошожо, 15 литр шэнгэн һү асаржа бусалгадаг бэлэй. Колхоз адуу малнуудтаа үбһэ бэлдэжэ байһан хүнүүдтэ гахайн эдихэ шэнгэн һү үгэдэгынь гайхамаар һэн. Тэрэ үдэшэ Дэжэдтэй Сэбэг-Ошор ошолсожо ерээд, һүниин нэгэ час тойрон отог соохи һүтэй тогоон доро гал түлихэдөө, хуурай үбһэ асаржа хээд носооходонь, тэрэнь бензин шэнги ехээр носожо, ехэ дүлэн дээшээ соробхилжо, үбһөөр хушагдаһан хуурай отог шатажа эхилээ.

Тэрэ үедэ эсээд унтаридаа унтажа хэбтэһэн үбһэшэд ухаа мэдээгээ табилдан бодожо, зарим хүнүүд үүдээр, зариманиинь отогойнгоо һургаагай хоорондуур газаашаа гаража, аза талаан боложо, нэгэшье хүн галай дүлэндэ дайрагдажа шархада оронгүйгөөр үлэһэниинь баясахаар бэлэй даа.

Хура бороон тэрэ һүниндөө үглөөгүүр болотор бага багаар шэдэрһэн байгаа. Бороогой орохоёо болиходо, эндэ тэндэ хүнүүд үбһэ үргэжэ, хойно хойноһоонь бодожо, хубсаһа хунараа бэдэрбэд. Зарим хүнүүдэй хубсаһад ба нэжэзд гуталнуудынь, эдихэ талханиинь болон бусад юумэнүүд галда шаташаһан байба.

Звеногой гэшүүд үглөөнһөө үдэшэ болотор шэнээр унталгаяа, отогоо барижа ороһон түүхэтэй.

Тэрэ болоһон гай тодхор Сэбэр-Ошорой ябадалһаа эхитэй бэлэй даа. Би отогой үүдэгүй ханаар гарахадаа, анхан түрүүн буугаа, эмээлээ абажа гараа һэм. Үбһэшэдэй унталга гэхэдэ, хүнүүд ехэ мэшээгүүд соо хатаһан хагда шэхээд, үхибүүд хониной хуушан, ямаанай арһан дэгэл даханууд соо орожо унтадаг байгаа.

Мүнөө үбһэ хуряалгын халуун хаһын дүтэлөөд байхада, аяар 63 жэлэй үбһэ хуряалгын халуун, хүндэ сагые һанажа ябаһанаа бэшэбэб даа. Тэрэ үедэ үбһэндэ ябалсаһан хүнүүднай 70-аад гаран процентнь алтан дэлхэйтэеэ хахасаһан байна даа. Тэдэ нүхэдөө һанажа, бэшэжэ һуухадаа, ухаа зүрхэмни ехээр уяржа, ямар хатуу шэрүүн сагта хооһо нойтоор хүдэлжэ гараа гээшэбибди гэжэ тэдэнэй нэрэнүүдые мүнхэлнэб.

Б.БИРБАЕВ,
дайнай ба ажалай ветеран,
Буряад Республикын габьяата багша.

Монгол ороноор аяншалая

ХАРХОРУМ - КАРАКОРУМ

Самый известный в истории Монголии - город Хархорум. Сюда в средние века стекались мировые торговые пути. Хотя Хархорум стал столицей монгольской империи еще при Чингис хане в 1220 году, основные его сооружения появились при великих ханах Угэдэе, Гаюке, Мунке. В 1236 году явил свое великолепие людям 64-колонный Дворец Всеобщего Спокойствия. Площадь его достигала 2475 кв. м. Он достойно представлял величие монгольской империи, умение и талант лучших мастеров из многих стран мира.

Прошло время. В 1568 году на месте разрушенного китайскими войсками Хархорума был сооружен монастырь Эрдэнэ-Зуу, ставший крупнейшим очагом буддизма в Монголии. Из 69 его храмов сохранилось только 19. Монастырский комплекс окружен белокаменными стенами, в которые вделаны 108 ступ-субурганов.

ЗАНАБАЗАР - ҮНДЭР ГЭГЭЭН

В 30-х годах XVII века халхасский князь Тушэтэ хан Гомбодорж объявил своего сына Занабазара своим наследником. Ставкой инфанта стала Ургөө (юрта), будущая столица Монголии. Ставка росла, Ургөө в 1706 году стали называть уже Хурээ.

Занабазар - великий художник, скульптор, философ и политический деятель. Отлитые им бронзовые скульптуры Ваджрадары (Держателя молний), статуи Дхьяни-будд — это гимн человеческой красоте. 21 статуя богини Тары — его творения - украшают дворец Богдо хана в Улан-Баторе. Его Зеленая Тара названа искусствоведами монгольской Джокондой.

ТУҺА ЕХЭТЭЙ ТЭМЭЭН

Тэмээн 5 хушуун малай нэгэн юм. 60-70 наһа хүрэдэг. Энгин тэмээн 2 жэлдэ нэгэ удаа түрэхэдөө, 12 һара соо хээлиеэ үргэдэг юм.

Тэмээн зунай сагта хахад һара уһа уунгүй ябаха шадалтай. Хотынгоо хажууда уһа хадагалха уутатай юм.

Энэ хадаа ехэ аша туһатай амитан. Тэмээнэй зогдор томожо, гэрэй һэеы оёдог. Тэмээнэй ноохоор хубсаһа хэхэдэ, дулаан, хүнгэн. Тэмээ унажа, үхэр хони адуулдаг. Тэргэдэ оруулжа, элдэб ажал хэдэг.

Тэмээн хара, шара, сагаан — гурбан үнгэ зүһэтэй. Орохон буурын аманһаа сагаан хөөһэ гаража, араа шүдөө хабирхадань, аймшагтай. Шоно буураһаа айдаг. Хүншье айха даа. Гансал тэмээнэй эзэн айхагүй.

Буряад эрэ хүнэй дэгэлэй энгэрэй гурбан хушөөһэндэ буурын зогдор шургуулдаг байгаа. Энэнь энгэрэй һахюуһан гэдэг. Ямаршье хараал хүрэхэгүй гэһэн удхатай.

ТЭМЭЭНЭЙ НАҺАН

Ботогон - верблюжонок до 1 года
Тором - годовалый верблюжонок
Тайлаг - двухгодовалый верблюжонок
Гунан тэмээн - трехгодовалый верблюд
Гунжан тэмээн - трехгодовалая верблюдица
Дүнэн тэмээн - четырехгодовалый верблюд
Дүнжэн тэмээн - четырехгодовалая верблюдица.

ТЭМЭЭНЭЙ ҮНГЭ ЗҮҺЭ

Энгин сагаан тэмээн - белая верблюдица
Хара буура - черный верблюд
Буурал атан - чалый верблюд
Эмниг шара - рыжий верблюд.

ТЭМЭЭНЭЙ БЭЕЫН НЭРЭНҮҮД

Бүхэн - горб верблюда
Зогдор - грива верблюда
Табгай — копыта верблюда.

Туяна САМБЯЛОВА бэлдэбэ.
«Одон» журнал 1999 он, 2009 он.

Зүүн зүгэй зүнтэйхэн зүты

Бурят. Би тэрээгүүр, ши энээгүүр, Бэлюутыи дабаан дээрэ уулзая (эшэгы гэрэй бэһэлүүр). Я пойду по той стороне, ты иди по этой, оба встретимся на Билютайском перевале (опояска войлочной юрты).

Монг. Би энүүгээр, чи тэрүүгээр, Билүүтэйн голдо уулзаеы (гэрийн бүслүүр). Я пойду по этой стороне, ты иди по той, оба встретимся в долине Билютая (опояска войлочной юрты).

Калм. Би тендэһүр йовсв, чи эндэһнр йов, хаана үүднд оч харһий (гэрин бсн). Я пойду по той стороне, ты иди по этой стороне, оба встретимся у ханских дверей (опояска войлочной юрты).

Бурят. һам шэнги һадаригхан, һара шэнги түхэреэхэн (мөөр). Просвечивающий, как гребень, круглый, как месяц (колесо телеги).

ЗАГАДКИ МОНГОЛЬСКИХ НАРОДОВ

О РАБОТЕ И ОРУДИЯХ ТРУДА

Бурят. Шамһаа заахан хүн шамай хубсалуулаа (зүүн).

1. Человек меньше тебя одевает тебя (игла).

Монг. Чамаас бичхан хүүхэд чамай хувцасална (дзүү). Дети меньше тебя одевают тебя (игла).

Бурят. Хүхэ үхэр дүрөө шэрээд гүйгөө, хүнэй хүбүүн хүсэжэ барижа ядаа (зүүн, һабагша). Сивый бык тащит за собой веревку (с кольцом), чужой мальчик не смог догнать (игла и нитка).

Монг. Өргөмөл охин өрөөсөн нүдтэй, өрмөн хөлтэй (зүү). Приемная дочь имеет один глаз и винтообразную ногу (иголка).

Калм. Төмр гахай олсн сүүлтэй (дзүү). У железной свинки конопляный хвостик (иголка).

Бурят. Гэлигэр хүхэ хулгана гэдэһээ шэрээд гүйнэ (зүүн, һабагша). Гладкошерстный серый мышонок бежит, волоча за собою кишки (иголка с ниткой).

Калм. Көк чоно көнжлэн чирэд гүүдж (утцнтай дзүүн). Серый волк бежит, волоча за собою одеяло (иголка с ниткой). Вариант: Көк яман арһмжан чирэд гүүв (зүүн). Серая коза бежит, волоча за собою веревочку (иголка).

Бурят. Ангайха аматай аад, эдихэ хоолойгүй (хайша). Имеет рот, который раскрывается, но нет горла, чтобы проглотить пищу (ножницы).

Монг. Ангайх амтай, шингээх гэдэсгүй (хайч). Имеет рот, который раскрывается, но нет желудка для переваривания пищи (ножницы).

Бурят. Эреэгшэ хонин эрьелдэ эрьелдэһээр таргалба (нооно ээрэхэ). Пестрая овца, вертясь, крутясь, жиреет (прясть шерсть). Варианты: Борбогорхон эшэгэн борбогоно борбогоноһоор таргалба (ээрсэг). Маленький козленок, бегая, прыгая, жиреет (веретено). Эреэгшэ үнеэн эрьелдээ, эрьелдээ, таргалаа (ээрсэг). Пестрая корова, вертясь, крутясь, поправилась (веретено).

Монг. Бор ишиг бондогнан таргалаа (утас ээрэх).

Серенький козленок, бегая, жиреет (прясть шерсть веретеном).

Калм. Боргч хөн босж эс чадлтан тарһлж (иг). Серая овца жиреет до того, что не в состоянии встать (веретено). Варианты: Шар ноха шарвада бээж тарһлж (иг). Желтая собака жиреет, виляя хвостом (веретено). Бор даахан бортатлан тарһлж (игтэ утцн). Серый годовалый жеребенок хорошо поправился (веретено с пряжей).

Бурят. Гүрбэл могойн хэлэн һайхан, гүнзэгы худагай уһан һайхан (бэхэ, гуурһан). У ящерицы язык красивый, в глубоком колодце вода чистая (чернила, перо).

Монг. Гүн худгийн ус хар, гүрвэл могойн хэл хар, гүйгээд гарсан мөр нь хар (бэх. үзэг, бичиг). В глубоком колодце вода черная, у ящерицы язык черный, у пробежавшего коня следы черные (чернила, перо, письмо).

Бурят. Хонидынь хара, хорёонь сагаан (бэшэг, саарһан). Овцы черные, а ограда белая (текст на бумаге).

Монг. Хонь нь хар, хот нь цагаан (бичиг цаас). Овцы черные, а овчарня белая (текст на бумаге).

Калм. Хөөднь хар, хашань цаһан (цаснд бичсн бичг). Овцы черные, а ограда белая (текст на бумаге).

Монг. Сам шиг садархай, сар шиг дугаргий (тооно). Просвечивающий, как гребень, круглый, как месяц (круг дымового отверстия войлочной юрты с решетками).

Бурят. Хусахаш үгы, зуухаш үгы, гэртээ хүниие табихаш үгы. (суурга).

Не лает, не кусает, а в дом людей не пускает (замок).

Калм. Бичкн хар ноха тоһшлж кевтэд, күүнд чигн хуцхш, гертэн ку чигн төвхш (авдрин оньс). Маленькая черная собачка, свернувшись, лежит, не лает и никому войти не дает (замок сундука). Вариант: Бичкн хар ноха тоһшлж кевтэд, ку орулхш чигн биши, һарһхш чигн биши (оньс). Маленькая черная собачка, свернувшись клубочком, лежит и не дает никому ни войти, ни выйти (замок).

Бурят. Эсэгын дүрбэн хүбүүн нэгэ малгайтай (стол) 2. Четыре сына отца имеют одну шапку (стол). Варианты:

Дүрбэн аха дүү нэгэ малгайтай (стол) 3. Четыре братца с одной шапкой (стол). Дүрбэн аханар нэгэ малгайтай (стол) 4. Четыре брата с одной шапкой (стол).

Калм. Ах дү дервүлн нег махлата (столин дорвн көл). У четырех братьев одна шапка (четыре ножки стола).

Бурят. Томско морин туруугүй, Тобогой хээрэ ногоогүй (стол). Томская лошадь без копыт, степь Тобока без трав (стол).

Монг. Турны морь туурайгүй, Турантайн тал ногоогүй (ширээ). Конь Турана без копыт, степь Турантая без трав (стол).

Бурят. Модон тогоон мяхан дүлитэй (аяга, гар). Деревянный котел на треножнике из мяса (чашка, рука).

Монг. Модон тогоо, махан тулга (аяга, хуруу). Котел деревянный, а треножник из мяса (чашка, пальцы руки).

Монг. Агсахалтай өвгөнийг арван хүн мордуулна (малгай өмсөх). Белобородого старика вдесятером провожают (надевать шапку).

Калм. Аасаг арвулн мордулж (мах. үмсх).

Важного господина проводили в путь вдесятером (надевать шапку).

Бурят. Асатай модые алтан могой орёобо (бэһэлиг). Развилистое дерево обвила золотая змея (кольцо). Монг. Ац модонд алтан эмээл тохох (алтан бэлзэг зүүх).

Развилистое дерево оседлать золотым седлом (надевать золотое кольцо).

Калм. Арвһр-сарвһр модонд алтн емэл тохата (һарт зүүһэтэ билцг). Ветвистое дерево оседлано золотым седлом (кольцо на пальце).

О ДОМЕ, ДОМАШНЕЙ УТВАРИ, ПИЩЕ

Бурят. Эгэшэ дүү хоёр ээм тэгшэ (үүдэнэй эрхин)

1. У двух сестер (старшей и младшей) плечи равны (косяки двери)

2. **Монг.** Эгч дүү хоёр эн чацуухан (хаалганы хоёр хацар). Две сестры совершенно одинаковые (косяки двери).

Калм. Эгч дүү хойрин эм цацу (тотх). У старшей сестры и младшей сестры плечи равны (косяки двери).

Ц.Б.БУДАЕВ.
Из книги «Загадки монгольских народов».

УХААН ЗҮРХЫЕМ ХҮЛГҮҮЛhЭН УЛААН-ҮДЭМ hАЙХАН ДАА

СЕНТЯБРИИН 5-ДА ЗАНШАЛТА ХОТЫН ҮДЭР ҮРГЭН ДЭЛИСЭТЭЙГЭЭР ҮНГЭРӨӨ.

Тус hайндэртэ Улаан-Үдэ руу хари гүрэнүүдэй делегацинууд бууба. Мүн типхэдэ Хитадай Чанчунь, Манжуур, Хүх-хото болон Монголой Дархан, Эрдэнэт хотонуудhаа айлшад ерээ.

Эгээл түрүүшынхиеэ Улаан-Үдэ хото Монголой Дархан хототой хани харилсаа ябуулха гэhэн хэлсээ баталhан түүхэтэй. Энэ дэмбэрэлтэй хэрэг 42 жэлэй саада тээ болоhон байна. Тэрэ гэhээр Улаан-Үдэ хото Улаан-Баатар, Эрдэнэт хотонуудаар хэлсээ баталhан намтартай юм.

Делегацинуудтай мэр Геннадий Айдаев уулзаhан байна.

hайндэрэй урда үдэр Ород драмын театр соо хотын суглаан үнгэрөө. Эндэ хотын эрхим ажаhуугшадта хүндэтэ тэмдэгүүд барюулагдаа. "Улаан-Үдын хүндэтэ эрхэтэн" гэhэн нэрэ зэргэ универмаг "Центральный" гэжэ магазинай директор Зинаида Ганицевада зүүлгэгдээ. Тус нэрэ зэргэдэ Арадай Хуралай депутат, эрдэмтэн Арнольд Тулохонов хүртэhэн байна.

Тиин тус тэмдэгтэ ООО "ТАН" гэжэ компаниин генеральна директор, Арадай Хуралай депутат Андриян Зыбынов, спортын ветеран Юрий Рудаков, "Смит" гэжэ компаниин генеральна директор Геннадий Доржиев мүн лэ хүртөө.

"2009 оной мастер" гэжэ конкурсын дүнгүүд согсологдоо.

Энэ үдэр 2-дохи трамвай болон муниципальна автобус хото соогуур экскурсионно маршрудаар түлбэригүй ябаа. Хотын ажаhуугшадта, айлшадта Улаан-Үдын түүхэ тухай экскурсоводууд тон hайнаар хөөрэжэ үгөө. Иимэ hонирхолтой экскурси үнгэргэхэ тухай Хотын захиргаанай аяншалгын талаар Управлениин хүдэлмэрилэгшэд зохёон эмхидхэhэн байна.

- Хэмжээ ябуулга хотын ажаhуугшадай болон айлшадай Улаан-Үдын түүхэдэ hонирхол түрүүлхэ ёhотой гээд бидэ hанаhан байнабди, - гээд тус управлениин таhагай дарга Мария Бадмацыренова хэлэнэ.

Хамтадаа хоёр экскурси эмхидхээ. 2-дохи трамвай холоhоо хараад мэдэхээр байгаа. Тэрэ хүхэ-ногоон үнгөөр шэрдэгдээ. Трамвай досоогоо баhал ехэ гоёор шэмэглэгдээ: олон hонирхолтой түүхэтэ фотографинууд үлгэгдэжэ, зоной hонирхол татаа юм. Олондо мэдээжэ бэрхэ экскурсовод Рада Жалсараева трамвайн пассажирнуудта ниислэл түб хотын түүхэ тухай хөөрэжэ үгөө.

Автобусно экскурси оперо болон баледэй театрай хажууhаа харгын замаа эхилээ. Тус автобус ороhон зон ехэтэ гайхаа юм. Иимэ экскурсинууд үе үе болоод, ходо эмхидхэгдэжэ байгаа hаань, hайн бэлэй гэhэн hанамжаяа оруулаа.

Энэ үдэр Соведүүдэй талмай дээгүүр болон Арбадаар, тиин бусадшье олоной газарнуудаар ябахада, хүхюу наадан, хүгжэм дуулдажал байгаа.

Үдэрэй 11 сагта Соведүүдэй талмай дээрэ баяр ёhолол нээгдэжэ, хотын зон, залуушуул, үхибүүд, хүүгэдэй клубуудай эдиршүүл талмай дээгүүр хүгжэмэй аялга доогуур алхалан гарабад. Тиин энэ үдэр хотын эндэ тэндэ элдэб hонирхолтой хэмжээ ябуулганууд үнгэрөө. Жэшээлбэл, Загорский микрорайондо хүнгэн атлетикээр эстафетэ болоо.

Арбат дээрэ залуу шүлэгшэдэй фестиваль-марафон болон залуушуулай хэблэлнүүдэй презентаци үнгэрөө.

Революциин талмай дээрэ Советскэ районой hайндэр эхилжэ, тайзан дээрэ хотын дуу, хатарай бүлгэмүүд гаража, бэлиг шадабарияа харуулжа, зоной альга ташалганда хүртэhэн байна. "Центральный" гэжэ универмагай ара талаар Советскэ районой ветеранууд шатар наада ябуулаа. Хотын хүүгэдэй бүлгэмүүд бэлиг шадабарияа харуулжа, концерт табиба.

Үдэшын 18.00 сагта шэнэ маягаар хубсаhа хунар оёдог мэргэжэлтэй-кутюрьенүүдэй бүтээлнүүдэй харалган үнгэрөө.

Тус hайндэрэй үдэшэ гоё hайхан концерт олоной анхаралда табигдаа. Залуушуул ехэ баярлаа. Росси дотор мэдээжэ болоhон дуушан Амархуу Борхуугай hайндэртэ хабаадаhаниинь гоёл байгаа. Тэрэнэй дуунууд олондо hайшаагдадаг ха юм.

Тиин Чингис Раднаев, Мэдэгма Доржиева, Валико Гаспарян, "Лаккитон" гэжэ бүлэг сугларагшадта дуугаа бариба. "Булжамуур", "Забава" болон гэхэ мэтэ бусад ансамбльнууд зоной халуун альга ташалганда хүртэбэд.

Тус концертын удаа "Энерджи" гэжэ радиостанциин ди-джей Сайманай хабаадалгатайгаар залуушуулай шоу үнгэрөө. Сайман Буряад Республика ерэhэндээ ехэ баяртайб гэжэ мэдүүлээ.

- Ерэхэ жэл үшөө иишээ ерэхэб, - гээд тэрэ хэлэhэн байна.

Дуу, хатарай концертын удаа хотын огторгой олон үнгэтэ гэрэлнүүдээр ялалзаба. Тус фейерверк спонсорнуудай хамhалгатайгаар үнгэрөө. Энэ хэрэгтэ "Промсвязь" банкын дарга Лариса Стрелкова ехэ туhа хүргөө юм.

Үдэшын шоу хараха дуратайшуул олоороо сугларжа, алба сахигшадай гурим сахилгын ажалдань халта hаад татаад абаа.

Янжама КИМ.
Р-Н.БАЗАРОВАЙ
фото-зурагууд.

"СТИЛЬНЫЙ ГОРОД" ВЫЗВАЛ БУРЮ ВОСХИЩЕНИЙ

Показ моделей ведущих кутюрье "Стильный город" начался с демонстрации коллекций начинающих модельеров Виктории Дамбаевой и Полины Хандархаевой, Ивана Терентьева и Анастасии Цыбикжаповой. Их авангардные модели "Дух земли" и "Люди солнца", "Степные ветры" и "Ямабуси - горные воины" вызвали бурю эмоций у зрителей.

Коллекция "Баттерфляй" от Ларисы Дагдановой создавала ощущение легкости и непринужденности. Зрители смогли увидеть современную девушку глазами модельера, - нежной и в то же время сильной, вызывающей восхищение жизненной силой.

Модельер Игорь Сарапулов - призер международных фестивалей «Мода-Транс-Азия», «Новая Россия», «Единый мир», «ЭТНО-ЭРАТО». Он лауреат премии мэра г. Улан-Удэ "Молодые таланты" за успехи в области культуры и искусства. Его коллекция "Мотивы Востока" отличается современным креативным дизайном с элементами яркого этнического колорита.

Представила свои работы и Мила Шарапова, лучший модельер двух конкурсов "Краса России", обладательница серебряного диплома "Алтаргана-2008", участница международного фестиваля "Inter Fashion" нынешнего года. Ее коллекция - это особый красочный мир. Творческая мастерская "Азия Мода" Милы Владимировны уже давно завоевала свою нишу в мире высокой моды.

Каждый костюм модельера Баярмы Митуповой из коллекции "Дуновение Востока" отличается необычными выразительными оттенками цветов. В июле этого года она приняла участие в Международном фестивале Мира Монголов "Шедевры монгольских костюмов". Баярма Митупова - автор костюма "Мисс Вдохновение" и "Мисс Оригинальность" конкурсов "Краса России". Ее первая авторская коллекция стилизованных восточных костюмов три года назад была представлена в международном конкурсе Высокой моды национального костюма, который проходил в Москве.

В перерывах между показами Аюр Будаев и Алагуй, Мэдэгма Доржиева и Чингиз Раднаев, Валико Гаспарян и группа "R' POYS" порадовали зрителей своим искусством.

Сэрэгма ДОНДОКОВА.

НА СНИМКАХ: Мила Шарапова среди моделей; М.Шарапова, И.Сарапулов, Л. Дагданова и Б.Митупова; Анастасия Цыбикжапова со своими моделями.

ПРОГРАММА ТЕЛЕПЕРЕДАЧ

Понедельник, 14

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.10 «СЛЕД»
21.00 «ЖДИ МЕНЯ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «Я ВЕРНУСЬ»
23.30 «ВОЙНА И МИР ГЕНЕРАЛА ТРОШЕВА»
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 Х/Ф «ДЕЖУРНЫЙ ПАПА: ЛЕТНИЙ ЛАГЕРЬ»
02.30 Х/Ф «БОЛЬШОЙ ТОЛСТЫЙ ЛГУН»
03.50 Х/Ф «ОТКРОВЕНИЯ ЮНОЙ НЕВЕСТЫ»

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.50 «КУРОРТНЫЙ РОМАН С ВЛАСТЬЮ»
10.45 Т/С «ГОНКА ЗА СЧАСТЬЕМ»
11.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.00 ВЕСТИ
12.30 М/Ф «ЖЕЛТЫЙ АИСТ»
12.40 «ОТЧАЯННЫЕ ДОМОХОЗЯЙКИ»
14.40, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Х/Ф «ПРОЩЕНИЕ»
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ПЕЛАГИЯ И БЕЛЫЙ БУЛЬДОГ»
23.30 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. ГЕОРГИЙ ЮМАТОВ»
00.30 ВЕСТИ +
00.50 Х/Ф «ДЕЛЬЦЫ»

КУЛЬТУРА

08.00 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «СОБРАНИЕ ФРИКА. ТАЙНЫЕ СВИДАНИЯ МАГНАТА»
12.00 Х/Ф «ПЕРВЫЙ ЭШЕЛОН»
13.50 «ЖИВОЕ ДЕРЕВО РЕМЕСЕЛ»
14.05 ПЯТОЕ ИЗМЕРЕНИЕ
14.30 Т/Ф «ИЮНЬ. МОСКВА. ЧЕРТАНОВО»
16.35 М.Ю. ЛЕРМОНТОВ. «ГЕРОЙ НАШЕГО ВРЕМЕНИ»
16.55 М/Ф «МОЙДОДЫР». «МУРАВЬИШКА-ХВАСТУНИШКА»
17.30 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА»
17.55 Д/С «ИСТОРИИ О ДИКОЙ ПРИРОДЕ»
18.25 Е. ГАБРИЛОВИЧ.»ПОСЛЕДНИЙ АВТОГРАФ»
18.50 Д/Ф «РОБЕРТ ШУМАН»
19.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
19.25 «БЛОКНОТ»
19.55 ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ. «УЛЬЯНОВСК: ВЧЕРА И СЕГОДНЯ»
20.10 Д/Ф «ДРЕЗДЕН И ЭЛЬБА. САКСОНСКИЙ КАНАЛ»
20.50 М.ЧЕХОВ. ЧУВСТВО ЦЕЛОГО. 1 П
21.25 Д/С «В ПОИСКАХ ТРОИ. ВЕЛИКИЕ ОТКРЫТИЯ АРХЕОЛОГИИ». «ЗАГАДКА МАЧУ-ПИКЧУ»
22.20 ОСТРОВА. М. ЛАДЫНИНА
23.00 Д/Ф «СВЯТЫНИ»
23.35 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
00.50 АНГЛИЙСКАЯ ГЛАВА. ТИБОР ФИШЕР
01.20 Д/Ф «МОСКВА»
02.25 Д/Ф «АВГУСТИН АВРЕЛИЙ»
02.40 ИГРАЕТ С.КАТСАРИС (ФОРТЕПИАНО)

Ариг Ус

08.30 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
09.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
09.30 «РЕБЕНОК-РОБОТ-2»
10.30 УБОЙНОЙ НОЧИ
11.00 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
12.30 М/Ф «КАК ГОВОРИТ ДЖИНДЖЕР»
13.00 М/С «ТАК И ВОЛШЕБНАЯ СИЛА ЖУЖУ»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.55 Х/Ф «ВОЙНА»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «МАЛЬЧИК В ДЕВОЧКЕ»

Тивиком

06.00, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 17.40, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.00 «АГЕНТСТВО-2»
06.30 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
07.30 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
08.30 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
09.30 НОВОСТИ «24»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
12.00 Д/Ф «ВАРАНАСИ. ПОСЛЕДНИЙ ПЕРЕХОД»
12.30 НОВОСТИ «24»
13.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
14.00 Х/Ф «БИБЛИОТЕКАРЬ 3: ПРОКЛЯТИЕ ИУДОВОЙ ЧАШИ»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «ЗВЕЗДНАЯ ПЕНСИЯ»
16.30 НОВОСТИ «24»
17.00 «NEXT-2»
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.00 НОВОСТИ «24»
19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «NEXT-2»
21.05 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
22.00 «ГРОМКОЕ ДЕЛО»: «ГНЕЗДО ЧЕРНОГО АНГЕЛА»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
23.30 НОВОСТИ «24»
00.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
00.15 «ШАГИ К УСПЕХУ»
01.15 «НОВОСТИ ДНЯ»
01.45 Х/Ф «АНАЗАПТА»
03.35 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
04.20 «ГРОМКОЕ ДЕЛО»: «ГНЕЗДО ЧЕРНОГО АНГЕЛА»
05.10 Д/Ф «ТРИ ЛИЦА КАТАЛОНИИ»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Т/С «ДОЛИНА ДИНОЗАВРОВ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ СКУБИ ДУ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 «РАНЕТКИ»
09.00, 13.30, 18.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
10.00 ГАЛИЛЕО
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Я ЛЕЧУ
14.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
14.30 М/С «АНИМАГИЯ»
15.00 М/С «ЧОКНУТЫЙ»
15.30 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
16.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.00 ХОЧУ ВЕРИТЬ!
17.30 ГАЛИЛЕО
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 «РАНЕТКИ»
21.00 «МАРГОША»
22.00 Х/Ф «СЕРДЦЕ ДРАКОНА»
00.00 6 КАДРОВ
00.30 КИНО В ДЕТАЛЯХ
01.30 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.45 ПРОСТО ВКУСНО
10.00 КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «СРЕДНИЙ КЛАСС»
12.25 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.30 Т/С «ГЛУХАРЬ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
22.15 Т/С «ПЛАТИНА-2»
23.10 ЧЕСТНЫЙ ПОНЕДЕЛЬНИК
00.20 Х/Ф «КЕНГУРУ ДЖЕКПОТ»
02.05 ФУТБОЛЬНАЯ НОЧЬ
02.35 Х/Ф «ИЗГОНЯЮЩИЙ ДЬЯВОЛА-2: ЕРЕТИК»
04.55 ОСОБО ОПАСЕН!

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ОГОНЬ И ЛЕД ИСЛАНДИИ»
12.30, 15.30, 18.30, 21.30, 00.30 СЕЙЧАС
12.40 Х/Ф «ЗИМНЯЯ ВИШНЯ»
14.30 МОЯ ПЛАНЕТА
16.40 Х/Ф «СВЯТЫЕ ВОИНЫ: РИЧАРД ЛЬВИНОЕ СЕРДЦЕ И САЛАДИН»
17.35 Д/Ф «ДРУГОЙ МИР. ЭКЗЕКУЦИЯ ИЛИ НАКАЗАНИЕ СМЕРТЬЮ»
18.55 112
19.00 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ОРАНГУТАН - ЛЕСНАЯ СИРОТА»
20.00 МОЯ ПЛАНЕТА
21.00 112
22.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.05 Д/Ф «ЯДЕРНЫЙ ШКВАЛ»
00.00 112
01.00 «СКАЗ ПРО ТО, КАК ЦАРЬ ПЕТР АРАПА ЖЕНИЛ»
02.55 НОЧЬ//ПРОСТРАНСТВО//ЛЕПОРК
03.25 Х/Ф «НАЙДЕННЫЙ РАЙ. ПОЛЬ ГОГЕН»
05.15 Х/Ф «ИНТЕРВЬЮ»

Дополнительный заработок.
Тел.: 89516327911

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Вторник, 15

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.10 «СЛЕД»
21.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «Я ВЕРНУСЬ»
23.30 «ЧЕРКИЗОН». СПЕЦРАССЛЕДОВАНИЕ
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 ГЕНИИ И ЗЛОДЕИ
01.30 Х/Ф «ЗАЗУБРЕННОЕ ЛЕЗВИЕ»

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.50 МУНХЭ ЗУЛА
10.05 УЛГУР
10.20 «САГАЙ СУУРЯАН»
10.45 Т/С «ГОНКА ЗА СЧАСТЬЕМ»
11.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.00 ВЕСТИ
12.30 М/Ф «ТРУБКА И МЕДВЕДЬ»
12.40 «ОТЧАЯННЫЕ ДОМОХОЗЯЙКИ»
14.40, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ПЕЛАГИЯ И БЕЛЫЙ БУЛЬДОГ»
23.35 «ХАЛХИН-ГОЛ: НЕИЗВЕСТНАЯ ВОЙНА»
00.35 ВЕСТИ +
00.55 Х/Ф «ИНОСТРАНЕЦ-2: ЧЕРНЫЙ РАССВЕТ»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20, 19.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «ПОЛЕВАЯ ГВАРДИЯ МОЗЖУХИНА»
13.30 Д/С «В ПОИСКАХ ТРОИ. ВЕЛИКИЕ ОТКРЫТИЯ АРХЕОЛОГИИ». «ЗАГАДКА МАЧУ-ПИКЧУ»
14.25 ЛЕГЕНДЫ ЦАРСКОГО СЕЛА
14.55 Х/Ф «ПРИШЕЛ СОЛДАТ С ФРОНТА»
16.15 Д/Ф «КАФЕДРАЛЬНЫЙ СОБОР В МОНРЕАЛЕ»
16.35 М.Ю.ЛЕРМОНТОВ. «ГЕРОЙ НАШЕГО ВРЕМЕНИ»
16.55 М/Ф «ВАСИЛИСА МИКУЛИШНА». «СКАЗКА ЗА СКАЗКОЙ»
17.30 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА»
17.55 Д/С «ИСТОРИИ О ДИКОЙ ПРИРОДЕ»
18.25 Е.ГАБРИЛОВИЧ.»ПОСЛЕДНИЙ АВТОГРАФ»
18.50 Д/Ф «УРОК ТАНЦЕВ». ЭДГАР ДЕГА»
19.25 ДЖ.ГЕРШВИН. СЦЕНЫ ИЗ ОПЕРЫ «ПОРГИ И БЕСС»
20.10 Д/Ф «МЕРВ. ГОРОД РУИН НА ШЕЛКОВОМ ПУТИ»
20.50 М.ЧЕХОВ. ЧУВСТВО ЦЕЛОГО
21.25 Д/С «В ПОИСКАХ ТРОИ. ВЕЛИКИЕ ОТКРЫТИЯ АРХЕОЛОГИИ». «ТАЙНОЕ УБЕЖИЩЕ ФАРАОНОВ»
22.20 «ОСКАР». МУЗ. ИСТОРИЯ
23.00 Д/Ф «СВЯТЫНИ»
23.30 «АПОКРИФ»
00.10 Д/Ф «ГРОБНИЦЫ КОГУРЕ. НА СТРАЖЕ ИМПЕРИИ»
00.50 Х/Ф «УБИЙСТВО НА СЕМЕЙНОМ ВЕЧЕРЕ»
02.30 П.ЧАЙКОВСКИЙ. СЮИТА ИЗ БАЛЕТА «СПЯЩАЯ КРАСАВИЦА»
02.55 Д/Ф «МАЛЕНЬКИЙ МОНАСТЫРЬ В ТОСКАНЕ»

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
08.00 «ТАКСИ»
08.30 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 «РЕБЕНОК-РОБОТ-2»
10.30 УБОЙНОЙ НОЧИ
11.00 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «КОТОПЕС»
12.30 М/Ф «КАК ГОВОРИТ ДЖИНДЖЕР»
13.00 М/С «ТАК И ВОЛШЕБНАЯ СИЛА ЖУЖУ»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.15 Х/Ф «МАЛЬЧИК В ДЕВОЧКЕ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «ПРАВДА И НИЧЕГО КРОМЕ»

Тивиком

06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 17.40, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.00 «АГЕНТСТВО-2»
06.30 НОВОСТИ «24»
06.50 НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ»
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.35 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
08.30 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
09.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА»
12.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
12.30 НОВОСТИ «24»
13.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
14.00 Х/Ф «САБЛЕЗУБЫЙ»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «КРЫЛЬЯ ДЬЯВОЛА»
16.30 НОВОСТИ «24»
17.00 «NEXT-2»
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.00 ЕСТЬ РАЗГОВОР
19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «NEXT-2»
21.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
22.00 «ЧРЕЗВЫЧАЙНЫЕ ИСТОРИИ»: «ДОРОГИ. КАРТА ТРАГЕДИЙ»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
23.30 НОВОСТИ «24»
00.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
00.15 «НЕРЕАЛЬНА ПОЛИТИКА»
00.40 «НОВОСТИ ДНЯ»
01.05 Х/Ф «ХОРОШИЙ, ПОЛИЦЕЙСКИЙ-ПЛОХОЙ ПОЛИЦЕЙСКИЙ»
03.25 «ТАЙНЫ ВАШЕЙ СУДЬБЫ. ЭЗО ТВ»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Т/С «ДОЛИНА ДИНОЗАВРОВ»
06.30 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ СКУБИ ДУ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 «РАНЕТКИ»
09.00 13.30, 18.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
10.00 «МАРГОША»
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Я ЛЕЧУ
14.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
14.30 М/С «АНИМАГИЯ»
15.00 М/С «ЧОКНУТЫЙ»
15.30 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
16.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.00 ХОЧУ ВЕРИТЬ!
17.30 ГАЛИЛЕО
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 «РАНЕТКИ»
21.00 «МАРГОША»
22.00 Х/Ф «БАГРОВЫЕ РЕКИ-2. АНГЕЛЫ АПОКАЛИПСИСА»
23.50 6 КАДРОВ
00.00 6 КАДРОВ
00.30 СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!
02.00 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»
03.30 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.45 ПРОСТО ВКУСНО
10.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «СРЕДНИЙ КЛАСС»
12.25 ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.30 Т/С «ГЛУХАРЬ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
22.15 Т/С «ПЛАТИНА-2»
23.10 ОЧНАЯ СТАВКА
00.20 Х/Ф «ЗАПЯТНАННАЯ РЕПУТАЦИЯ»
02.20 ГЛАВНАЯ ДОРОГА
02.55 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК С ДВОЙНЫМ МОЗГОМ»
04.45 Х/Ф «КОГДА СМОЛКЛИ ВЫСТРЕЛЫ»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. БОЛОТА: В АД И ОБРАТНО»
12.30, 15.30, 18.30, 21.30, 00.30 СЕЙЧАС
12.40 Д/Ф «ДРУГОЙ МИР. ЭКЗЕКУЦИЯ ИЛИ НАКАЗАНИЕ СМЕРТЬЮ»
13.35 Д/Ф «ПОСЛЕДНИЕ ДНИ АЙРТОНА СЕННА»
14.35 МОЯ ПЛАНЕТА
16.40 Д/Ф «СПЕЦИАЛЬНЫЙ СОВЕТНИК СТАЛИНА»
17.35 Д/Ф «БАЛОВЕНЬ СУДЬБЫ. ФЕНОМЕН ЛЬВА ЛЕЩЕНКО»
18.55 112
19.00 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ПЛАНЕТА ПТИЦ»
20.00 МОЯ ПЛАНЕТА
21.00 112
22.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.00 Д/Ф «ГИБЕЛЬ КОСМОНАВТА»
00.00 112
01.00 Х/Ф «ГОРДЫНЯ»
03.30 НОЧЬ//ЗВУК//ГОРИБОЛЬ
04.00 Х/Ф «СВАДЬБА»
06.10 Х/Ф «Я ВАС ЛЮБЛЮ»

Хурамхаанай һургуулиин 125 жэлэй ойдо

Түүхэдэ ороһон манай һургуули 1884 ондо ород дасанда нээгдэһэн түүхэтэй, мүн байһан һургуули 50 оноор мэдээжэ Балдаковтоной Очир Николаевичай директор байхада баригдаһан юм. Энэ һургуулиимнай директор Тамара Шаповна Балдакова эсэгынгээ ажал саашань ябуулжа, Россиин бэрхэ багша гүүлэһэн олон алдар нэрэдэ хүртэһэн хүн.

1954 ондо һургуулияа дүүргэһэн 10 «а» ба «б» классай һурагшадай зүгһөө һургуулияа энэ ехэ ойгоор амаршалнабди.

Һургуулиимнай директор Нима Буянтуевич Хышектуев байһан юм. Һайн һанаатай, һайхан зантай хүн һэн. Һургуулиин ойн баяраар үнэн зүрхэнһөө баясажа байһанаа мэдүүлнэбди, ажалдатнай амжалта хүсэнэбди!

ҮЕЫН НҮХЭДЭЙ УУЛЗАЛГЫН БАЯР

Үеын нүхэдэй уулзалга —
Үтэлхэ наһанаймнай шэмэг.
Үхибүүн наһаяа һанажа,
Үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэжэ,
Эльгэ зүрхэеэ хүдэлгөөбди.
Шанга эрилтэтэй математик
Манай классай хүтэлэгшэ
А.Б.Цоктоева,
Залуухан физикын багша
Найдан Цыренович
Һайн зантай, һонин түүхын
хэшээлнүүдэй багша
Анна Петровна Тенетова
(85 наһатай)
Зоя Сосновская, Роза Мантоевна, Любовь Доржиевна, Дэнсэма Санжиевна, Владимир Васильевич Молчанов, олон лэ багшанарнай,
Аяар холо Алла, Аргатаһаа,
Арзгун, Түнгэн, Могойтоһоо,
Бархан, Хонхино, һахалиһаа
Холын малай заимканууд аа
Долоон класс дүүргэһэн зон
8-дахи класста орожо,
Элдэб олон зантайнууд
Эдихэ, үмдэхэ хубсаһаар
хоморшог
Эрдэм үзэжэ, ажалтай болохо
эрмэлзэлтэй
Ябагаар, санаар Хурамхаан
тээшээ зоридог һэмди.
Һургуулияа дүүргээд, холо
зорижо,
Хэмнай багша, хэмнай эмшэн,
Малшан, трактурист,
библиотекарь.
Хэмнай Буряадай Президент
болотороо,
Һураа бэлэйбди саашаа.
Мүнөө манай уулзалга
Олон нүхэд соо һоо
Ондоохоноор досоомнай
һанагдадаг.
Эрхэтуевтан Шагдар,
Роза хоёрой эмхидхэһэн
уулзалгада
Зүрхэнэйнгөө баяр хүргэжэ,
Доро дохин золголдобобди.
Гэрэй эзэн Шагдар хуряаха
Унтаха нойргүй ажалша
Жолоошо, бэрхэ эмшэн-
рентгенолог
Олон хүүгэдэй эсэгэ
Номгон, намдуу зантай
Дууша Барханай хүбүүн.
Манай нүхэр Роза
Илдам зөөлэн зантай
Ханхинаса дуулаха хоолойтой
Ажалша бэрхэ оёдолшон,
эсхээшэн
Депутат боложо алдаршаһан
Үнэн манай найдамтай нүхэд
Урилга абаһаар баяртай
Орожо ерээбди тандаа
Энэ манай уулзалга
түрэл һургуулиингаа
һайндэр тухай, баярлан,
энхэрэн хөөрэлдэжэ,
Бурханай орондо мордоһон
Хани нүхэдөө дурсан һанажа,
Дайнай һүүлдэхи хүндэ сагта
һураһанаа һанажа,
Олон һониноо хөөрэлдэжэ,
Баяртай бардам зандаа
Элүүр энхэ һуухые хүсэжэ,
Эльгэлэн баясажа тарабабди.

М.П.ПЫШНЯК.

Среда, 16

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.10 «СЛЕД»
21.00 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «Я ВЕРНУСЬ»
23.30 «ВЛАДИМИР МЕНЬШОВ. ДО И ПОСЛЕ «ОСКАРА»
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 Х/Ф «КРАДУЩИЙСЯ ТИГР, ЗАТАИВШИЙСЯ ДРАКОН»
03.10 Х/Ф «ИСКУШЕНИЕ»
04.50 Т/С «ВЕРНУТЬСЯ К ВАМ»
05.30 «ДЕТЕКТИВЫ» ДО 05.55

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.50 «ШЕРЛОК ХОЛМС И ДОКТОР ВАТСОН. РОЖДЕНИЕ ЛЕГЕНДЫ»
10.45 Т/С «ГОНКА ЗА СЧАСТЬЕМ»
11.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.00 ВЕСТИ
12.30 М/Ф «ГРИБОК-ТЕРЕМОК»
12.40 «ОТЧАЯННЫЕ ДОМОХОЗЯЙКИ»
14.40, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ПЕЛАГИЯ И БЕЛЫЙ БУЛЬДОГ»
23.50 КО ДНЮ РОЖДЕНИЯ. «УГАДАТЬ СУДЬБУ. ЕВГЕНИЙ ПЕТРОСЯН»
00.50 ВЕСТИ +
01.10 Х/Ф «ГДЕ НАХОДИТСЯ НОФЕЛЕТ?»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20, 19.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «ТРЫН-ТРАВА»
13.25 Д/С «В ПОИСКАХ ТРОИ. ВЕЛИКИЕ ОТКРЫТИЯ АРХЕОЛОГИИ». «ТАЙНОЕ УБЕЖИЩЕ ФАРАОНОВ»
14.20 ВЕК РУССКОГО МУЗЕЯ
14.45 Х/Ф «РАССКАЖИ МНЕ О СЕБЕ»
16.15 Д/Ф «ЦЕРКОВЬ БЕНЕДИКТИНСКОГО АББАТСТВА МАРИИ-ЛААХ»
16.35 М.Ю.ЛЕРМОНТОВ. «ГЕРОЙ НАШЕГО ВРЕМЕНИ»
16.55 М/Ф «МЫ ИЩЕМ КЛЯКСУ». «МОРЕПЛАВАНИЕ СОЛНЫШКИНА»
17.30 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА»
17.55 Д/С «ИСТОРИИ О ДИКОЙ ПРИРОДЕ»
18.25 Е.ГАБРИЛОВИЧ.»ПОСЛЕДНИЙ АВТОГРАФ»
18.50 Д/Ф «КЛАВДИЙ ГАЛЕН»
19.25 Э.ЭЛГАР. КОНЦЕРТ ДЛЯ ВИОЛОНЧЕЛИ С ОРКЕСТРОМ
20.00 ПАРТИТУРЫ НЕ ГОРЯТ
20.50 М.ЧЕХОВ. ЧУВСТВО ЦЕЛОГО
21.25 Д/С «В ПОИСКАХ ТРОИ. ВЕЛИКИЕ ОТКРЫТИЯ АРХЕОЛОГИИ». «ПЕРВООТКРЫВАТЕЛИ ИМПЕРИИ МАЙЯ»
22.20 ВЛАСТЬ ФАКТА
23.00 Д/Ф «СВЯТЫНИ»
23.30 ЦВЕТ ВРЕМЕНИ
00.10 Д/Ф «ОСТРОВ СЕН-ЛУИ. ГОРОД ЖЕНЩИН»
00.50 Х/Ф «УБИЙСТВО НА СЕМЕЙНОМ ВЕЧЕРЕ»
02.25 «ЭТЮДЫ О ГОГОЛЕ»
02.55 ИГРАЕТ Б. БЕРЕЗОВСКИЙ

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
08.00 «ТАКСИ»
08.30 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 «РЕБЕНОК-РОБОТ-2»
10.30 УБОЙНОЙ НОЧИ
11.00 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «КОТОПЕС»
12.30 М/Ф «КАК ГОВОРИТ ДЖИНДЖЕР»
13.00 М/С «ТАК И ВОЛШЕБНАЯ СИЛА ЖУЖУ»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.15 Х/Ф «ПРАВДА И НИЧЕГО КРОМЕ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «ЛЮБОВЬ НА ОСТРОВЕ»

Тивиком

06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 17.40, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.00 «АГЕНТСТВО-2»
06.25 ЕСТЬ РАЗГОВОР
06.50 НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ»
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
08.30 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
09.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА»
12.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
12.30 НОВОСТИ «24»
13.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
14.00 Х/Ф «ПЯТЕРО ДЕТЕЙ И ЧУДИЩЕ»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «БРАЧНЫЕ СТРАСТИ»
16.30 НОВОСТИ «24»
17.00 «NEXT-2»
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.00 НОВОСТИ «24»
19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «NEXT-2»
21.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
22.00 «ДЕТЕКТИВНЫЕ ИСТОРИИ»: «ТАЙНЫ КРИМИНАЛЬНОГО ЭКСПЕРТА»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
23.30 НОВОСТИ «24»
00.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
00.15 Х/Ф «ДЖИПЕРС-КРИПЕРС-2»
02.10 «НОВОСТИ ДНЯ»
02.40 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»
03.00 «ТАЙНЫ ВАШЕЙ СУДЬБЫ. ЭЗО ТВ»
05.00 Д/Ф «ЯПОНИЯ: БОЖЕСТВА ВОД И ГОР»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Д/С «НЕ УМИРАЙ МОЛОДЫМ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ СКУБИ ДУ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 «РАНЕТКИ»
09.00, 13.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
10.00 «МАРГОША»
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Я ЛЕЧУ
14.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
14.30 М/С «АНИМАГИЯ»
15.00 М/С «ЧОКНУТЫЙ»
15.30 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
16.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.00 ХОЧУ ВЕРИТЬ!
17.30 ГАЛИЛЕО
18.30 НЕСЛАБЫЙ ПОЛ
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 «РАНЕТКИ»
21.00 «МАРГОША»
22.00 Х/Ф «БЕГУЩИЙ ЧЕЛОВЕК»
23.50 6 КАДРОВ
00.00 НЕСЛАБЫЙ ПОЛ
00.30 СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!
01.45 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»
03.30 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.45 ПРОСТО ВКУСНО
10.00 ДАЧНЫЙ ОТВЕТ
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «СРЕДНИЙ КЛАСС»
12.20 ОСОБО ОПАСЕН!
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.30 Т/С «ГЛУХАРЬ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
22.25 Т/С «ПЛАТИНА-2»
23.30 И СНОВА ЗДРАВСТВУЙТЕ!
00.15 Х/Ф «ТОНКАЯ ШТУЧКА»
02.00 АВИАТОРЫ
02.35 БОРЬБА ЗА СОБСТВЕННОСТЬ
03.05 Х/Ф «АФЕРИСТЫ»
04.50 ОСОБО ОПАСЕН!

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ИСЧЕЗАЮЩИЕ ВОДОЕМЫ ЗАМБЕЗИ»
12.30, 15.30, 18.30, 21.30, 00.30 СЕЙЧАС
12.40 Д/Ф «БАЛОВЕНЬ СУДЬБЫ. ФЕНОМЕН ЛЬВА ЛЕЩЕНКО»
13.35 Д/С «ДРЕВНИЕ ОТКРЫТИЯ»
14.30 МОЯ ПЛАНЕТА
16.40 Д/Ф «ГИБЕЛЬ КОРАБЛЯ «СОЮЗ»
17.35 Д/Ф «ОРУЖИЕ РОССИИ. ПВО: СТЕРЕГУЩИЕ НЕБО»
18.55 112
19.00 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. ИСТОРИЯ МОРСКОЙ ВЫДРЫ»
20.00 МОЯ ПЛАНЕТА
21.00 112
22.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.05 Д/Ф «ОЛЕГ ЕФРЕМОВ. ТЕАТРАЛЬНЫЙ РОМАН»
00.00 112
01.00 Х/Ф «ОМЕН 4: ПРОБУЖДЕНИЕ»
02.55 НОЧЬ//СЛОВА//КУРИЦЫН
03.25 Х/Ф «ПЛЕНКИ АНДЕРСОНА»
05.15 Х/Ф «ЕВРОПЕЙЦЫ»
06.45 Д/Ф «В ПОИСКАХ СЕСТЕР БРОНТЕ»

Четверг, 17

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.10 «СЛЕД»
21.00 СУДИТЕ САМИ С МАКСИМОМ ШЕВЧЕНКО
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «Я ВЕРНУСЬ»
23.30 «ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН»
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 Х/Ф «ГОЛЛИВУДСКИЕ МЕНТЫ»
03.00 Х/Ф «КАК В СТАРОЕ ДОБРОЕ ВРЕМЯ»

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.50 «ТОЛИ»
10.15 «БУРЯАД ОРОН»
10.45 Т/С «ГОНКА ЗА СЧАСТЬЕМ»
11.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.00 ВЕСТИ
12.30 М/Ф «СКАЗКА СТАРОГО ДУБА»
12.40 «ОТЧАЯННЫЕ ДОМОХОЗЯЙКИ»
14.40, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 Т/С «РУССКАЯ СЕРИЯ». «ПЕЛАГИЯ И БЕЛЫЙ БУЛЬДОГ»
23.40 «СКАЗОЧНЫЕ КРАСАВИЦЫ. ЖИЗНЬ ПОСЛЕ СЛАВЫ»
00.40 ВЕСТИ +
01.00 Х/Ф «ВХОДИТЕ БЕЗ СТУКА»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20, 19.00 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК НА СВОЕМ МЕСТЕ»
13.35 Д/С «В ПОИСКАХ ТРОИ. ВЕЛИКИЕ ОТКРЫТИЯ АРХЕОЛОГИИ». «ПЕРВООТКРЫВАТЕЛИ ИМПЕРИИ МАЙЯ»
14.30 ПИСЬМА ИЗ ПРОВИНЦИИ. ОРЕНБУРГ
15.00 Х/Ф «ОТСТАВНОЙ КОЗЫ БАРАБАНЩИК»
16.15, 02.30 Д/Ф «ЭПИДАВР. ЦЕНТР ЦЕЛИТЕЛЬСТВА И СВЯТИЛИЩЕ АНТИЧНОСТИ»
16.35 М.Ю.ЛЕРМОНТОВ. «ГЕРОЙ НАШЕГО ВРЕМЕНИ»
16.55 М/Ф «ХРАБРЕЦ-УДАЛЕЦ». «ДВЕ СКАЗКИ»
17.30 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА»
17.55 Д/С «ИСТОРИИ О ДИКОЙ ПРИРОДЕ»
18.25 Е.ГАБРИЛОВИЧ.»ПОСЛЕДНИЙ АВТОГРАФ»
18.50 Д/Ф «МАРК ТВЕН»
19.25 «ЦАРСКАЯ ЛОЖА»
20.10 Д/Ф «МОНАСТЫРИ АХПАТ И САНАИН, НЕПОХОЖИЕ БРАТЬЯ»
20.50 М.ЧЕХОВ. ЧУВСТВО ЦЕЛОГО
21.25 ЮБИЛЕЙ В. МЕНЬШОВА. ОСТРОВА
22.05 Д/Ф «ФОНТЕНБЛО. ПРЕКРАСНЫЙ ИСТОЧНИК ФРАНЦУЗСКИХ КОРОЛЕЙ»
22.20 ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА
23.00 КТО МЫ? «НОВГОРОДСКИЕ УРОКИ РУССКОЙ ДЕМОКРАТИИ»
23.35 КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ
00.50 Х/Ф «УБИЙСТВО НА СЕМЕЙНОМ ВЕЧЕРЕ»
02.45 Д/Ф «МАРК ТУЛЛИЙ ЦИЦЕРОН»
02.55 КОНЦЕРТ МОСКОВСКОГО КАМЕРНОГО ХОРА ПОД УПРАВЛЕНИЕМ В.МИНИНА

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
08.00 «ТАКСИ»
08.30 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 «РЕБЕНОК-РОБОТ-2»
10.30 УБОЙНОЙ НОЧИ
11.00 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
12.30 М/Ф «КАК ГОВОРИТ ДЖИНДЖЕР»
13.00 М/С «ТАК И ВОЛШЕБНАЯ СИЛА ЖУЖУ»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.15 Х/Ф «ЛЮБОВЬ НА ОСТРОВЕ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.30 К 80-ЛЕТИЮ РУССКОГО ДРАМАТИЧЕСКОГО ТЕАТРА ИМ. БЕСТУЖЕВА: «ПОКА СИЯЕТ РАДУЖНАЯ РАМПА»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
21.30 Т/С «УНИВЕР»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «ДЖУНО»

Тивиком

06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 17.40, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.00 «АГЕНТСТВО-2»
06.30 НОВОСТИ «24»
06.50 НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ»
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
08.30 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
09.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА»
12.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
12.30 НОВОСТИ «24»
13.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
14.00 Х/Ф «ПОД ПРИЦЕЛОМ»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «КАБУЛЬСКАЯ ЖАРА»
16.30 НОВОСТИ «24»
17.00 «NEXT-2»
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.00 «РАДАР-СПОРТ»
19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «NEXT-2»
21.00 «СОЛДАТЫ-11»
22.00 «СЕКРЕТНЫЕ ИСТОРИИ»: «ТИБЕТ. ОТКРОВЕНИЯ МЕРТВЫХ ДУХОВ»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
23.30 НОВОСТИ «24»
00.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
00.15 Х/Ф «ПОЖИРАТЕЛЬ ЗМЕЙ 3»
02.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
02.25 Т/С «КЛЕТКА»
03.20 «ТАЙНЫ ВАШЕЙ СУДЬБЫ. ЭЗО ТВ»
05.20 Д/Ф «НЛО: РУССКАЯ ВЕРСИЯ»
05.50 «НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Д/С «НЕ УМИРАЙ МОЛОДЫМ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ СКУБИ ДУ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 «РАНЕТКИ»
09.00 НЕСЛАБЫЙ ПОЛ
09.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
10.00 «МАРГОША»
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Я ЛЕЧУ
13.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
14.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
14.30 М/С «АНИМАГИЯ»
15.00 М/С «ЧОКНУТЫЙ»
15.30 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
16.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.00 ХОЧУ ВЕРИТЬ!
17.30 ГАЛИЛЕО
18.30 НЕСЛАБЫЙ ПОЛ
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 «РАНЕТКИ»
21.00 «МАРГОША»
22.00 Х/Ф «БРИЛЛИАНТОВЫЙ ПОЛИЦЕЙСКИЙ»
23.50 6 КАДРОВ
00.00 6 КАДРОВ
00.30 СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!
02.00 Т/С «О.С. - ОДИНОКИЕ СЕРДЦА»
03.30 ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.45 ПРОСТО ВКУСНО
10.00 СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ....
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «СРЕДНИЙ КЛАСС»
12.20 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. РАССЛЕДОВАНИЕ
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.30 Т/С «ГЛУХАРЬ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
22.15 Т/С «ПЛАТИНА-2»
23.10 «ГЛАВНЫЙ ГЕРОЙ ПРЕДСТАВЛЯЕТ: АНАТОЛИЙ КАШПИРОВСКИЙ»
00.20 ФУТБОЛ. ЛИГА ЧЕМПИОНОВ. «ДИНАМО» (УКРАИНА) - «РУБИН» (РОССИЯ)
02.30 «ЛИГА ЧЕМПИОНОВ УЕФА. ОБЗОР»
02.50 Х/Ф «ТАНГО ВТРОЕМ»
04.50 ОСОБО ОПАСЕН!
05.25 Х/Ф «Я ОБВИНЯЮ»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. ГАВАЙСКИЕ ОСТРОВА»
12.30, 15.30, 18.30, 21.30, 00.30 СЕЙЧАС
12.40 Д/Ф «ОРУЖИЕ РОССИИ. ПВО: СТЕРЕГУЩИЕ НЕБО»
13.35 Д/Ф «УСТАЛ ДО СМЕРТИ»
14.30 МОЯ ПЛАНЕТА
16.45 Д/Ф «АРНО БАБАДЖАНЯН. ЧЕЛОВЕК ПОБЕДИВШИЙ СМЕРТЬ»
17.40 Д/Ф «ПОБЕГ ИЗ КАНДАГАРА»
18.55 112
19.00 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. СЕЗОН ДОЖДЕЙ»
20.00 МОЯ ПЛАНЕТА
21.00 112
22.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.00 Д/Ф «ЛЮДИ 90-Х. ПОЛИТТЕХНОЛОГИ»
00.00 112
01.00 Х/Ф «ВАЛЬДЕС ИДЕТ»
02.45 НОЧЬ//ИНТЕЛЛЕКТ//ЧЕРНИГОВСКАЯ
03.15 «ПРЕДПОЧТЕНИЕ»
03.30 Х/Ф «ПРЕЖДЕВРЕМЕННОЕ ПОГРЕБЕНИЕ»
05.00 Х/Ф «ПОРОЧНЫЙ КРУГ»

Пятница, 18

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 МАЛАХОВ +
11.20 МОДНЫЙ ПРИГОВОР
12.20 КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.20 ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ
16.20 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.10 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.00 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.10 «СЛЕД»
21.00 «ПОЛЕ ЧУДЕС»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 «МИНУТА СЛАВЫ». НОВЫЙ СЕЗОН
00.30 Х/Ф «ЧУЖОЙ-3»
02.30 Х/Ф «ЦВЕТ ДЕНЕГ»
04.50 Х/Ф «ГВОЗДОЕД»

«РОССИЯ»

06.00 ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
06.07, 06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
09.50 МУСУЛЬМАНЕ
10.00 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. РАИСА ГОРБАЧЕВА»
10.55 Т/С «ГОНКА ЗА СЧАСТЬЕМ»
11.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.00 ВЕСТИ
12.30 М/Ф «СЕСТРИЦА АЛЕНУШКА И БРАТЕЦ ИВАНУШКА»
12.40 «ОТЧАЯННЫЕ ДОМОХОЗЯЙКИ»
14.40, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
16.35 СУД ИДЕТ
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.00 Т/С «ОДНАЖДЫ БУДЕТ ЛЮБОВЬ»
20.00 Т/С «КАРМЕЛИТА. ЦЫГАНСКАЯ СТРАСТЬ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
22.00 ЮБИЛЕЙНЫЙ ВЕЧЕР
01.35 Х/Ф «ДЕНЬ ДЕНЕГ»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «ВАССА ЖЕЛЕЗНОВА»
13.55 «ЖИВОЕ ДЕРЕВО РЕМЕСЕЛ»
14.05 «ЗАСАДНЫЙ ПОЛК»
14.40 Х/Ф «ВИСОКОСНЫЙ ГОД»
16.10 Д/Ф «КРАКОВ. ТАЙНАЯ СТОЛИЦА»
16.35 «НАТАЛЬЯ ФОНВИЗИНА: УЖЕЛЬ ТА САМАЯ ТАТЬЯНА?..»
17.00 В МУЗЕЙ - БЕЗ ПОВОДКА
17.15 М/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ БЛУДНОГО ПОПУГАЯ». «ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ»
17.50 Д/С «ИСТОРИИ О ДИКОЙ ПРИРОДЕ»
18.20 ХРОНИКИ ЛИТЕРАТУРНОЙ ЖИЗНИ
18.50 Д/Ф «ПИРР III»
19.00 ПАРТИЯ ГЛАВНЫХ. ВЕЛИКИЕ ГОЛОСА XX ВЕКА
19.25 ВОКРУГ СМЕХА. НОН-СТОП
20.10 Д/Ф «КОРДОВА. ОТ МЕЧЕТИ К СОБОРУ»
20.50 М.ЧЕХОВ. ЧУВСТВО ЦЕЛОГО
21.20 «СФЕРЫ»
22.00 Х/Ф «ПИТЕР КИНГДОМ»
23.35 ЛИНИЯ ЖИЗНИ
00.50 Х/Ф «УБИЙСТВО НА СЕМЕЙНОМ ВЕЧЕРЕ»
02.20 «МОЯ МОСКВА, МОЕ ЗАМОСКВОРЕЧЬЕ!»
02.55 «ТРИУМФ ДЖАЗА»

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
08.00 «ТАКСИ»
08.30 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 «РЕБЕНОК-РОБОТ-2»
10.30 УБОЙНОЙ НОЧИ
11.00 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
12.30 М/Ф «КАК ГОВОРИТ ДЖИНДЖЕР»
13.00 М/С «ТАК И ВОЛШЕБНАЯ СИЛА ЖУЖУ»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 «ТАКСИ»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.00 Х/Ф «ДЖУНО»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.30 Т/С «УНИВЕР»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 «ИНТУИЦИЯ»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 «COMEDY WOMAN»
00.30 ШОУ НЬЮS

№36(21730) Дүхэриг №36(645)

Тивиком

06.00, 06.25, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 17.40, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.00 «АГЕНТСТВО»
06.25 «РАДАР-СПОРТ»
06.50 НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ»
07.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
08.30 «СОЛДАТЫ-11»
09.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
10.00 «В ЧАС ПИК»
11.00 «ЧАС СУДА»
12.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
12.30 НОВОСТИ «24»
13.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН»
13.50 Х/Ф «ПРЕДЕЛ ТЕРПЕНИЯ»
16.00 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «КИНОИСТОРИИ. «О БЕДНОМ ГУСАРЕ ЗАМОЛВИТЕ СЛОВО»
16.30 НОВОСТИ «24»
17.00 «NEXT-2»
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.00 «ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ»
19.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
20.00 «NEXT-2»
21.00 «СОЛДАТЫ-11»
22.00 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
23.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
23.30 НОВОСТИ «24»
00.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
00.30 «ЗВЕЗДА ПОКЕРА»
01.15 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
02.35 «НОВОСТИ ДНЯ»
03.00 «ТАЙНЫ ВАШЕЙ СУДЬБЫ. ЭЗО ТВ»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Д/С «НЕ УМИРАЙ МОЛОДЫМ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ СКУБИ ДУ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 «РАНЕТКИ»
09.00, 18.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
10.00 «МАРГОША»
11.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
12.00 ГАЛИЛЕО
12.30 Я ЛЕЧУ
13.30 НЕСЛАБЫЙ ПОЛ
14.00 М/С «РОСОМАХА И ЛЮДИ ИКС»
14.30 М/С «АНИМАГИЯ»
15.00 М/С «ЧОКНУТЫЙ»
15.30 Х/Ф «ВСЕ ТИП-ТОП, ИЛИ ЖИЗНЬ ЗАКА И КОДИ»
16.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 ГАЛИЛЕО
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 «РАНЕТКИ»
21.00 Х/Ф «ПИРАТЫ КАРИБСКОГО МОРЯ. СУНДУК МЕРТВЕЦА»
23.45 «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
00.45 Х/Ф «ОСТРОВ СОКРОВИЩ»
02.30 Х/Ф «СЕМЬ КАБИНОК»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
09.35 «ПОВАР И ПОВАРЯТА»
10.05 «МОСКВА - ЯЛТА - ТРАНЗИТ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «СРЕДНИЙ КЛАСС»
12.20 «ОКОПНАЯ ЖИЗНЬ»
13.00 СУД ПРИСЯЖНЫХ
14.35 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
19.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
20.30 СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ....
21.30 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. РАССЛЕДОВАНИЕ
21.50 Х/Ф «КАПКАН ДЛЯ КИЛЛЕРА»
23.35 «ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД» ЮЛИЯ АБДУЛОВА
00.25 ФУТБОЛ. ЛИГА ЕВРОПЫ. «БРЮГГЕ» (БЕЛЬГИЯ) - «ШАХТЕР» (УКРАИНА)
02.35 «ЛИГА ЕВРОПЫ УЕФА. ОБЗОР»

5 КАНАЛ

08.00 «УТРО НА ПЯТОМ»
11.30 Д/Ф «МИР ПРИРОДЫ. КОЛЫБЕЛЬ ЖИЗНИ»
12.30, 15.30, 18.30, 21.30, 00.30 СЕЙЧАС
12.40 Д/Ф «ПОБЕГ ИЗ КАНДАГАРА»
13.30 Д/С «ГРОМКИЕ ПОКУШЕНИЯ»
14.30 МОЯ ПЛАНЕТА
16.40 Д/Ф «ЛЮДИ 90-Х.ЧЕЛНОКИ»
17.35 Д/Ф «ГАРЕМ: ЖЕНСКАЯ ПОЛОВИНА»
18.55 112
19.00 Д/С «БОРЬБА ЗА ВЫЖИВАНИЕ. БАНДИТ И СТРОИТЕЛЬ»
20.00 МОЯ ПЛАНЕТА
21.00 112
22.00 ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ
23.00 Х/Ф «СВЯТЫЕ ВОИНЫ: РИЧАРД ЛЬВИНОЕ СЕРДЦЕ И САЛАДИН»
00.00 112
01.00 «ПОСЛЕ СМЕРТИ». ИСТОРИЧЕСКИЙ КОНСИЛИУМ
01.55 Х/Ф «ДЖОННИ ВЗЯЛ РУЖЬЕ»

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Суббота, 19

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 М/Ф «МЫ ИЩЕМ КЛЯКСУ»
07.30 Х/Ф «ТАРЗАН»
09.00 «МОИ ДРУЗЬЯ ТИГРУЛЯ И ВИННИ». «ДОБРОЕ УТРО, МИККИ!»
10.00 «ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!»
10.40 «СЛОВО ПАСТЫРЯ»
11.10 СМАК
11.50 «ВЛАДИМИР МЕНЬШОВ. ДО И ПОСЛЕ «ОСКАРА»
13.10 Х/Ф «ШИРЛИ-МЫРЛИ»
15.50 ЕРАЛАШ
16.30 АЛЕКСАНДР РЫБАК И ДРУГИЕ В ГАЛА-КОНЦЕРТЕ «МИНУТА СЛАВЫ»
19.00 «КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?»
20.00 «ЛЕДНИКОВЫЙ ПЕРИОД». НОВЫЙ СЕЗОН
22.00 «ВРЕМЯ»
22.15 «ЛЕДНИКОВЫЙ ПЕРИОД». НОВЫЙ СЕЗОН. ПРОДОЛЖЕНИЕ
23.20 «ПРОЖЕКТОРПЕРИСХИЛТОН»
00.00 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00.50 Х/Ф «КЛИК: С ПУЛЬТОМ ПО ЖИЗНИ»
02.50 Х/Ф «ОДИНОКАЯ БЕЛАЯ ЖЕНЩИНА»
04.50 Х/Ф «ЧТО ЗА ПУТЬ!»
06.30 «ДЕТЕКТИВЫ» ДО 06.55

«РОССИЯ»

06.10 Х/Ф «ИГРА НА МИЛЛИОНЫ»
07.45 ВСЯ РОССИЯ
08.00 СЕЛЬСКИЙ ЧАС
08.25 ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
09.20 «ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
09.45 СУББОТНИК
10.20 «СМЕХОПАНОРАМА»
10.50 Х/Ф «ВСЕ НАОБОРОТ»
12.10 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ БУРЯТИЯ
12.20 МЫ И НАЛОГИ
12.35 К 65-ЛЕТИЮ ПОБЕДЫ
12.40 РЕСПУБЛИКАНСКОМУ ЦЕНТРУ ПЕРЕЛИВАНИЯ КРОВИ - 70 ЛЕТ
12.50 ТЕЛЕВИЗИОННАЯ ПРИЕМНАЯ
13.00 ЗДОРОВЬЕ НАЦИИ
13.20 ОЧЕВИДНОЕ - НЕВЕРОЯТНОЕ
13.50 «СМЕХОПАНОРАМА»
14.15 СЕНАТ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.30 Х/Ф «ПРЕЗУМПЦИЯ ВИНЫ»
17.35 «ТЫ И Я»
18.35 СУББОТНИЙ ВЕЧЕР
20.30 ЮБИЛЕЙНЫЙ ВЕЧЕР
21.00 ВЕСТИ В СУББОТУ
21.45 ЮБИЛЕЙНЫЙ ВЕЧЕР ПРОДОЛЖЕНИЕ
00.45 Х/Ф «ГРАФ МОНТЕНЕГРО»
03.00 Х/Ф «ПОЛИЦЕЙСКАЯ АКАДЕМИЯ-2»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.10 БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ
11.40 Х/Ф «А ЕСЛИ ЭТО ЛЮБОВЬ?»
13.20 «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН»
13.50 Х/Ф «ДЕНЬ СОЛНЦА И ДОЖДЯ»
15.00 ЗАМЕТКИ НАТУРАЛИСТА
15.30 Х/Ф «СЕМЬЯ ИВАНОВЫХ»
17.05 Д. ЛЕРНЕВ. В ВАШЕМ ДОМЕ
17.50 МАГИЯ КИНО
18.35 Е.КИСИН. КОНЦЕРТ В МОСКВЕ
20.00 Д/Ф «АНТИГУА ГВАТЕМАЛА. ОПАСНАЯ КРАСОТА»
20.20 «МОСКВА СЛЕЗАМ НЕ ВЕРИТ». 30 ЛЕТ СПУСТЯ»
21.20 Х/Ф «ДОМБЭ И СЫН»
23.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
23.20 Т/Ф «ГОРОД МИЛЛИОНЕРОВ»
01.20 Д/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЭНА КРИКШЭНКА В МИРЕ АРХИТЕКТУРЫ». «ПОИСКИ КРАСОТЫ»
02.10 КОНЦЕРТ HARLEM GOLDEN GOSPEL SINGERS
02.55 Д/Ф «ЗИГМУНД ФРЕЙД - МЕТОДЫ И ИХ ПРИМЕНЕНИЕ»

Ариг Ус

08.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.35 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ»
09.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
09.25 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
10.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
10.35 «МУНГЭН СЭРГЭ». ПОГОДА
11.00 «ШКОЛА РЕМОНТА»
12.00 Д/Ф «НА ГРАНИ НЕРВНОГО СРЫВА»
13.00 Д/Ф «МИСТИЧЕСКИЕ ПРИЧИНЫ КАТАСТРОФ»
14.00 КЛУБ БЫВШИХ ЖЕН
15.00 COSMOPOLITAN: ВИДЕОВЕРСИЯ
16.00 «УНИВЕР»
18.00 БОЛЬШОЕ КИНО ПО ВЫХОДНЫМ: «ШАГ ВПЕРЕД». ПОГОДА
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
21.00 ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» С А.ЛЕВАНТУЕВЫМ
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 КОМЕДИ-КЛАБ
00.00 НАША RUSSIA
00.30 УБОЙНАЯ ЛИГА
01.40 УБОЙНОЙ НОЧИ
02.15 «СЕКС» С АНФИСОЙ ЧЕХОВОЙ

Тивиком

06 00, 06.55, 07.50, 08.20, 09.10, 11.30, 17.40, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.00 «АГЕНТСТВО-2»
06.30 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.00 Т/С «ФИРМЕННАЯ ИСТОРИЯ»
08 50 «НОВОСТИ «ЭНЭ ЦАГТ» (ТК «АИСТ МОНГОЛИЯ»)
09.05 «Я-ПУТЕШЕСТВЕННИК»
09.35 «НОВОСТИ ДНЯ»
10.05 «ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ»
10.30 «В ЧАС ПИК»
11.30 «TOP GEAR» РУССКАЯ ВЕРСИЯ
12.30 «ПОПУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА»
13.00 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
14.00 Т/С «СВЕРХЪЕСТЕСТВЕННОЕ»
15.30 «ПЯТЬ ИСТОРИЙ»: «ДОЛГОВАЯ ЯМА»
16.00 «ФАНТАСТИЧЕСКИЕ ИСТОРИИ»: «СПЕЦСЛУЖБЫ ПРОТИВ НЛО»
17.00 «ЧРЕЗВЫЧАЙНЫЕ ДЕЛО»: «МСТИТЕЛИ. УБИТЬ ЗА ЛЮБОВЬ»
18.00 «В ЧАС ПИК»
18.30 «РЕПОРТЕРСКИЕ ИСТОРИИ»
19.00 «НЕДЕЛЯ»
20.00 «НИЧЕГО СЕБЕ!» КОНЦЕРТ МИХАИЛА ЗАДОРНОВА
22.30 Х/Ф «ЛАНДЫШ СЕРЕБРИСТЫЙ»
00.15 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
00.45 «ЗВЕЗДА ПОКЕРА»
01.35 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
03.00 «ТАЙНЫ ВАШЕЙ СУДЬБЫ. ЭЗО ТВ»
05.00 Т/С «СВЕРХЪЕСТЕСТВЕННОЕ»
05.45 «НОЧНОЙ МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Х/Ф «ОКТАГОН»
08.00 М/Ф «ВЕЛИКАЯ БИТВА СЛОНА С КИТОМ», «ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30, 16.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.00 Х/Ф «ДРУГОЙ Я»
10.40 ВСЕ ПО-ВЗРОСЛОМУ
11.00 ГАЛИЛЕО
12.00 ВСЕ ПО-ВЗРОСЛОМУ
13.00 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
14.00 М/С «ЗЕМЛЯ ОТ НАЧАЛА ВРЕМЕН»
15.00 М/С «ЛИЛО И СТИЧ»
16 30 6 КАДРОВ
17.00 «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
18.00 ВИДЕОБИТВА. КОНКУРС ВИДЕОРОЛИКОВ
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
21.00 Х/Ф «МУМИЯ»
23.15 ВИДЕОБИТВА. КОНКУРС ВИДЕОРОЛИКОВ
00.15 Х/Ф «КОМНАТА СТРАХА»
02.45 Х/Ф «АЛАМО»
05.15 МУЗЫКА НА СТС

НТВ

06.45 М/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ БУРАТИНО»
07.50 М/С «СИЛЬВЕСТР И ТВИТИ»: «ЗАГАДОЧНЫЕ ИСТОРИИ»
08.30 СКАЗКИ БАЖЕНОВА
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ»
09.50 «БЕЗ РЕЦЕПТА»
10.20 СМОТР
11.20 ГЛАВНАЯ ДОРОГА
11.55 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
13.00 КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС
14.25 ОСОБО ОПАСЕН!
15.05 «СОВЕТСКИЕ БИОГРАФИИ. ВЛАДИМИР ЛЕНИН»
16.05 СВОЯ ИГРА
17.25 «АЛТАРЬ ПОБЕДЫ. РЕКВИЕМ ПОГИБШЕМУ КАРАВАНУ»
18.10 Т/С «ЗАКОН И ПОРЯДОК»
20.55 «ПРОГРАММА МАКСИМУМ». СКАНДАЛЫ. ИНТРИГИ. РАССЛЕДОВАНИЯ
21.55 «РУССКИЕ СЕНСАЦИИ». ИНФОРМАЦИОННЫЙ ДЕТЕКТИВ
22.45 ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!
23.35 Х/Ф «ГАРРИ ПОТТЕР И ТАЙНАЯ КОМНАТА»
02.35 Х/Ф «ВЕЛИКОЛЕПНАЯ ЧЕТВЕРКА»
04.15 Х/Ф «ПОСЛЕДНИЙ РАУНД»

5 КАНАЛ

08.00 Д/Ф «ИЗУЧАЯ ВРЕМЯ»
08.55 Д/Ф «АНТАРКТИЧЕСКИЙ ВЫЗОВ»
09.30 М/С «ПОПАЙ - ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПРОДОЛЖАЮТСЯ»
10.00 М/С «ВАУСЕР»
10.25 М/Ф «НУ ПОГОДИ»
10.45 Х/Ф «КОРОЛИ СОЛНЦА»
12.50 Х/Ф «ВОЛШЕБНАЯ ЛАМПА АЛАДДИНА»
14.25 «ПРОГРЕСС»
14.55 Д/Ф «ГАРЕМ: ЖЕНСКАЯ ПОЛОВИНА»
15.50 «ИСТОРИЧЕСКИЕ ХРОНИКИ С НИКОЛАЕМ СВАНИДЗЕ»
16.45 «ПОСЛЕ СМЕРТИ». ИСТОРИЧЕСКИЙ КОНСИЛИУМ
17.40 Д/С «ЭТО РЕАЛЬНО? ЧУПАКАБРА»
18.40 Х/Ф «СОЛНЕЧНЫЙ УДАР»
20.30 СЕЙЧАС
20.50 Х/Ф «ЗА ПРИГОРШНЮ ДИНАМИТА»
23.45 Х/Ф «БОЙ ПОСЛЕ ПОБЕДЫ»
02.55 Х/Ф «КРИКИ»
04.50 НОЧЬ//ТЕАТР/ЦИЛИКИН
05.20 Х/Ф «МЕБИУС»
06.45 Д/Ф «РОК-КУМИРЫ. ГРУППА «THE KINKS»

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Воскресенье, 20

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 М/Ф «ГОРА САМОЦВЕТОВ»
07.40 Х/Ф «КОНТРОЛЬНАЯ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ»
08.50 «СЛУЖУ ОТЧИЗНЕ!»
09.20 «МОИ ДРУЗЬЯ ТИГРУЛЯ И ВИННИ». «КЛУБ МИККИ-МАУСА»
10.10 «ЗДОРОВЬЕ»
11.10 «НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ»
11.30 «ПОКА ВСЕ ДОМА»
12.20 ФАЗЕНДА
13.10 ФИНАЛ. «КВН». ПРЕМЬЕР-ЛИГА
14.50 «РАЗУМНЫЕ ЖИВОТНЫЕ»
15.30 Х/Ф «МЫ ИЗ ДЖАЗА»
17.00 «КРИСТИНА ОРБАКАЙТЕ. ДОЧКА МАТЕРИ»
18.00 «БОЛЬШИЕ ГОНКИ». НОВЫЙ СЕЗОН
19.30 «ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ»
22.00 ВОСКРЕСНОЕ «ВРЕМЯ»
23.00 «ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ». ПРОДОЛЖЕНИЕ
00.00 «ЮЖНОЕ БУТОВО»
00.50 ФУТБОЛ. XXII ТУР. ЦСКА - «ДИНАМО»
02.50 Х/Ф «ГРАФИНЯ ИЗ ГОНКОНГА»

«РОССИЯ»

06.45 Х/Ф «СУВЕНИР ДЛЯ ПРОКУРОРА»
08.30 «СМЕХОПАНОРАМА»
09.00 САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР
09.50 УТРЕННЯЯ ПОЧТА
10.25 М/Ф «ДЮЙМОВОЧКА»
11.00 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
11.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00, 15.00 ВЕСТИ
12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. НЕДЕЛЯ В ГОРОДЕ
12.50 «СТО К ОДНОМУ»
13.40 ПАРЛАМЕНТСКИЙ ЧАС
14.25 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.30 ПРАЗДНИК УРАЗА-БАЙРАМ. ИЗ МОСКОВСКОЙ СОБОРНОЙ МЕЧЕТИ
16.30 «СМЕЯТЬСЯ РАЗРЕШАЕТСЯ»
18.10 «ПЕСНИ КИНО»
19.25 Х/Ф «НАДЕЖДА КАК СВИДЕТЕЛЬСТВО ЖИЗНИ»
21.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
22.05 Х/Ф «НАДЕЖДА КАК СВИДЕТЕЛЬСТВО ЖИЗНИ»
00.00 СПЕЦИАЛЬНЫЙ КОРРЕСПОНДЕНТ
01.05 Х/Ф «ВРАГ ГОСУДАРСТВА №1: ЛЕГЕНДА»

КУЛЬТУРА

07.30 КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС»
11.10 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ»
11.45 Х/Ф «КОМАНДИРОВКА»
13.15 С. ЛОРЕН. ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО
13.45 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ КИОСК»
14.00 М/Ф «КРОКОДИЛ ГЕНА». «ЧЕБУРАШКА». «ШАПОКЛЯК». «ЧЕБУРАШКА ИДЕТ В ШКОЛУ»
15.10, 02.55 Д/Ф «ОКЕАНСКИЕ СТРАННИКИ»
16.00 «ЧТО ДЕЛАТЬ?»
16.50 Д/Ф «ПОГИБЛИ ЗА ФРАНЦИЮ»
17.45 Х/Ф «ЗНАК ВЕНЕРЫ»
19.25 П.ЧАЙКОВСКИЙ. БАЛЕТ «ЛЕБЕДИНОЕ ОЗЕРО»
21.20 Х/Ф «ДОМБЭ И СЫН»
23.05 ВЕЛИКИЕ РОМАНЫ XX ВЕКА. УНА О'НИЛ И ЧАРЛИ ЧАПЛИН
23.35 Х/Ф «ПОСЕТИТЕЛЬ»
01.25 ДЖЕМ-5. ЭЛЛА ФИЦДЖЕРАЛЬД
02.30 М/Ф «КАК ОДИН МУЖИК ДВУХ ГЕНЕРАЛОВ ПРОКОРМИЛ»
03.45 Д/Ф «ПЬЕР-ОГЮСТ РЕНУАР»

Ариг Ус

07.30 ИЗМЕНИ СВОЙ МИР
08.00 БЛАГАЯ ВЕСТЬ
08.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
08.55 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
09.25 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
09.35 «МУНГЭН СЭРГЭ». ПОГОДА
10.00 ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА «С УТРА ПОРАНЬШЕ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ
11.00 «ШКОЛА РЕМОНТА»
12.00 Д/Ф «ДАЖЕ ЗВЕРИ УМЕЮТ»
13.00 Д/Ф «СЕКРЕТЫ УДАЧИ»
14.00 ИНТУИЦИЯ
15.00 «COMEDY WOMAN»
16.00 Х/Ф «ШАГ ВПЕРЕД»
18.05 БОЛЬШОЕ КИНО ПО ВЫХОДНЫМ: «ЭЛИЗАБЕТТАУН»
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
21.00 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА
00.00 «СМЕХ БЕЗ ПРАВИЛ»
01.05 УБОЙНОЙ НОЧИ
01.40 СЕКС С А.ЧЕХОВОЙ

Тивиком

06.00, 06.55, 07.50, 08.20, 09.20, 11.30, 17.40, 18.40, 20.50, 21.50, 00.50, 01.30, 02.30 ПОГОДА
06.00 «АГЕНТСТВО-2»
06.30 «ЗАВЕЩАНИЯ ДРЕВНИЙ МАЙЯ»
07.05 Т/С «ФИРМЕННАЯ ИСТОРИЯ»
08.00 «МОБИЛЕЯ»
08.40 Х/Ф «ЛАНДЫШ СЕРЕБРИСТЫЙ»
10.30 «ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ»
11.00 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
11.30 «ШАГИ К УСПЕХУ»
12.30 НОВОСТИ «24»
13.00 «НЕДЕЛЯ»
14.00 «РЕПОРТЕРСКИЕ ИСТОРИИ»
14.30 «ЧАСТНЫЕ ИСТОРИИ»
15.30 «НИЧЕГО СЕБЕ!» КОНЦЕРТ МИХАИЛА ЗАДОРНОВА
18.00 «В ЧАС ПИК»
19.00 «TOP GEAR»
20.00 Х/Ф «ЦИКЛОП»
22.00 «ФАНТАСТИЧЕСКИЕ ИСТОРИИ»: «ЗНАК ДЬЯВОЛА. СУДЬБА НА ЛАДОНИ»
23.00 «В ЧАС ПИК»
00.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
00.30 «МИРОВОЙ БОКС С МУЖСКИМ ХАРАКТЕРОМ. «АРСЕНАЛЬНОЕ»
01.00 «СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ»
02.30 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
03.00 Х/Ф «МИСТИФИКАЦИЯ»
04.45 «МАГИЧЕСКИЙ АЛТАЙ»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Х/Ф «МЕЧТАТЕЛЬ»
07.55 М/Ф «АРГОНАВТЫ»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30, 16.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.00 САМЫЙ УМНЫЙ
10.45 ВСЕ ПО-ВЗРОСЛОМУ
11.00 ГАЛИЛЕО
12.00 СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО
13.00 ВСЕ ПО-ВЗРОСЛОМУ
14.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ТОМА И ДЖЕРРИ»
15.00 М/С «ЧИП И ДЕЙЛ СПЕШАТ НА ПОМОЩЬ»
16.30 6 КАДРОВ
17.00 ВИДЕОБИТВА. КОНКУРС ВИДЕОРОЛИКОВ
18.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 6 КАДРОВ
21.00 Х/Ф «МУМИЯ ВОЗВРАЩАЕТСЯ»
23.20 6 КАДРОВ
23.30 ЦЕРЕМОНИЯ ВРУЧЕНИЯ ПРЕМИИ «ЧЕЛОВЕК ГОДА GQ-2009»
00.30 Х/Ф «ЖЕНЩИНА В КРАСНОМ»
02.10 Х/Ф «ВАМПИРЕЛЛА»
03.45 Х/Ф «КОРОЛЬ КАЛИФОРНИИ»

НТВ

06.00 Х/Ф «ГОЛЛИВУДСКИЕ ПАЛЬМЫ»
07.25 УТРО НА НТВ
07.45 М/С «СИЛЬВЕСТР И ТВИТИ»: «ЗАГАДОЧНЫЕ ИСТОРИИ»
08.30 «ДИКИЙ МИР»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 ЛОТЕРЕЯ «РУССКОЕ ЛОТО»
09.45 ИХ НРАВЫ
10.25 ЕДИМ ДОМА
11.20 СПАСАТЕЛИ
11.55 «QUATTRORUOTE»
12.30 БОРЬБА ЗА СОБСТВЕННОСТЬ
13.00 ДАЧНЫЙ ОТВЕТ
14.20 Х/Ф «Я ТЕБЯ ОБОЖАЮ»
16.05 СВОЯ ИГРА
17.20 «КРЕМЛЕВСКАЯ КУХНЯ»
18.10 Т/С «ЗАКОН И ПОРЯДОК»
20.00 «СЕГОДНЯ. ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА»
20.55 ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ
21.25 ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
21.55 АНАТОЛИЙ КАШПИРОВСКИЙ
22.50 Т/С «СЕМИН»
00.30 АВИАТОРЫ
01.05 «QUATTRORUOTE»
01.40 Х/Ф «ОФИЦЕР УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
03.25 Х/Ф «АДРЕНАЛИН»

5 КАНАЛ

08.00 Д/С «ПРИЗРАКИ»
09.00 М/С «ФАНТОМАСКА»
09.25 М/С «ПОПАЙ - ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПРОДОЛЖАЮТСЯ»
10.00 М/С «ВАУСЕР»
10.30 КЛУБ ЗНАМЕНИТЫХ ХУЛИГАНОВ
11.05 Х/Ф «БОЙ ПОСЛЕ ПОБЕДЫ»
14.10 «В НАШУ ГАВАНЬ ЗАХОДИЛИ КОРАБЛИ...»
15.15 «ЛИЧНЫЕ ВЕЩИ»
16.05 «К ДОСКЕ»
16.50 «ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ»
17.40 Д/С «САМЫЕ, САМЫЕ, САМЫЕ...»
18.35 Х/Ф «НЕОКОНЧЕННАЯ ПОВЕСТЬ»
20.30 «ГЛАВНОЕ»
21.35 Х/Ф «ОДИНОКИЙ ВОЛК МАККУЭЙД»
23.40 Х/Ф «СТО СОЛДАТ И ДВЕ ДЕВУШКИ»
01.35 ОПЯТЬ О ФУТБОЛЕ
02.40 Х/Ф «ЗА ПРИГОРШНЮ ДИНАМИТА»
05.25 Х/Ф «ОГНЕВАЯ МОЩЬ»

Гастрольнууд БУРЯАД ДРАМЫН ТЕАТР - ШЭТЭДЭ

Үглөөдэрһөө сентябриин 18 болотор зүжэгүүдэ табихаяа Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театр мүнөөдэр Шэтэ мордобо. Тиихэдэ буряадуудай олоороо ажаһуудаг Россиин хотонуудай нэгэн болохо Шэтын театрай анхан нээгдэһээр 70 жэлэй ойн һайндэрэй хэмжээ ябуулганууудай нэгэн боложо, манай зүжэгүүд хоёр хэлэн дээрэ табигдаха байна. Онсолжо хэлэбэл, өөрынгөө тайзан дээрэ буряад хэлэн дээрээ харагшын сэдьхэлдэ драматургын зорилго бэелүүлэн, гунигайшье, баярайшье, омогорхолойшье мэдэрэлнүүдые түрүүлһэн, нютагайнгаа харагшадта дурлагдажа үрдиһэн Геннадий Башкуевай «Шэнэ һамган», гэһэн энэдэһэтэй зүжэг, мүнөөдэрэй «хара» - «сагаанай» зүрилдөөнэй өрөөхөн, аюулта хойшолонтой харилсаа харуулһан Доржо Сультимовай «Эртын хабар», Монгол зохёолшо Дашзэвэгийн Мэндсайханай «Эхэ» гэһэн драма. Эдэ зүжэгүүдэй ород хэлэн дээрэ оршуулгыень диктор ушшажа, харагшадта хүргэхэ.

Тиихэдэ Шэтын тайзан дээрэ ород хэлэн дээрэ табигдаха зүжэгүүд гэбэл, Буряад Республикын Гүрэнэй шанда хүртэһэн Геннадий Башкуевай «С.С.С.Р.», мэдээжэ француз драматург Раффи Шартын «Се ля ви. Простая французская история»» гэһэн шог ёгтото зүжэг.

Гастрольнуудай түгэсхэлдэ, сентябриин 17-ной, 18-най үдэрнүүдтэ, Буряад драмын театрай артистнарай ехэ гала-концерт дурадхагдажа, гастрольнуд түгэсэхэ байна.

Дээрэ нэрлэгдэһэн зүжэгүүдһээ гадна үдэртөө Шэтын эдир харагшадта В.Массальскийн «Золотой ключик или новые приключения Буратино», А.Линдгренэй «Малыш и Карлсон», Г.Башкуевай «Али-баба, 40 разбойников и 1 (один) учёный попугай» гэһэн зүжэгүүд табигдахаар хараалагданхай.

Театрнай энэ ябалгандаа саашаа Агын тойрог хүрэжэ, Агын гурбан аймагуудай түбүүд болон Зүдхэли тосхондо «Нютагай соло» гэжэ концерт наадаяа дэлгэжэ бусаха, тиигээд эзлжээтэ 78-дахи театральна хаһаяа октябриин 9-дэ нээхэ өөлэдхэлдээ орохо ёнотой.

Николай ШАБАЕВ,
Буряад драмын академическэ театрай
уран зохёолой таһагые даагша.

13
№36(645)
Уран үгэ
Буряад үнэн
Өрхэриг
10.09.2009
№36(21730)

Буряад рассказуудhаа

hҮҮЛШЫН ЭНЕЭДЭН

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ

...Манай зайhан Рэгдэл Ринчиновэй ори гансахан дутагдалынь юун ааб гэжэ бодоно гүт? Хэниие шье хадань наада барижа гасаалха, өөрөө эльгэ хатаха, хүн бүхэниие энеэлгэхэ - иимэл муутай юумэл даа. Ганса нэгэ хүниие бэшэ, гэр соо байhан хори-гушан хүниие бултыень, сутлаанай зониие суглагаарнь эльгэ хатаажа, хүхэ энеэдэн болгоо hаа hайниинь лэ тэндээ ха юм! Үгы даа, үгы... Хүдэлмэришэн-таряашанай улаан засагай зайhан түлөөлэгшэдэ hаймhаржа, хүн бүхэн бултадаа газаа холо зэдэлэн дуулдатар, хоолой нэгэдүүлжэ, энеэнэндэл аддяар энеэлдэхэ ёhотой юм. Нюдөөрөө уhа гүйтэрөө шала дээгүүр тарайжа хүльбэржэ байха, аминайнгаа игсуудажа, бэлээр үгэ хэлэжэ шадахаяа болитороо, амидатараа зоной энеэлдээ hаа, зайhан ехэл баясаха байха. Тиигээл hаа зайhан ехэл хүхижэ, альгаяа ташажа, айхабтар hайнаар хэрэг албаяа дүүргэжэ hууhан хүнэй түхэл янза үзүүлхэ юм.

Сомоной зүблэлэй газаа ерэхдээ, таанад ашаан шанга энеэдэнэй гэр доhолгохые гү, үгышье hаа, сомоной зүблэлэй түрүүлэгшын өөрынь гансаараан эльгэ хатан хүхихые дуулахат. Үүдэндэ ойро ерэхэ бүритнай энеэдэн шанга болохо. Тиигээд гэрэй урда хэбтэhэн решеткодо хүлөө аршаад, үүдэ нээжэ, эhэ тортог болошоhон набтархан гэртэ орохот. Гэрэй гурбан сонхо онигор бишыханууд мүртөө шэлынь үнинэй аршагдаагүй; тиимэhээ гэр соо хэн хүнүүдэй hууhые аба абаhаар танихагүйт. Тиигээд тамхинай утаанда хахажа, түр зуура зогсоhононойнгоо hүүлдэ арбаад гаран эрэшүүл hууна ха юм гэжэ ойлгохот. Танай үүдэ татажа орон сасуу, тэдэнэрэй хүхэ энеэдэниинь түр зуура үлэ мэдэг замхаха. Тиигээд газаahаа орожо ерээшэ хүн аймагай түбhөө ерэhэн аха заха начальник бэшэ, юрын хүн ха юм гэжэ бултадаа хаража мэдэхэ. Тиигэн сасуу хүхэ энеэдэн дахяад лэ үргэлжэлжэ эхилхэ.

Бүсадhаа зайhамнай балай юутээршье илгардаг бэшэ юм. Мяхалиг палигар нюуртай, пэтэн хара шарайтай, тарган хүн столой саана обойжо hууха. Шүрхэгэр hахалтай бэшэ дээрэhээ нюурынь үлэ мэдэг шабгансын нюуршануу. Залхуушаг, нойрмог янзын. Ялалзаhан елолзоhон нюдэтэйшье бэшэ. Гэр бүлэтэй, түбхинэhэн, яhалал хүн юм. Залуудаа хан харгы зайhаншье hаа, балай тиимэ сэсэншье боложо мүлирөөгүй, эрдэм номдошье hураагүй юм. Өөрынь hамганай уран гараа гаргажа оёhон булгайр портфелиинь урдань стол дээрэ тэнзыжэ хэбтэнэ. Ехэнхинь бэшэгдээгүй сагаан саарhан.

Зайhамнай өөрөө юумэ бэшэдэг бэшэ биш. «Энээхэн саарhан дээрэ бэшэ» гээд лэ, саарhа гаргадаг зантай. Сомоной али бүхы хэрэгые залуухан бэшээшэнь хүтэлдэг. Портфель соонь хурсаар үзүүрлэhэн, богонихон аад, айхабтар бүдүүн улаан карандаш бии. Бэшээшынгээ бэшэлгэ саарhа бэлэн болгоходо, Рэгдэл Ринчинов тэрэ карандашаа үнихэн бэдэржэ гаргадаг. Тиигээд али багта гараа табихаяа уриднаалан баталжа hураад, заahан газартань монгол үзэгөөр айхабтар томоор «Рэ» гэжэл бэшэдэг. «Рэ» гээшынь «Рэгдэл» гэhэн гэжэ ойлгохо ёhотой. Хэрбээ саарhанайнь үргэн зайтай hаа, ганса «Рэ» гээд дүүргэхэгүй, нэрэ обогоо хүсэдөөр бэшэдэг. Үгышье hаа, саарhанай дууhаhан лэ газарта таhалдуулаад орхижорхидог. Тиигээд харахан туулмаг соohоо айхабтар томо, унаганай туруунай зэргэ тамгаяа абаад, амандаа абаашажа амилаад, тамга даражархиха юм. Үшөө портфель соонь үнихэнэй угаагдаагүй нюурай аршуул, дутуу мүлжэгдэhэн үхэрэй hэр гү, шэлэй оёорто үлэhэн хара архишье байхадаа ядахагүй. Манай түрүүлэгшэ урданай хүн юм даа, юу абаха зомта?!

Рэгдэл Ринчинов алишье талаараа зондо hайн мэдэгдэхэ нютагай хүн гээшэ. Тиимэ хадань хажуудань эрдэмтэй номтой Гармаев Нима хүбүүе бэшээшэ болгоод, зон тэрэниие түрүүлэгшэ болгожо нутраhан байгаа.

Сүлөө буланда hуури эзэлээд, тэндэ сутлараг шадые ажаглан харагтыл даа. Зайhанай ойро залуухан бэшээшэ Нима Гармаев саарhан дээрэ тонгойнхой. Нэгэ юумэ бэшэжэ, уралынь хүдэлнэ. Энэмнай яhала тархитайхан, барагхан сээжэтэй хүбүүн гээшэ. Хэрбээ ямар нэгэ асуудалаар зайhанайнгаа хэм гаднаар хуха нуга мушхахаяа hанабал, Нима Гармаевынь аятайханаар мүрыень оложо, хаhаг тэргээ хүмэрюулхэгүйе бодожо, ханха харгынгаа гол худар залажа үгэдэг юм. Тиихэдэнь үүдхэhэн хэрэгынь хуули hургаал хоёрой ёhоор бүтэдэг.

Юрэдөө, хэд эндэ сутлараа юм хаб? Сүлөөтэй байhандаа газетэ уншажа, шэнэ номой хуудаhа hэхэжэ, ханада байhан гоё плакат хаража hонирхохоёо ерээшэд олон. Үзэг ном мэдэхэ бэшэшье hаа, уншаха нюдэтэй зонhоо газетын hонин дуулаад гарахада баhал hонин ха юм. Ургаса таряан, сагай уларил, бороо хура тухай юун гэлсэгшэ ааб? Иимэ тиимэеэ урдаа барижа голхорхо гомдохо, шэнэ засаг түрэhөө туhаламжа тэдхэмжэ эрихэ дуратаншье бии. Хоб хошо хэлэжэ, хүршэ айлаа иимэ тиимэ гэжэ муушалаха hанаатай ерэhэн нэгэн баhал бии байжа болоо. Алба татарияа түлэхэ, саарhа справка абаха гэжэшье ерэhэн хүн баhал эндэ бии гээшэ ха. «Тэндэ ошоод, шагнаад, мэдээд ерэ. Шанга шадалтанда шэнэ алба налог ашанагүй гү, али холын газар худар зараха сүлэхэ тухай үгэ гаранагүй аа гү» гэжэ баян шадалтанай эльгээhэн тиимэшүүл эндэ hарьhан шэхэеэ тодхожорхёод, амаяа ангайшоод, hуужашье байhан байжа болоо. Үдэрөө улаан булангай суургатайда, сомоной зүблэлэй энэ гэр хүн соной сутлараад, тамхияа утгажа hуудаг ори гансахан газар болоод байдаг гээшэ ха юм.

Минии орохоhоо урид ямар үгэ гаража, юун дээрэhээ энеэлдэбэт гэжэ танай асуугаа hаа, тэндэ hуугшад болохотой харюу үгэхэшьегүйдөө болохо. Хүн зоной энеэлдээ хада hонин хөөрөөн гараhан лэ байгаа даа, үнгэрөө... Тиимэhээ саашаа юун тухай үгэ гарагша ааб гэжэ шагнагты. Тэндэ ажабайдалай шухала хөөрөөнүүд баhал хэлсэгдэжэ байха. Ехэшүүлэй hургуулиин гэр багадажа, ондоо тээhээ гэр асаржа залгаха хэрэгтэй, hураха дуратан олон болоо, хүн бүхэн урданайнгаа харанхы мунхагые усадхаха хүсэлтэй гэжэшье хөөрэлдэхэ. Энээнэй hүүлээр харгын заhабари тухайда, газетэ, журнал хаha саг соонь тараадаггүй почтальон тухай үгэ хүүр эхилхэ.

hаяхан гэрлэhэн залуухан хүбүүн басаган хоёр ороно. Зайhан энеэжэ жаргахаяа эртээнhээ, мэдээд, гансата баяртай болошобо. Залуу хоёрынь иимэ олон зоной байhанда аягүйрхэн, харанхы булан тээшэ дүтэлнэ. Харин зайhан тэдэнэртэ хандан:

— Наашаа, наашаа дүтэ ерэгты...— гэбэ.

Залуушуул столдо ойро ерэхэ баатай болоно.

— Зай, юун болооб? Ямар хэрэгээр таанад сомоной зүблэлдэ орожо ерэбэт?

— Та, зайhан, өөрөө дуулаhан мэдэhэн байхат... Бидэ айл гэр болоо hэмди... Загсада орохоёо ерээбди...—Нима Гармаев бэшэжэ байhан саарhаяа орхижо, дарбагар зузаан данса асарна.

- Зай, шэнэ айл бүлын эзэн, обог нэрэшни хэн гээшэб?

— Радnаев Гомбо.

Тиигээд лэ саашаа эхилбэ даа... Данса соо байгаагүйшье асуудалнууд табигдана. Энеэхэ, эльгэ хатахаяа хүлеэшэhэн хүнүүд шэмээгүй боложо, бээ зэhэн hуунад.

— Зай, айл гэр болоё гэжэ хэнтнай түрүүн ама гараб? Али энэ хүбүүн үдэр hүнигүй шамhаа hалахаяа болишоо гү? Тиигээд энэ хүбүүгээ амаруулхаяа hамганиинь болохол болоо гүб гэжэ зүбшөөгөө гүш? Али байн энэ хүбүүнhээ холо байжа шадахагүй гээшэ хаб гэжэ hанаад, намайгаар hамга хыш даа гэжэ өөрөө ээрэжэ эхилшоо гүш?

Хабтагар хара гэр соо түрүүшын энеэдэн гаража эхилнэ. Зайhан өөрөө гүрэн түрын тушаал дүүргэжэ байhандал, ехэл ууртай юумэ шэг шарайгаа бэшэдхэн, эблүүсэжэ байжа асууна.

— Таанадай хайшан гэжэ, юун дээрэhээ гэрлэhые советскэ засаг мэдэхэ ёhотой гү, али мэдэхэ ёhогүй гү?.. Таанад иихэдээ Рэгдэл Ринчиновэй ойро байна бэшэ, советскэ засагай урда зогсожо байна гээшэт! Юунhээ боложо гэрлэбэ гээшэбта? Гүрэнэй энэ ехэ дансада юун гээд бэшэхэ ёhотой юм? Түрүүшын үдэрhөө хойшо бээ бэдээ мээхэйнүүд байгаа гүт, али баймга дадалсажа, эхээ дахаhан туталдал адли hалахаяа болишоо гүт?

Тэндэ hуугшадай энеэдэнэй замхахые хүлеэжэ, зайhан түр зуура дуугай hууба. Тиигээд:

— Эбтэй эетэй hуухабди, элүүр энхэнүүл, hайн hайхан hургаалтай үхибүүдээр олон болохобди гэжэ юутээр элирүүлхэбта? Үглөө бодоод, наншалдаха маажалдахагүйбди гэжэ юутээр гэршэлжэ шадахабта?

Уб улаанууд болошоhон шарайтай, гэнэн хонгор залуу айлайхи зайhанай урда газар гэтэн, ехэл эшэжэ зогсоно. Тэдэнэр хоёр үгэ холбожо шадаха хэлэгүй болошоhондол аддлихануud... Айл болоhон хоёр иимэ олон зоной урда иимэ шанга мушхэбэридэ орохобди гэжэ hанаагүй байгаа... Зайhаншье балай аймшаг тай бэшэ, харин олон хүнүүдэй байгааша бүришье аягүй мэтэ байба. Юундэ хүнүүдэй энеэлдэhые баhа мэдэжэ ядаад. Эдэнэр анханда залуу ябаагүй, өөhэдөө айл гэр нэгэшье болоогүй юумэдэл. Яалтай гээшэб? Харюусалтай гү, али гараад ябашалтай гү? Байжал, тэсэжэл үзэхэ гээшэ аабза. Хоёр залуушуул столой ойро хүлөө урилан зогсожо, олоной шанга энеэдэнhээ дулиирэн, тамхинай утаанда хахан алдажа, тэсэхэ баатайл болоно.

Бэшээшэнь үни хада бэшэхэеэ болинхой. Хуулита асуудалнуудынь үни дууhаа ха юм. Харин мүнөө зайhан гансал наада энеэдэ гаргахаяа тэдэниие барижа байба. Нима Гармаев яахаяашье мэдэнгүй, hууридаа hуужал байна. Байн энэ зугаань зайhанда өөртэнь hонигүй боложо, тэдэ хоёроо ябагты гэбэ.

Манай Рэгдэл зайhан иигэжэ залуушуулай загсада ерэхэдэ, элдэбээр гасаалhан, сайлгаhан зандаал байха байгаа. Харин нэгэтэ иимэ нэгэ hанагдаагүй ушар болоhон юм.

Тэрэ үдэр сомоной зүблэлэй гэр соо хүн зон урда урданайхиhаа олон байгаа. Тиибэшье тамхинай утаан тиитэрээ тунаагүй. Гэртэ тамхи татахагүй, үбэлэй саг бэшэ, тамхи татаха дуратан газаа гараад татаг гэжэ хамтынгаа дуугаар hаяшаг шиидхэhэн байгаа.

hаяхан хүбүү түрэhэн Будаева Намдагмаа гэжэ залуухан басаган сомоной советдэ орожо ерэбэ. Улаан, ягаан сэсэгтэй шэнэ плати үмдэнхэй энэ басаган hанаа сэдьхэл дүүрэн, омог баяртайханаар харагдана. Хүбүүгээ дансада бэшүүлхэеэ ерээ ха юм. Иимэ ушарай болоходо, Рэгдэл зайhан ехэл хужарладаг, элдэб асуудалаар залуу басагадые туляадаг, нилээд зобоohон тамалhанай hүүлдэ дансада бэшэдэг гэжэ бусадhаа мүнөө болотор дуулаагүй басаган гээшэ гү? Энэ хүбүүнэйшни эсэгэнь хэн юм гэжэ асуугаад, үшөө хаана яажа тэрээнтэй уулзаhыень газар гэшхүүлэн хэлүүлхые ороддодог зайhан юм гэжэ, энэ басаган бусадhаа дуулаhан лэ байха ёhотойл даа. Намдагмааhаа урда тээнь гэртээ түрэhэн басагад ерэhэн лэ байдаг. Тиихэдэ үдэрэй сүлөөтэнэй үндэр шанга энеэдэнhээ энэ гэрэй дүрбэн хана доhолhон дорьбоhон лэ байха.

Намдагмаа "ехэл зоригтойгоор орожо ерээ. Сэсэн хурса, наадаша өөрэхэн нюдэтэй, шад улаахан хасартай залуухан эхэнэр. Гэр соо hуугшад Намдагмаае энхэрүү уринаар харанад. Тэрэнэй орожо ерэхэдэ, гэр соо үлэ мэдэг hаруул гэрэлтэй болоhоншог байба. Айhан гайхаhан гү, эшэнэн ербэдэнэн янза энэ басаганда огто үгы. Зайhанай урда ерээд, басаганай иимэ эрид зоригтой байhанда хүнүүд бултадаа олзуурхан баясанад. Манай нютагай залуухан, эгээл сэбэр hайхан эхэ болоошо тэрэ Намдагмаа зайhанай юу асуухые хүлеэн зогсоно. «Зайhан энэ басага баhа тамалжа зобоохонь, улайлгаха сайлгахань бэшэ гээшэ гү?» гэжэ тэндэ hуугшад эртээнhээ буруушаан, доторoо эртээнhээ дураа гутан hэргылнэд. Намдагмаа үшөө хэды алхажа, хүнэй наашаа боло гэхые хүлеэнгүй, столдо бүри ойро болоно. Нимгэхэн бүд плати дорohоо тобогор хатуу хүхэнүүдынь амилхадань дээшэ доошо болон үзэгдэнэ. Хүбүүгээ хүхөөрөө эдеэлүүлжэ уптуулаад, яаралтайгаар гүйжэ ерээ бээ. Мэнэ hаяхан болотор хани басагадаараа наада энеэдэ намнажа, хатар ёохорhоо гээгдэнгүй ябаhан энээхэн Будаева Намдагмаа мүнөө гансал хүбүүн тухайдаа hанажа, нарайхан хүбүүгээ гар дээрээ үргэн эрхэлүүлжэ, дулаахан үлгыhөөнь холодон ошохоёо айжа байдаг болоо бээ.

Нима Гармаев баhал дарбагар томо дэбтэр дэлгэнэ. Рэгдэл түрүүлэгшэ гэнтэ нидхэеэ ниилүүлжэ, танижа ядаhандал, эхин түрүүшынхиеэ хаража байhандал, Намдагмаае гэтэнэ.

- Зай, обог нэрэшни хэн гээшэб?

— Обог нэрыемни мартажархёо гээшэ гүт? Хаража, танижал байна бэшэ гүт?

— Тиигэжэ асууха ёhотой юм. Рэгдэл Ринчиновэй урда байна бэшэ, советскэ засагай урда харюусажа байнат!

— Тиимэ hаань Будаева Намдагмаа гээшэб.

— Та ямар хэрэгээр ерээб гэнэт?

— Сомоной зүблэлэй дансада хүбүүгээ оруулхаяа ерээб гэнэ бэшэ гүб?

— Хүбүүгээ?.. Хэзээ түрэhэнөө, хэн гэжэ нэрлэhэнээ тодоор хэлэгты.

— Оюун-Бэлиг гэжэ хүбүүндээ нэрэ үгөөб. Хүбүүмни түрэhөөр арбан хоёр хоноо.

Саашаа юун бологшо ааб гэжэ бултадаа хүлеэнэд. Зайhан энээхэн залуу эхые баhа тамалдагаараа тамалжа эхилэгшэ аа гү, али иигээд үнгэрэгшэ аа гү? Гэртээ нарайлhан басагые, тэрэ улаа нялха үхибүүтэйнь энэ зайhан зоной наадан болгожо, энеэдэ гаргагша аа гү, али ухаатай хүн хадаа орхигшо аа гү? Зариман иигэжэ түбэгшөөн хүлеэнэд, бусадынь залуухан эхын зангай илдам сэхэдэ, зоригтой соогтойдо баясаhаар лэ hуунад. Ганса нэгэн Намдагмаае наада барижа, энеэхэеэ зэhэшэнхэй. «Юунэй түлөө нарай үхибүүдые саарhанда бэшэдэг болоо юм. Саарhанда бэшүүлээ үгышье hаа үбшэгүй үхибүүн хүн болохоороол болохо юм бэшэ гү?» гэжэ зариманиинь доторoо гайхажа hуунад.

— Хүбүүнэйшни эсэгын нэрэ хэн юм? — гэжэ зайhан хэн нэгэндэ «саг хэды болооб?» гэжэ хандаhандал гү, али «суглаанда юундэ ерээгүйбши?» гэжэ нүхэрhөө асууhандал асууба.

Намдагмаа түр зуура дуугай байба. Хүнүүдэй амилхаяа болишоhондол, гэр соо хон-жэн... Бага сага бодолгото болоhон гү, үлэ мэдэг уйдхартай боложо харагдаhан гэрэлтэй hайхан нюдэдөөрөө зайhаниие сэхэ хаража:

- Хүбүүемни минии нэрээр бэшэгты, — гэбэ.

- Яахадаа шишни нэрээр бэшэхэ юм?.. Үхибүүд булта эсэгынгээ нэрээр ябадаг ха юм, — гэжэ түрүүлэгшэ гайхаhан янза үзүүлбэ.— Али та наадажа байна гүт, эндэ нааданай газар бэшэ... Хүнэй табиhан асуудалда сэхэ харюу хэлыт...

Зайhанай доромжолгоhоо, элдэб хазагай асуудалhаань бэлээр мултархагүй хаб гэжэ Намдагмаа гансата мэдэбэ. «Хайшан гээ hаа энэ шалхагарhаа түргэн мултарха гээшэб? Хахажа тангайтарынь юун гэжэ харюу хэлэхэмни ааб?» гэhэн hанал тэрэнэй толгойдо ерэнэ. Тиин зайhанай ондоо асуудал табихаhаа уридлажа, урдаhаань асууба:

— Зайhан, минии хүбүүнэй эсэгэ эндэ заата заагүй нэрлэгдэхэ ёhотой юм гү?

- Нэрлэгдэнгүй яаха юм? Али намайе бү нэрлээрэй гэжэ тэрэшни хэлэhэн, шинь тэрэнэйнгээ нэрые нюугаад ябахаб гэжэ шахаа тангаригаа үгэhэн хүн гүш? Тиигэhэн яаhаншье hаа, хуули хубиин урда үнэн сэхэеэ гаргажа, хүбүүнэйнгээ эсэгын обог нэрые соносхохол хэрэгтэй...

- Теэд хайшан гэхэб. Нэрлэхэгүй гэжэ hанаhан лэ хүн hэм... Заатагүй нэрлэхэ болоо hаа, нэрлэhүүлби даа...

- Зай, зай... Хэлэ, хэлэ, - гэжэ зайhан үндэлэнэ.

- Али, зайhан, байхань гү... Орхижо хайрлаха гэгшэ гүт?

- Үгы, болохогүй. Хуули гэгшэ ха юм. Хубиин хэрэг бэшэ, хуули гэгшэл. Түргэн хэлэ...

— Та, зайhан, ходол манайда ородог гарадаг болоhоноо мартаа гүт? hаянай ябахаяа болёо хаямта. Та хүбүүемни өөрынгөө нэрээр бэшэжэрхигты...

Тэндэ байhан хүнүүд гайхашаба. Даншье hанагдаагүй үгэ хэлэгдэбэл. Намдагмаа Рэгдэл зайhан хоёр бээ бэеhээ газар тэнгэри хоёртол холо ха юм. Хүнүүдэй энеэдэhэн хүрэшоод, бээ барижа ядаh hуубад. Зайhаниинь мунсаар сохюулhандал, амаяа ангайшоод, юунэйшье болоhые мэдэхээ болишоод, hуужал байба.

Нютагайнгаа аха заха үбгэниие, Шагдар баабайгаа хүнүүл гэтэнэд. Тэрэ үбгэниинь эрбэн шэрбэн сагаан hахалтай, гансашье шүдэгүй амаяа ангайжа, ехэл аятайханаар энеэшэбэ. Тэрэ үбгэнэй хойноhоо бардаасатай шанга энеэдэн зэб зэргэ дурьешэбэ. Харин улайшаhан зайhанhаа бэшэд булта ехэл хүхижэ, үнэн зүрхэнhөө баясажа энеэлдэнэд. Миниии энэ үгэдэ эндэ hуугшадай нэгэниинь шье үнэншэхэгүй гэжэ мэдэhэн Намдагмаа мүнөөхил хашалгүй зандаа, үшөө миhэд гэн, зайhанай дээрэhээ уруу харан байба.

Энеэдэнэй нэгэ бага замхахада, юунэй болоhые гэнтэ ойлгоhон зайhан, унтаhанаа hэриhэндэл, урдаа байhан стол гараараа няс байса альгадаад, үгэеэ таhалдуулан:

— Ши... ши... Яахадаа... Намайе доромжолбош? Хаана би?.. Би энээниие орхихогүйб!.. Би зайhанби, советскэ гүрэнэй түхэреэн тамга абажа ябанаб. Б ... Би ... — гэбэ.

Намдагмаа тон дарууханаар хэлэнэ.

— Советскэ засагай тамга барижа ябадагшье hаа, советскэ шэнэ засагай зайhан гэжэ би танда мүнөө этигэхэгүй байнаб.

— Шинии hанахада, би хэн гээшэбиб? Али волостной начальник, хуушанай дүүмын тайшаа гүб? — гэжэ зайhан ганирна.

— Би мэдэнэгүйб... Хэрбээ советскэ гүрэнэй зайhан hаа, та Ленинэй номуудые мэдэхэ ёhотой байгаат. Эхэнэрнүүдые нарай нялха үхибүүтэйнь олоной дунда наада барихые Ленин өөрөө хориhон байна. Тэрээн түхай дуулаагүй hаа, ямар зайhан гээшэбта? Намhаа нураха ондоо асуудал бии гү?

— Үгы, үгы... Ошогты, ошогты... — гэжэ зайhан аляаhа батагана үргөөhэндэл гараараа арбаганана.

Үндэр сэхэ бээтэй, улаахан хасартай Намдагмаа гэр соо hуугшадые омог баяртайгаар сэхэ хараад, үүдэн тээшэ ошожо, яаралгүйхэн гаража, үүдээ дүмүүхэнээр хааба.

Намдагмаагай хүл доро долоон табсан гэшхүүрэй хахиншаха абяанай дуулдахаяа болихые шагнажа, түр зуура дуугай hуугшад дахин hүбэ татажа, тутаарайхиhаа бүри шангаар энеэлдэбэ. Энэ гэр соо мүнөө эшэжэ улайhан залуухан эхэнэрые гү, али айл гэр болоhон гэнэн залуу хоёрые наада хаража энеэлдэнэгүй. Харин залуухан эхэнэрые наада харанаб гээд, тэрээндээ амаяа таглуулангаа таглуулhан үүхи зайhаниие өөрыень наада хаража хүнүүд энеэлдэнэ. Энэ гэртэ тэрээнhээ hүүлдэ ерэхэ басагад бэреэдые, гэрлэhэн залуушуулые Намдагмаа өөрынгөө эрид хатуу харюугаар абаран аршалаа.

Тэрэ үдэр, үдэшэ оройхон, Рэгдэл Ринчинов залуу бэшээшындээ уруу дуруухан ошобо. Түр зуура дуугай hуугаад:

— Тэрэ Будаева Намдагмаагай нэрлэжэ хэлээшэ Ленинэй ном шамда бии гү?.. Ши уншаад, гол удхыень намда хэлэжэ үгыш...- гэжэ гуйн хандаба.

Рэгдэл Ринчинов болоh тэндэ байhан бусадшье хүнүүл Намдагмаа үргэндэ бэрхэ, улаан хэлэтые урдаа оруулдаггүй, тэрэ мүртөө али юумэнhээ айха далтирхагүй эхэнэр хадаа зайhанда тиигэжэ хандаа гэжэ ойлгоо hэн. Тэдэнэр тэрэ үедэ нилээд үүхи мохоо, олон юумын удха ойлгожо шадахагүй байгаа ха юм.

Ара-Халзаадай сомоной советдэ байhан соо болоhон тэрэ нэгэ ушарые холуур гүнзэгыгөөр хараха ёhотой юм! Тэрэ үдэр советскэ засагай ашаар үндэр ехэ эрхэ сүлөөтэй болоhон буряад эхэнэр нэрэ түрынгөө хэрэгые аршалжа, баяртай шанга хоолойгоор зарим нэгэниие залд гүүлэhэн байгаа гээшэл...

1960.

Гомбожап ЦЫБИКОВ

БУДДИСТ-ПАЛОМНИК У СВЯТЫНЬ ТИБЕТА

(Продолжение. Начало в №№ 49(607) за 11 декабря, 50(608) за 18 декабря, 51(609) за 25 декабря 2008 г., 1(610) за 1 января, 2(611) за 15 января, 3(612) за 22 января, 4(613) за 29 января, 5(614) за 5 февраля, 6(615) за 12 февраля, 7(616) за 19 февраля, 8(617) за 26 февраля, 10 (619) за 12 марта, 12 (621) за 26 марта, 20 (629) за 21 мая, 21(630) за 28 мая), 22(631) за 4 июня, 23(632) за 11 июня, 31 (640) за 6 августа, 32 (641) за 13 августа, 33 (642) за 20 августа, 34 (643) за 27 августа, 35(644) за 3 сентября).

Глава VI

ЖИЗНЬ ЛХАСЫ

Депутату за сопровождение полагается уплачивать две монеты, камцанскому гэргану — 5 монет; но, кроме этих узаконенных расходов со стороны жертвователя, к нему пристают находящиеся вблизи гэики, прося «на водку» или «на чай», что в большом обычае в Центральном Тибете, даже в гораздо большем, чем в нашем отечестве. Скупящийся на несколько монет должен как можно скорее покинуть храм. Когда я пришел в квартиру, то явились поздравители из служителей камцана, которых тоже неудобно отпускать с пустыми руками и нужно дать хотя бы по одной монете.

26 февраля приехал из нашего отечества Агван Доржиев[7] вместе со своими спутниками бурятами и ставропольским калмыком Овше Норзуновым, который взялся сделать снимки для Императорского Русского Географического Общества[8]. Он снабжен таким же аппаратом, каким я уже с осени делаю снимки. Чтобы не возбуждать разных толков, я скрываю аппарат, как и вообще от всех местных жителей, не исключая и бурят, моих земляков, и монголов различных аймаков. Непосредственно мне не пришло никаких вестей с родины, но от вновь приехавших я узнал подробности боксерского движения[9], охватившего тогда северо-восточный Китай, о чем очень смутные слухи уже раньше доходили из китайских и монгольских источников.

1 марта. Сегодня, 24-го числа первой луны, происходило обычное сжигание двух дугчжуба (шестидесятников), т. е. двух больших соров, так как дугчжуба — тот же сор. Дугчжуба состоит из деревянного столбика, прикрепленного к квадратной доске, с четырех углов которого к верхушке столба идут картонные полосы красноватого цвета, на полосах этих узорчатые вырезки, очень красивые, долженствующие изображать огненные языки. На верхушке столбика прикрепляется сделанный из теста белый череп. В промежутках между полосами — еще бумажные украшения. Шестидесятником он называется потому, что служит в течение целого года из 60-летнего периода предотвратителем разных несчастий и бедствий, насылаемых нечистыми духами, врагами людей и религии.

В чтении молитв и церемонии сжигания участвуют два дацана: брайбунский Агпа и поталаский Намчжял. На церемонию сжигания явился галданский сэрти, или наместник Цзонхавы, о котором будет сказано подробно в XI главе. Он шел впереди всех в предшествии старшего шамо, который нес зажженную пачку курительных свеч. Сзади него тянулись другие знатные люди. Немного поодаль по обе стороны шли один за другим монахи двух вышеназванных дацанов в лучших парадных костюмах, держа в руках: идущие впереди — медные тарелки (ручные музыкальные инструменты), а идущие позади — барабаны с деревянными рукоятками. Еще далее, уже по краям улиц, шли пешие солдаты с фитильными ружьями, из коих они попеременно стреляли холостыми зарядами в сторону.

Дугчжубы выносятся и сжигаются на площади перед домом маньчжурского амбаня в двух кострах, устроенных из сена наподобие конуса, причем остовом служат длинные шесты из сырого дерева. Лишь только бросят дугчжубы в костер, беднота бросается к кострам, желая достать что-нибудь из узорчатых украшений, а еще более — недогоревшие шесты. Процессия после сего возвращается тем же порядком. Вслед за этим происходит пальба из пушки в гору, находящуюся против Поталы, на той стороне реки Уй. Медная пушка вкапывается в землю, на поле перед Поталой. Я не подходил к самой пушке, но наблюдал стрельбу с некоторого расстояния. Сначала делают три выстрела холостыми зарядами, а затем четыре — ядрами. Существует поверье, что гора эта, на которой находится могила злого хана Лан-дармы, известного гонителя буддизма в Тибете, понемногу приближается к реке и постепенно теснит воду к правому берегу, чтобы в конце концов совершенно загородить ее русло и, направив ее на город, потопить Лхасу с ее святынями.

Для отвращения этого бедствия, ежегодно обстреливают ее в этот день, после чего она отодвигается назад на прежнее место. Те люди, которые приносят обратно ядра, освобождаются на год от податей; поэтому там ожидают постоянно человека четыре, чтобы добыть упавшее ядро. Прицелом служит черная палатка, поставленная ближе к вершине горы. Мне передавали, что в этой палатке привязывают козла, но за достоверность этого не ручаюсь, так как не удалось добыть более точных сведений. Ядра, поднимая много пыли, падали не особенно близко от палатки, хотя стрелявшие, по-видимому, старались прицелиться в нее.

2 марта. Сегодня — 25-го числа первой луны — последний день большого монлама. После утреннего собрания духовных богослужения прекращаются и начинаются игры уже светских людей. Игры происходят на площади, на южной стороне второго двора Чжу. Знатные князья садятся на балконе второго этажа этого дома-двора. Народ стоит толпой на площади и сидит на крышах прилежащих домов. Уличный порядок поддерживается при помощи дубин гэиков и палок табьёков. Игры состоят в борьбе пары почти голых людей, вымазавших все свое тело бобовым или иным растительным маслом, затем в беге пеших людей и свободных лошадей.

Те и другие «бегунцы» отводятся на поле, к западу от Поталы, на большую дорогу, идущую в Брайбун, и оттуда пускаются бежать. Свободные лошади бегут впереди, погоняемые пешими, а также и конными людьми. Впрочем, как говорили мне, некоторые лошади предпочитают этому славному состязанию насущный хлеб и, уходя в сторону, щиплют траву.

Я, стоя на площади, видел только двух лошадей, пригнанных одним верховым погонщиком. Они, ободряемые дикими криками толпы, действительно, очень стремительно бежали по улице. Затем прибежали и пешие, разодетые в пестрые костюмы. По-видимому, ни те, ни другие не получают значительных поощрений своему искусству. Народ скоро после этого разошелся. Немного спустя уехали и брайбунские шамо, положительно державшие город в терроре 20 дней. По дороге они заезжают на Поталу, к Далай-ламе, который дает им (кладет на шею) хадаки, благодаря за труды, понесенные во время большого монлама.

Если подвести вкратце итог обычному ходу собрания монлама, то день его начинается ранним утром, при начале рассвета. В это время двое табьёков выходят на два пункта в северной и восточной части города и громким криком призывают духовных на собрание. Когда духовные займут свои места, начинается чтение молитв и почти одновременно с этим разливание чая по две чашки, а затем одной чашки тугпа, или похлебки. Чай бывает черный, но забеленный маслом, которое, впрочем, попадает в изобилии только в чашки сидящих в центральных рядах, так как для них назначаются первые чайники из заготовленного чая.

Занимающие такие места монахи имеют, кроме своих больших чашек, еще особые закрывающиеся сосуды для собирания масла посредством сдувания с поверхности чая. За все время монлама сидящие в центральных рядах собирают масла почти на 6-7 рублей на наши деньги. Зато сидящим в последних рядах приходится довольствоваться только теплой водой, потому что по мере убывания чая в котлах к нему беспрерывно добавляется холодная вода, чтобы напоить все собрание. Тугпа приготовляется из разваренного риса, с небольшим количеством мяса. Опять-таки и эта тугпа для «центральных» является более или менее густой рисовой кашей, для следующих постепенно обращается в жидкую похлебку, а самым последним нередко достается мутно-беловатая вода (рисовый отвар) с одним или двумя десятками зерен. После этого утреннего чая при выходе раздают обыкновенно по 1/6 местной монеты на каждого (3 1/3 коп.).

Немного спустя после этого происходит собрание на площади, называемой «сун-чой-ра», находящейся на южной стороне квартала Чжу, у имеющегося там Далай-ламского седалища из каменных плит, скрепленных глиной. Седалище квадратной формы со ступенями. Здесь, впереди сего трона, приготовляется престол для галданского наместника, а кругом, на ступенях этого возвышения, садятся ученые ламы, которым предстоит держать диспут для получения ученой степени лхарамба, значение коей будет выяснено в X главе настоящего труда. Предлагать им вопросы может всякий, присутствующий на диспуте. Я замечал, что в таких желающих не бывает недостатка: выступают по большей части молодые монахи, отчасти желающие выяснить интересующий их вопрос и услышать мнение почтенных ученых, отчасти и пылкие молодые люди, желающие блеснуть перед собранием своей эрудицией или просто ораторским искусством, а иногда и просто игрой слов. Но многие принимают участие в диспутах из убеждения, что посредством участия в религиозном собеседовании настоящей жизни они удостоятся в будущей неразлучения с учением Победоносного, т. е. Будды.

Далее, немного ранее полудня, происходит собрание, называемое «гун-циг-ман-чжя» (полуденный чай) с двумя чашками чая и похлебкой.

После полудня происходит собственно монлам, т. е. чтение благопожеланий перед дверями храма Чжу. Для этого трон галданского сэрти устанавливается в некотором отдалении перед дверями храма Чжу, лицевой стороной к этим дверям. По обе стороны от трона садятся хамбы Сэ-нбрагэ-сума. Главный и второстепенные умцзады садятся против сэрти у стены храма, обратившись лицом к сэрти. Собрание это ограничивается чтением и священнодействиями без раздачи чая. На него собирается очень мало духовенства.

Последнее собрание происходит уже под вечер и называется «гон-чжя», т. е. вечерний чай. Во время этого собрания монахам подают по 3 чашки чая.

Если полагается раздача монет, то она происходит после гунцигман-чжя и гон-чжя, поэтому эти собрания бывают самыми многолюдными. Ввиду разноречивых указаний числа духовных Лхасского монлама, показываемого в некоторых источниках в 70 тысяч, а в некоторых 50 тысяч, я однажды стал считать духовных у главного выхода во время раздачи монет. Я насчитал около 2250 человек. Таких выходов 7, следовательно, всего вышло никак не более 20 тысяч человек.

Интересно бывает смотреть выход многочисленного духовенства в дни раздачи монет. В главные ворота выходят сначала весьма чинно хамбы дацанов и высшие перерожденцы и ученые ламы, но после них начинается выход обыкновенных монахов, что сопровождается страшной давкой. Надсмотрщиками над порядком являются шамо и гэики, усердно пускающие в дело палки (шамо оставляют тяжелые жезлы и берут в руки более легкие палки). Жутко бывает иногда видеть, как гэик изо всей силы ударяет монаха своей дубиной, от такого удара иногда падают. По временам кажется, что гэик бьет ради своего удовольствия, так как, начав бить одного, ударяет всех его соседей поголовно, не разбирая ни правых, ни виноватых. Если гэик при исполнении своих обязанностей убьет монаха, то за брайбунского монаха штрафуется 20 копейками, а за монаха других монастырей 10 копейками, причем штраф увеличен для первых из тех видов, что у гэиков, назначаемых исключительно из Брайбуна, может проявляться месть к своим знакомым, которых больше всего, конечно, бывает в своем монастыре. Мне передавали старожилы, что такое убийство бывает очень редко, и последний на памяти случай относили за 4—5 лет тому назад (1896-1897 гг.), когда поплатился жизнью один монах из Сэра, затеявший драку с гэиком в сообществе с другими товарищами. Гэик был поставлен в критическое положение и, обнажив постоянно носимую за поясом саблю, убил нападавшего.

Не менее интересно происходящее вне ворот. Тут на скамейке у одного столба стоит назначаемый от лабранских чянцзадов чиновник (светский или духовный). Против него, ближе к воротам, на полу стоит раздавальщик монет, а рядом с ним — служитель, держащий мешок с монетами, на другой же стороне — счетчик. Монахи выходят один за другим и, подставляя руку, получают монету или ее часть.

В последнем случае отсчитывают известное число монахов, смотря по тому, какая часть монеты выдается в данном случае, и монета дается последнему, который и делит ее. Гэики все время желают разными неправдами и попрошайничеством получить монеты. Способов этих, как я наблюдал, три: 1) встать в шеренгу между простыми монахами и, спрятав свою дубину на другой стороне тесного ряда, протянуть руку, 2) провести, пользуясь своим правом входа и выхода, под своим покрывалом маленьких послушников и поставить их снова в ряд и 3) уже самый некрасивый, это — вырывание монеты у оплошавшего монаха после того, как казначей положит монету ему в руку, или же вырывание у самого казначея. Выдающие строго следят за проделками монахов, стараясь не поддаваться на их хитрости.

Я не говорю уже о том, как гэики выпрашивают подачки у казначеев, так как такое выпрашивание практикуется не только ими, но и полновластными шамо.

После гон-чжя начинаются снова диспуты лхарамб уже в главном дворе перед храмом Чжу и продолжаются до вечера.

Этим кончается день монлама.

ПРИМЕЧАНИЕ

[7] Агван-Лобсан Доржиев (1857-1938) - бурятский лама из Забайкалья, получивший высшее богословское буддийское образование в Лхасе и ставший одним из учителей молодого Далай-ламы XIII Тубдан-Чжамцо. Есть автобиография А. Доржиева на тибетском и монгольском языках, в последнем случае она имеет такое название: (dalai delkeiyi ergiju bitugstn domoy soyargal un bicig tedui kemeku orosibal, 23 ff. (см.: П у б а е в Р. Е. Агван Доржиев // Национально-освободительное движение бурятского народа. Тез. и матер. докл. и сообщ.- Улан-Удэ, 1.989.- С. 94-98).

[8] "...ставропольским калмыком Овше Норзуновым, который взялся сделать снимки для Императорского Русского Географического Общества". Характеризуя путешествие О. Норзунова в Тибет, Н. В. Кюнер писал: "Наиболее важным его последствием было опубликование вывезенных им фотографий Бодалы и других достопримечательностей Лхасы, сделанных с помощью аппарата, который был дан ему Русским Географическим Обществом, принявшим на себя издержки по путешествию" (К ю н е р Н. В. Указ. соч.- Ч. I, вып. 1.- С. 203). Результаты путешествия О. Норзунова в Тибет были отражены и в зарубежной тибетологии. Так, например, Дэникер составил по рассказам О. Норзунова интересную статью о его путешествии в Лхасу (D e n i k e r. Ttois voyages a Lhassa (1898-1901) par O. Norzunoff, pelerin Kalmouk / / Tour de Monde.- 1904. - Vol. X, № 19-20).

"Впервые в России фотографии, сделанные О. Норзуновым в Лхасе, были опубликованы в виде приложения к статье Г. Ц. Цыбикова "О Центральном Тибете" с заглавием "Лхаса и главнейшие монастыри Тибета в фотографиях" в журнале "Известия Императорского Русского Географического Общества".- 1905.- Т. XXXIX, вып. 3.- С. 219-227. На первой буддийской выставке в Петербурге в 1919 г. в Эрмитаже были экспонированы фотографии Лхасы. С. Ф. Ольденбург писал: "Для нас, русских, любопытно отметить, что первые фотографии Лхасы, когда-либо снятые, были сделаны русским калмыком Норзуновым и русским бурятом Цыбиковым" (О л ь д е н б у р г С. Ф. Первая буддийская выставка в Петербурге.- Пг., 1919.- С. 39).

[9] "...подробности боксерского движения...". Речь идет о восстании 1898-1901 гг., которое происходило под руководством тайного союза "Ихэтуань" ("Отряд справедливости и мира") или "Ихэцюань" ("Кулак во имя справедливости и мира") (см.: Восстание ихэтуаней: Документы и материалы.- М., 1968).

Подготовила Т. ДАШЕЕВА.

(Продолжение следует).

XVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРАГШАН ҮХЭР ЖЭЛ

НАМАРАЙ ЭХИН ХАРА БИШЭН hАРА – НАМАРАЙ ДУНДА ХАРАГШАН ТАХЯА hАРА

Буряад литэ	25	26	27	29	30	1	2
Европын литэ	14	15	16	17	18	19	20
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа hара понед.	Мягмар Марс Вторник	Лагба Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солбон пятница	Бямба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	хара Нохой	харагшан Гахай	хүхэ Хулгана	хүхэгшэн Үхэр	улаан Бар	улаагшан Туулай	шара Луу
Мэнгэ	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан
hуудал	түмэр	огторгой	уhан	уула	модон	хии	гал

Гарагай 2-то намарай эхин хара Бишэн hарын – намарай дунда харагшан Тахяа hарын сентябриин 14 (хуушанай 25).

Хара Нохой, 3 хүхэ мэнгын, түмэртэ hуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, лусууд ба тэнгэри тахиха, хэшэг даллага абаха, дасан хиид бодхохо, сан табиха, «Чавдор», «Уhан балин», «Лудор», «Лусын балин» үргэхэ, эм найруулха, залаха, гэр байшан бариха, хүрэнгэ эhээхэ, архи нэрэхэ, замда мүр гаргаха, бэри абаха, хурим хэхэ, ном заалгаха, хэлсээнэй ажалшаниие абаха, урлаха үйлэдэ hуралсаха, суглаа хэхэ, худалдаа хэхэ, наhа барагшые хүдөө табиха, тангариг үгэхэ, модо отолходо hайн. Газар hэндэхэ, харюулга хэхэ, хүүгэдые хүлдэ оруулха, сэргэ хүдэлгэхэ, ном соносожо эхилхэ, шэнэ дэгэл үмдэхэ, эд, юумэ үгэхэ, шарил шатааха сээртэй.

Хүнэй үhэ абаа hаа, нюдэнэй хараа муудаха.

Гарагай 3-да сентябриин 15 (хуушанай 26).

Харагшан Гахай, 2 хара мэнгын, огторгойдо hуудалтай үдэр. hарын сээр.

Огторгойн үүдэ сахиха, гүрэм заhал хэхэ, лама хубараг болохо, ехэ хүнтэй уулзаха, буянай үйлэ бүтээхэ, харюулга хэхэ, газар хахалха, хүрэнгэ табиха, шэнэ ноёниие табиха, худалдаа хэхэ, дайсаниие номгодхохо, ном заалгаха, гүлгэ тэжээхэдэ hайн. Наhа барагшын хэрэг бүтээхэ, эм найруулха, замда гараха, бэри буулгаха, модо отолхо, худаг малтаха, мал худалдаха, аралжаа хэхые тэбшэлтэй.

Хүнэй үhэ абабал, зол жаргал оршохо.

Гарагай 4-дэ сентябриин 16 (хуушанай 27).

Хүхэ Хулгана, 1 сагаан мэнгын, уhанда hуудалтай үдэр.

Бурханда, лусуудта зальбарха, тахиха, бэшэг зурхай зураха, дасанай тахил заhаха, замда гараха, хүрэнгэ табиха, гэрлэхэ, ураг садан болохо, өөрын ажамидаралда туhатай ажал хэхэ, худалдаа хэхэ, шэнэ барилга ашаглалгада оруулха, харюулга хэхэ, түмэр урлахада hайн. Нялхые хүлдэ оруулха, хатуу ажал хэхэ, лама болохо, ном соносохо, юумэ газаашань үгэхэ, үзэл үзэхэ, мори урилдуулха, нохой тэжээхэ, хүүгэдые үргэжэ абахые хориглоно.

Хүнэй үhэ абаа hаа, амгалан тайбан байдалда hайн.

Гарагай 5-да сентябриин 17 (энэ hарада хуушанай 28-най үдэр үгы, забhарлана, хуушанай 29).

Хүхэгшэн Үхэр, 9 улаан мэнгын, уулада hуудалтай үдэр.

Бурхан тахиха, бэшэг зурхай зураха, санаар олгохо, шүтээн бодхохо, номын хурал байгуулха, номын үүдэндэ орохо, Очирпүрэвийн харюулга хэхэ, хэшэг даллага абхуулха, мори, үхэр hургаха, гэрэй hуури табиха, гэр бүрихэ, ном соносохо, хэблэхэ, номлохо, эм найруулха, модо тариха, бэри абаха, түрэхэ, дайсаниие номгодхохо, муу үйлэ дараха, буянай үйлэ бүхэндэ hайн. Урлажа бүтээхэ, дархалха, эрдэм ухаанда hуралсаха, сэргэ хүдэлгэхэ, аралжаа хэхэ, наhа барагшын хэрэг бүтээхэдэ муу.

Хүнэй үhэ абабал, пүнэhэн зайлажа төөрихэ.

Гарагай 6-да сентябриин 18 (хуушанай 30).

Улаан Бар, 8 сагаан мэнгын, модондо hуудалтай үдэр.

Бурхан, тэнгэри тахиха, бурханда зальбарал үйлэдэхэ, бурхан шүтээн, орон гэрээ арамнайлха, сан табюулха, хангал тахюулха, hахюуhанда үгэльгэ үгэхэ, лама болохо, замда гараха, эрдэмдэ hураха, шэнэ хубсаhа эсхэхэ, үмдэхэ, бэри абаха, хурим хэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, модо тариха, hэеы гэр табиха, наhа барагшын үйлэдэ hайн. Нүүдэл хэхэ, ном эхилэн заалгаха, эм найруулха, модо отолхо, тангариг үгэхэ, хүншүү гараха, бузар буртагые зайсуулхада харша.

Хүнэй үhэ абаа hаа, эрлигтэй ушарха.

Гарагай 7-до сентябриин 19 (шэнын 1). Дүйсэн үдэр.

Улаагшан Туулай, 7 улаан мэнгын, хиидэ hуудалтай үдэр. hарын сээр.

Бурханда зальбарха, ноёд hайдта бараалхаха, наhанай буян бүтээхэ, эд, мал абаха, худаг малтаха, модо hуулгаха, ном заалгаха, замда гараха, тарни уншаха, харюулга хэхэ, hогтуу галзууе номгодхоходо hайн. Бэри буулгажа, хүрьгэ оруулжа болохогүй, түрэл садан болохо, ном соносохо, наhа барагшын үйлэ үйлэдэхэ, газар хахалха, hубаг татаха, сэргэ хүдэлгэхэ, нүүдэл хэхэ, тээрмэ бодхохо, суглаа хэхэ, улай гаргаха, хүншүү гутуулха мэтэдэ муу.

Хүнэй үhэ абабал, наhан хорохо.

Гарагай 1-дэ сентябриин 20 (шэнын 2).

Шара Луу, 6 сагаан мэнгын, галда hуудалтай үдэр. «Няммэшиин» үдэр.

Бурханда зальбарха, хэшэг даллага абхуулха, лама болохо, арамнай хэхэ, шүтээн бодхохо, ноёд hайдта бараалхаха, эм найруулха, эрдэм номдо hургаха, адууhа мал hургаха, нүүдэл хэхэ, тоосоо хэхэ, үзэл үзэхэ, аргада оруулха, хуули сааза гаргаха, хүрэнгэ табиха, түмэрөөр урлаха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, буянай үйлэдэ hайн. Байшангай hуури табиха, шэнэ гэр бариха, хүн, мал ханаха, тоонэхэ, hамнаха, бэри абаха, үгэхэ, шэнэ дэгэл эсхэхэ, онгосо, hала, модон тээрмэ урлаха, хүүргэ бариха, газар малтаха үйлэнүүдые хориглоно.

Хүнэй үhэ абаа hаа, хараал шэрээл, арсалдаа хэрүүл, тэмсэл болохо.

Юбилей

МНОГОГРАНЫЙ ТАЛАНТ ПЕДАГОГА, УЧЕНОГО

Музыкальная общественность,. Союз композиторов Бурятии ныне отмечают 80 -летний юбилей профессора, доктора исторических наук, кандидата искусствоведения, лауреата Государственной премии РБ, заслуженного работника культуры РФ и РБ, члена Союза композиторов РФ Дашинимы Санжиевича Дугарова.

Дашинима Санжиевич всю свою жизнь посвятил изучению музыкального фольклора бурятского народа. Собиратель бурятских народных песен, знаток старинных обычаев, ритуалов Дашинима Санжиевич своей научной деятельностью навсегда увековечил своё имя в бурятской музыкальной культуре!

Весь жизненный путь Д. С.Дугарова заслуживает глубокого уважения и признания. Родился Дашинима Санжиевич 15 сентября 1929 г. в улусе Шиля Читинской области. После окончания Свердловской консерватории в 1949 году Д.Дугаров занимался собиранием и расшифровками бурятских народных песен, выезжал в отдаленные районы республики, в автономные округа. Преподавательскую деятельность начал Д.Дугаров в Кяхтинском культурно-просветительском училище в 1954 году. Именно там, в Кяхте, он осознал большую потребность в изучении и пропаганде бурятских народных песен для молодого поколения. Для фольклорного ансамбля под руководством Н.Халбаева он представил свои записи бурятских народных песен.

Более четверти века посвящено научно-исследовательской работе в секторе искусствоведения института общественных наук БФ СО РАН СССР. За плечами Д.Дугарова множество фольклорных экспедиций, в которых он записал сотни народных напевов, положил начало научному изучению бурятских народных песен. Знаменитые три тома бурятских народных песен были созданы в это время. Издание трех томов бурятских народных песен вызвало большой резонанс не только у нас в стране, но и за рубежом. Востоковедческие журналы Англии, США, Венгрии, Германии, Франции, Монголии и других стран заинтересовались работами Д.Дугарова.

Хотелось бы, чтобы Министерство культуры РБ обратило своё внимание на переиздание трудов профессора Д.Дугарова, и особенно на его монографии «Исторические корни белого шаманства» (на материале обрядового фольклора бурят), ставшей библиографической редкостью, которая была издана в Москве в 1990 году.

Труды профессора Д.Дугарова пользуются особой любовью у нашей молодежи ВСГАКИ, БГУ, БРУКИ, УУМК. К сожалению, в библиотеках ВСГАКИ, БРУКИ, УУМК труды Д.Дугарова только по одному экземпляру, согласитесь, ведь это не достаточно для учебного процесса. Дашинима Санжиевич Дугаров по натуре человек скромный, духовно богатый. Его вклад в развитие бурятской фольклористики бесценен!

Первый том включает в себя песни хори бурят, второй - песни селенгинских бурят, третий - песни западных бурят. К этим томам обращаются не только студенты, но и композиторы Бурятии, Монголии (С.Гончиксумла, Б.Дондоков, В.Усович, Л.Санжиева), которые в качестве основных тем выбирают бурятскую народную песню, применяют в своих сочинениях.

Под научным руководством Д.С.Дугарова защитили кандидатские диссертации монгольский музыковед Энэбиш, Г.Фролова, А.Демин, С.Самбуева.

С 1991 года Д.Дугаров преподает в ВСГАКИ, участвует в международных конференциях, симпозиумах не только как ученый-музыковед, но и практик, умеющий в аутентичной манере петь бурятские улигеры. Он исполнял улигеры на 7-м Международном Вавилонском фестивале в Багдаде в 1995 году.

Научно-исследовательская деятельность Д.Дугарова многогранна. Ряд работ относится к этномузыковедению, музыкальной этнографии, культурологии, истории, религионоведению, этнохореографии.

Пожелаем Дашиниме Санжиевичу крепкого здоровья, дальнейших научных поисков во имя бурятского народа. С юбилеем!

Лариса САНЖИЕВА, композитор, заслуженный деятель искусств РБ.

ПРИГЛАШАЕМ НА СПЕКТАКЛИ КРАКОВСКОГО ТЕАТРА

В Улан-Удэ приезжает один из лучших польских драматических театров - Краковский народный театр, который представит спектакли Яцека Войчеховского "Не Бруклинский мост", Веслава Дымного "Ящик без подвоха" и трагикомедию Януша Гловацкого "Антигона в Нью-Йорке".

Они будут идти в синхронном переводе лучших выпускников польской воскресной школы Национально-культурной автономии поляков "Наджея".

Этот международный театральный проект стал возможен благодаря соглашению о сотрудничестве "Наджеи" и Бурятского государственного академического театра имени Х.Намсараева при поддержке Генерального консульства Республики Польша в Иркутске.

"Не Бруклинский мост", как пишет Михаил Есманский, это простой по форме камерный спектакль, где переплетаются различные настроения: лирические с веселыми, сентиментальные с трагическими, создавая атмосферу искреннего разговора со зрителем.

"Антигона в Нью-Йорке", пожалуй, одна из выдающихся драм польского театра последних лет. Это результат наблюдений Януша Гловацкого за бездомными на улицах этого гигантского города. Спектакль поднимает актуальные общественные проблемы, уделяет большое внимание контактам между людьми, терпимости, одиночеству, любви. Замечательные актеры, игра света и проекция слайдов, которые погружают нас в жизнь Нью-Йорка - всё это сплетает канву спектакля.

"Ящик без подвоха" - это история родом из маленькой деревни, расположенной в польских горах. История немного детективная, немного любовная, нечто среднее между гротеском и абсурдом. Её герой попадает к деревенскому столяру и хочет заказать у него обыкновенный деревянный ящик. Но вдруг оказывается, что не так уж и просто выполнить этот заказ, что надо постоянно подхлестывать мастера, чтобы он закончил свою работу. Во время каждого прихода в деревню герой знакомится с историей любви столяра и красавицы Храпковой, постепенно ему открывается страшная тайна преступления...

Действие разворачивается не только на сцене, но и на киноэкране, а актеры живые ведут диалоги с актерами экранными.

Спектакли будут проходить 14 и 15 сентября в Бурятском драматическом театре.

Дулма БАТОРОВА.

На фото: сцена из спектакля "Антигона в Нью-Йорке".

УРИЛГА

Туранай дунда hургуули 100 жэлэйнгээ ойдо дүүргэжэ гараhан hурагшадаа, хүдэлhэн багшанараа, нютагаархидаа **октябриин 23-да үдэрэй 12 сагта урина.**

МАНАЙ ХАЯГ: Түнхэнэй аймаг, Туран нютаг Центральная, 87.

Срочно продаем 3-хкомнатную и 2-хкомнатную квартиры на 1 этаже в одном подъезде по ул. Борсоева. На этаже всего две квартиры.

Телефоны посредника: 8-924-352-32-58, 8-924-353-22-34.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахамад редактор А.Л.АНГАРХАЕВ.
Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЬЖИРОВ, П.Л.НОСКОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо), Д.Б.ГУРО-ДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E - mail: unen @ mail.ru

Газетэ хэблэлэй 4 хуудаhан хэмжээтэй. Индекс 73877. Газетын хэhэг 6150. Хамтын хэhэг - 30080. Хэблэлдэ тушаагдаhан саг - 17.00.

"Республиканская типография" гэhэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүдhээ газетэ хэблэгдээ. 670000, Улаан-Үдэ, Борсоевой үйлсэ, 13. Директорэйнь телефон: 21-40-45. *Сулео сэн.* Б-0165-дахи номертойгоор «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление» ФГУ-да бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, **приёмныи - 21-54-54 (факс)**, ген. директорэй 1-дэхи орлогшын - 21-68-08, «Буряад үнэн - Дүхэригэй» редакторай - 21-64-36, «Бурятия» сонинэй редакторай - 21-33-61, секретариадай - 21-60-21; таhагууд: экономикын болон политикын - **21-63-86**; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутадай ажабайдалай - 21-54-96, «Одон» журналай редакци - 21-68-08; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламын - **21-62-62**, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтериин - 21-23-67.

Редакцида ороhон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлгые хазагайруулhан ушарта авторнуудынь харюусалгатай. Редакциин hанамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.

Мэдээжэ уран зохёолшо, драматург Бата-Мүнхэ ПУРБУЕВАЙ 80 наһанай ойдо

1960 он

2009 он

Балдано характеристикын-дурадхалай саарһа хэжэ үгэхэдэнь, 7 класс дүүргэһэнь бинь Агаяа ошожо, 10 класс дүүргэһэн гэһэн удхатай справка асараа бэлэйб. Бэлигтэй уран зохёолшод **Цырен Шагжин**, поэдүүд **Даши-Рабдан Батожабай, Дондог Улзытуев, Алексей Бадаев** гэгшэдтэй тэрэ үедэ һураалдеэ. Үнөөхи театральна шүүмжэлэгшымнай дүүнь Владимир Федорович Пименов Литературна институдай ректор байгаа, дэмжээ һэн. Тиигэжэл битнай Буряадайнгаа, Агынгаа обоонуудай эзэдэй, бурхадай үргэмжөөр, аха нүхэдэйнгөө туһаламжаар хүл дээрээ гараа, 1959 онһоо 1964 он хүрэтэр Москвада һураа һэмби. Һураха

Баатар хубүүнтээ

«ТАЛААН БЭЛИГЭЭ, УРАН ГУУРҺАА ТҮРЭЛ ТАЙЗАНДАА ЗОРЮУЛҺАНДАА ЖАРГАЛТАЙБ...»

Олон пьесэнүүдэй автор, мэдээжэ драматург, республикын искусствын габьяата ажал ябуулагша, СССР-эй болон Россий Федерацийн Уран зохёолшодой холбоонуудай гэшүүн, республикын Гүрэнэй шангай лауреат Бата-Мүнхэ Пурбуевич Пурбуевай 80 наһанай ой гүйсэбэ. «Аяар 1952 ондо Агаһаа (түрэл тоонтомни Могойтын районой Зугаалай нютаг) Улаан-Үдэ ямар нэгэн ажалда орохоо ерээ һэмби. «Юу хэжэ шада-хабши» гэжэ Бата Баторов гэжэ танилни асуубал даа. Тиихэдэнь «Багаһаа зураха дуратайб» гэбэб. Тиихэдэмни «Буряад-Монголой драмтеатрта уран зураашын шаби хэрэгтэй» гэхэдэнь, тэрэ үедэ Серовой нэрэмжэтэ клуб

Х.Намсараевай дүрэ 1959 ондо зураа һэн.

соо оршодог театр хүдэлхөө ороһон байнаб. Тиигэжэ аяар 1952 онһоо түрэл буряад театртаяа нягта холбоотой болоһонби. Тэрэ үедэ директорынь байһан **Цырен Аюрзанаевич Балбаров**, режиссёр **Цырен Галзутович Шагжин**, республикын арадай уран зурааша, ахамад уран зурааша **Борис Булгатанович Чернутов** гэгшэд дэмжээ һэн. 3 һара түрүүн шалгалтын болзорто орохынгоо урда 3-4 зураг дээрэ утаа гаража байһан һэеы гэр, хазаартай мори, тала дайда, дасан зураад ерэхэдэмни, «харытгүйдөө, уран шэмэглэлэй эскизүүдые хэжэ асараал» гэлдээ бэлэй. Ород театрай орондо клубһаа ори ганса полуторка машинаараа хуушан бурдрамын байшан (мүнөө тэндэ «Үльгэр» театр оршодог) руу юумэсэ зөөгөө һэмди. Бишье шэрэ, будагаа өөрөө ябагаар зөөлсөө һэм. Суута уран зохёолшод, артистнууд, режиссёрнууд, драматургнууд ябаһан **Намжил Балданогой** «Пламя великого костра», **Хоца Намсараевай** «Тайшаагай ташуур» зүжэгүүд театрай үндэһэ һуури табилсаһан агууехэ **Чойжо-Нима Генинов, Найдан Гендунова, Жүгдэр Пагбаин, Буда Вампилов, Сүндэб Рабсаловай, Антроп Ильинэй, Мария Степановагай, Петр Николаевай, Бальжинима Ринчино** гэгшэдэй шабиньби гэжэ тоолодогби. Юуб гэхэдэ, нэн түрүүн арадай уран зурааша Борис Чернутовай шабяар орожо, мэдээсэл бэшэдэг аад, һүүлдэнь «Пламя великого костра» гэһэн зүжэгтэ модон буу барижа байжа, партизан, саашаа бүри сэрэгшэ *(өөрөө энсэнэ)* болоод лэ хүн зоной дунда «массовкодо» наададаг болоо һэм. Юуб гэхэдэ, артистнууд үсөөн байгаа бшуу, парикмахер Надя Ивановамнай пионерэй роль наададаг һэн. Украинын һэн гү, Болгариин һэн гү авторнуудай Балабан ба Сопко гэгшэдэй «100 миллионов» гэһэн зүжэгтэ ВСГАКИ-гай профессор һүүлдэнь болоһон **Валентина Найдаковатай** хамта пионернүүдые наадаа бэлэйбди. Яһала хоюулаа магтуулаа һэмди. Эндэ профессорэй рольдо суута **Буда Вампиловнай** наадаа бэлэй. «Жаргалай түлхюуртэшье» хабаадаабди», - гэжэ ехэ зохидоор ажалайнгаа эхин намтар, театртай холбоотой ажал тухайгаа хөөрэһэн Бата-Мүнхэ ахатамнай үнгэрһэн сагаа ехэ һайнаар һанана, ехэ тодорхойгоор, ехэ һонёор хөөрэнэ.

Багаһаа һонюуша, ном уншаха, зураха, юумэ зохсохо дуратай байһан Бата-Мүнхэ хүбүүе **Пүрбэ** гэжэ нэрэтэй хойто эсэгэнь хүмүүжүүлээ һэн. Өөрынь түрэһэн эсэгэ – **Ринчинэй Еши** лама һэн тула аяар холо Красноярскын хизаар сүлэгдэһэн, 50 гаран онуудаар һөөргөө бусаһан, үшөө **Римма дүүнь** түрэһэн (мүнөө Үзөөндэ ажаһуудаг) юм.

«ЗАЛУУГАЙ ЗАЛИТАЙ ЯБААБДИ...»

Цырен Шагжинай, Хоца Намсараевай «пьесэ бэшээд туршыш» гэлдэхэдэнь, хэдэн жэл соо «**Сасуутан**» гэһэн пьесээ бэшэһэмни, онсо бэлигтэй байһан режиссёр, актер Буянта Аюшин 1958 ондо табижа, премьерэнь болоо һэн. 1959 ондо Москвада Буряадай искусство, литературын декадада харуулагдажа, конкурсын ёноор-Москвагай Литературна институдта һураха золдо хүртөөб. Москвагай театральна шүүмжэлэгшэд, тэрэ тоодо **Всеволод Федорович Пименов** хэлэхэдээ, «залуушуулда зорюулагдаһан мүнөө үеын пьесэ» болоо гэжэ үндэрөөр сэгнээ бэлэй. Тэрэ үедэ республикымнай Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ байһан Намжил Гармаевич

Пьесэнүүдэйнь нэрэнүүд (доро нэрлэгдэгшэ 12-ынь ном соонь оруулагданхай):
1. Сасуутан
2. Милициин лейтенант
3. Хүрьгэн хүбүүн
4. Ехэ замай эхин
5. Хүдөөгэй минин хүйхэрнүүд
6. Шэнэ гэр хэнэйб?
7. Үри нэхэбэри
8. Тохёолгон
9. Хулисэ, эжыхэмни
10. Тэргэ түлеэн юутэб?
11. Шэнэхээнэй буряадууд
12. Эрьехэ наран-1
13. Эрьехэ наран-2
14. Эрьехэ наран-3

үедөө «**Милициин лейтенант**», «**Хүрьгэн хүбүүн**», «**Нютагайхид**» гэһэн пьесэнүүдээ бэшээб. Удаань олон жэлдэ түрэл театрайнгаа литературна таһагые даагшаар ажаллааб, хори гаран пьесэ бэшээб, олонхинь тайзан дээрэ табигдаа. «**Шэнэхээнэй буряадууд**» гэһэн зүжэгөө Хитадта табиха һанаатайл аад, хүсэлни бэлүүлэгдээгүй үлэшөө. Бүхы пьесэнүүдыемнай хэблэхэ номдо мүнгэ дамжуулһан, барлан гаргаһан Агын захиргаанай гулваа байһан **Баир Баясхаланович Жамсуевта** бүхы наһаараа баярые хүргэн ябахаб. Пьесэнүүдэймни номоор нэрыемни мүнхэлөө бшуу, - гэжэ онсолон тэмдэглэһэн Бата-Мүнхэ Пурбуевичай 12 пьесэ энэ хатуу гадартай ном гараһаниинь һайшаагдамаар байна.

ЭРЬЕХЭ НАРАН, ЭЭЛЖЭЭТЭ ТҮРЭ

Эгээл һүүлэй үедэ бэшэгдэһэн «**Эрьехэ наран**» гэһэн гурбан хубиһаа (ами амяараа зүжэгүүд болоһон) бүридэһэн пьесэнь-зүжэгынь (авторынь өөрөө, найруулан табиһан режиссёр, республикын искусствын габьяата ажал ябуулагша, «Золотая маска» гэһэн бүхэроссийн шанда хүртэһэн **Туяна Бадагаева**, гол рольнуудта наадаһан Россин арадай артистка **Марта Зориктуева**, Россин габьяата артистка **Дарима Батомункуева**, республикын арадай уран зурааша, анхан республикын Гүрэнэй шанда хүртэһэн **Евгения Будожапова** гэгшэд нёдондо республикын Гүрэнэй шангай лауреадууд болоһон габьяатай) шалгараа бэлэй.

Гэр бүлын орёо асуудал, эхэ эсэгын, хүүгэдтэй харилсаа, хёмороо харуулһан «Эрьехэ наран» гэһэн зүжэгынь түрүүн бэшэһэн «**Ямар байнабши, Янжима?**» гэһэн пьесэдэнь үндэһэлһэн юм.

- Наһатайшуулай байшанда өөрөө 4,5 жэл соо байһан хадаа элдэбын хуби заяатай, ушар шалтагаантай зонтой, зобоһон, тулиһан, үншэрһэн, үбшэн үлбэр хүнүүдтэй танилсаһан, өөрынгөө нюдөөр бүхы юумэ хараһан хадаа энэ зүжэгни гэр бүлэнүүдэй шиидхэгдээгүй асуудалнуудые харуулаа гэхэ байнаб. Өөрөөшье архи, тамхинай хорлолдо дайрагдажа, гарнуудаа гэмтээб. Архиһаа үхэхөө байтарни бэлигтэй артист ябаһан **Виктор Самандуев** (залууһаа нүхэсэнэн хоёрбди, тэрэ үедэ Хэжэнгэһээ ехэ талаантай хоёр **Сэрэмжээ Уладаева, Виктор Самандуев** театрта хүдэлхөөр уригдаһан байгаа) нүхэрни амидыруулаа, абараа һэн. Бүхы бэлиг шадалаа, уран гуурһаа түрэл тайзандаа зорюулһандаа жаргалтайб гэжэ тоолодогби. Юуб гэхэдэ, гарайнгаа хурганууд гүйшье һаа, үшөө аяар 8 пьесэ бэшээб. Директор Цэрэн Аюрзанаевичайнгаа һайгаар артистнуудай гэртэ (Ключевскаягай үйлсын 57-дохи гэр, III корпус) байратай болооб. Тэрэ үедэ опернынхидтэ 14 байра, ород театрайхидта 12, бурдрамынхидта 11 (тэрэ тоодо намда) байрануудые үгэһэндэнь баяртай ябадагби. Сэржэм барихаа үнинэй болннхойб. Һүүлэй 2-3 жэлэй мартамхайшаг болооб, бага сага үбдэжэ эхилээб. Уншагшадта, бүхы зондо, иланганяа Залуушуулай жэлдэ залуушуулда, гэр бүлэнүүдтэй, үри хүүгэдтэй хүнүүдтэ архияа нарилыт гэжэ захинаб. Сэхэнь хэрэгтэй гүб даа. Би өөрөө 6 үхибүүдтэйб: 3 хүбүүтэйб, 3 басагатайб. Одхон, бухгалтер мэргэжэлтэй Ольга басагантаяа, ехэ һайн зантай, архи баридаггүй Эрдэни хүрьгэнтэеэ, Арюна, Тимур зээнэртээе байнаб, 80 наһандаа налайжа, ехэ һайнаар үргүүлжэ ябанаб даа. Хамтадаа

Б-М.Пурбуев басагантаяа

аша зээнэрни олон даа. Эхэ эсэгынгээ буян харюулжа, хүндэлжэ, булта бурхантай буянтай, амгалан тайбан, дайн дажаргүй, ута наһатай, удаан жаргалтай ажаһуухыетнай тандаа бултандатнай хүсэнэб, - гэжэ хөөрэһэн, драматургиин баян образуудаар, хэлэ бэшэгээр тайзан дээрэ олон пьесэнүүдээ «амидыруулһан», хүн зоной ажабайдал, хотын болон хүдөө нютагай ажаһуудал, ами наһа, зүрхэ сэдьхэл, харилсаа холбоо харуулһан, харагшадай сэдьхэл уяруулһан, хүхеэһэн, сэнгүүлһэн суута драматург, Улаан-Үдэ хото соогоо ябагаар ябаха тон дуратай, сэбэр агаараар сэнгэхэ дуратай Бата-Мүнхэ ахатандаа уран гуурһаараа улад зоноо баясуулжа, урмашуулжа, һайхан харгыда зоригжуулжа байхыень хүсөөд, элүүр энхэ, эбтэй эстэй гэр бүлэдөө ажаһуухыень, эршэтэй үшөө ажаллахыень үреэе!

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

Хойто долоон хоног соо «Хулисэ, эжыхэмни» гэһэн пьесыень толилхобди.

Гэр бүлынь альбомһоо, мүн Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.